

คู่มือแนวปฏิบัติ

ตามเกณฑ์จริยธรรมการจัดซื้อจัดหา

และการส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยา

ของกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2564

ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข

คำนำ

กระทรวงสาธารณสุข ได้ออกประกาศกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยเกณฑ์จริยธรรมการจัดซื้อจัดหาและการส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีโซ่ยาของกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2564 เพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในการจัดซื้อจัดหาและการส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีโซ่ยา สำหรับส่วนราชการ หน่วยงาน และหน่วยบริการของกระทรวงสาธารณสุข ตลอดจนผู้สั่งโซ่ยา ผู้ประกอบวิชาชีพ และบุคลากรสาธารณสุขที่เกี่ยวข้อง จนกระทั่งถึงการโซ่ยาและเวชภัณฑ์ที่มีโซ่ยาอย่างมีธรรมาภิบาล ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 12 กันยายน 2560 เรื่อง มาตรการป้องกันการทุจริตในกระบวนการเบิกจ่ายยาตามสิทธิสวัสดิการรักษายาพยาบาลข้าราชการ นอกจากนี้ คณะรัฐมนตรียังมีมติให้กระทรวงสาธารณสุข เป็นหน่วยงานหลักร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมผลักดันให้ปฏิบัติตามเกณฑ์จริยธรรมการจัดซื้อจัดหาและการส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีโซ่ยาของกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2564 อย่างเคร่งครัด เพื่อป้องกันมิให้เกิดผลประโยชน์ทับซ้อน ป้องกันการทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ในกิจกรรมการจัดซื้อจัดหาและการส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีโซ่ยา และต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับหน่วยงานอื่น ๆ

ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข ได้จัดทำคู่มือแนวปฏิบัติตามเกณฑ์จริยธรรมการจัดซื้อจัดหาและการส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีโซ่ยาของกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2564 ขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในการส่งเสริมการจัดซื้อจัดหาและการขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีโซ่ยาของผู้ที่เกี่ยวข้อง ให้ดำรงตนตามกรอบจริยธรรมบนพื้นฐานธรรมาภิบาล คู่มือ ฯ เล่มนี้ ได้รับความร่วมมือจากนายพร้อมพงศ์ วานิชสมบัติ พนักงานได้ส่วนระดับต้น สำนักงาน ป.ป.ช. ประจำจังหวัดพิจิตร และเป็นคณะทำงานส่งเสริมธรรมาภิบาลระบบยาว่าด้วยการส่งเสริมการขายยา ตามคำสั่งคณะอนุกรรมการส่งเสริมการโซ่ยาอย่างสมเหตุผลที่ ๑/๒๕๖๓ ลงวันที่ ๑๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๓ เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานส่งเสริมธรรมาภิบาลระบบยาว่าด้วยการส่งเสริมการขายยา ในการให้คำปรึกษา สนับสนุนข้อมูลที่สำคัญ และตรวจสอบคู่มือ ฯ เพื่อให้คู่มือ ฯ ฉบับนี้มีความถูกต้อง ครบถ้วนในสาระสำคัญ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าผู้บริหาร ผู้สั่งโซ่ยา ผู้ประกอบวิชาชีพ และบุคลากรสาธารณสุขที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดซื้อจัดหาและส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีโซ่ยาของกระทรวงสาธารณสุข จะได้นำเกณฑ์จริยธรรมการจัดซื้อจัดหาและการส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีโซ่ยาของกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2564 ไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข

มิถุนายน 2564

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
อรรถกถา	ค
บทที่ 1	1
- หลักการ	2
- เกณฑ์จริยธรรมการจัดซื้อจัดหาและการส่งเสริม การขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยาของกระทรวงสาธารณสุข	3
- คำนิยาม	3
- เนื้อหาแต่ละหมวด	5
บทที่ 2	14
- แนวปฏิบัติตามเกณฑ์จริยธรรมการจัดซื้อจัดหา และการส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยา ของกระทรวงสาธารณสุข	15
- The do's and the don't	17
บทที่ 3	29
- มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับภาครัฐ และภาคเอกชน	30
ภาคผนวก	82
บรรณานุกรม	83

อรัมภท

สำนักงาน ป.ป.ช. ได้ศึกษามาตรการป้องกันการทุจริตในกระบวนการเบิกจ่ายยาตามสิทธิสวัสดิการรักษายาพยาบาลข้าราชการ เมื่อเดือนมิถุนายน 2560 พบว่าหน่วยงานและหน่วยบริการในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข มีการกำหนดแนวปฏิบัติที่สอดคล้องกับเกณฑ์จริยธรรมการจัดซื้อจัดหาและการส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยาของกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2557 เกือบทุกหน่วยงาน และพบประเด็นเงินบริจาคของบริษัทยาหน่วยงานและหน่วยบริการในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข มีการปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการรับเงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้ราชการ พ.ศ. 2526 และระเบียบกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยเงินบำรุงของหน่วยบริการในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2536 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งมีการดำเนินการอย่างเคร่งครัด หากแต่ไม่มีระบบการจัดเก็บข้อมูลหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้โรงพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข นอกจากนี้ จากการสอบสวนของ สำนักงาน ป.ป.ท. และกรมสอบสวนคดีพิเศษ พบการกระทำในลักษณะเป็นกระบวนการที่โยงใยเป็นเครือข่ายการทุจริต แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ใช้สิทธิและเครือญาติ กลุ่มบุคลากรในโรงพยาบาล และกลุ่มบริษัทจำหน่ายยา ด้วยเหตุผลดังกล่าว คณะกรรมการ ป.ป.ช. จึงเสนอคณะกรรมการ ป.ป.ช. ประเด็นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพฤติกรรมการกระทำความผิดในกระบวนการเบิกจ่ายยา 3 ประเภท คือการสวมสิทธิ การยักยอก และการซื้อป้อนยา เพื่อใช้เป็นแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตในกระบวนการเบิกจ่ายยาตามสิทธิสวัสดิการรักษายาพยาบาลข้าราชการ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงระบบ

1.1 เสนอให้ผลักดันยุทธศาสตร์การใช้ยาอย่างสมเหตุสมผล (Rational Drug Use : RDU) ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ของกระทรวงสาธารณสุข เพื่อให้บุคลากรทางการแพทย์คำนึงถึงเหตุผลทางวิชาการในการตัดสินใจจ่ายยามากกว่าคำนึงถึงผลประโยชน์จากบริษัทยา

1.2 ให้มีศูนย์ประมวลข้อมูลสารสนเทศด้านยา ซึ่งเชื่อมโยงกับโรงพยาบาลทุกสังกัด และกรมบัญชีกลาง เพื่อตรวจสอบการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต และในระหว่างที่ยังไม่มีศูนย์ประมวลข้อมูลสารสนเทศด้านยาดังกล่าว กรมบัญชีกลางต้องมีมาตรการควบคุมค่าใช้จ่ายผู้ป่วยนอกในระบบสวัสดิการรักษายาพยาบาลข้าราชการ

1.3 กำหนดหลักเกณฑ์การจัดซื้อยา

1.3.1 ห้ามไม่ให้หน่วยงานที่ทำการจัดซื้อทำการหารายได้ในลักษณะผลประโยชน์ต่างตอบแทนทุกประเภทจากบริษัทยาเข้ากองทุนสวัสดิการสถานพยาบาล

1.3.2 ให้หน่วยงานที่ทำการจัดซื้อต้องคำนึงถึงปัจจัยด้านต้นทุน (cost) มาตรฐาน (standard) ระยะเวลาในการส่งมอบ (time) การให้บริการ (service) และราคา (price) ประกอบการตัดสินใจ

1.3.3 ให้หน่วยงานที่ทำการจัดซื้อกำหนดคุณสมบัติของบริษัทผู้ค้าในร่างขอบเขตของงานหรือรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะของพัสดุ (Term of Reference) ให้บริษัทผู้ค้าต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ตามมาตรา 176 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 และมีระบบอบรมเกณฑ์จริยธรรมแก่พนักงาน โดยให้เป็นคะแนนบวกในคะแนนในหลักเกณฑ์การประเมินประสิทธิภาพต่อราคา (price performance)

1.3.4 ให้หน่วยงานที่ทำการจัดซื้อใช้กลไกต่อรองราคาตามที่คณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติกำหนด

1.4 ให้เพิ่มความเข้มงวดของระบบตรวจสอบภายใน ทั้งในระดับสถานพยาบาลและระดับหน่วยงานต้นสังกัดของสถานพยาบาล

2. ข้อเสนอแนะเชิงภารกิจ

2.1 ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายดำเนินการอย่างเข้มงวด

2.2 ผลักดันให้มีการปฏิบัติตามเกณฑ์จริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการขายยา

2.2.1 ให้กระทรวงสาธารณสุข และคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ บังคับใช้เกณฑ์จริยธรรมอย่างเป็นรูปธรรม ประชาสัมพันธ์และปลูกฝังให้บุคลากรและภาคประชาชนมีความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการเสนอขายยาอย่างเหมาะสม

2.2.2 ให้สภาวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการสาธารณสุข จัดให้มีเกณฑ์จริยธรรมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเสนอขายยา และการสั่งจ่ายในจรรยาบรรณวิชาชีพ

2.2.3 ให้เกณฑ์จริยธรรมเป็นกลยุทธ์เสริมสร้างธรรมาภิบาลระบบจัดซื้อและควบคุมค่าใช้จ่ายด้านยาของสถานพยาบาล

2.3 ปลูกจิตสำนึกของบุคลากรที่มีความเกี่ยวข้อง และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน

2.3 ปลุกจิตสำนึกของบุคลากรที่มีความเกี่ยวข้อง และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน

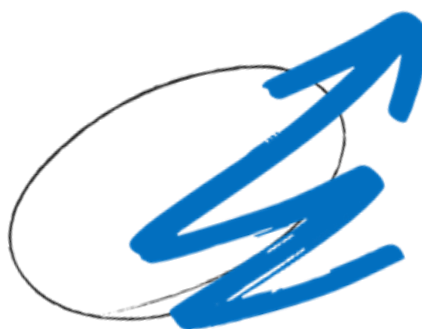
2.3.1 ให้นำหน่วยงานต้นสังกัดประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับเกณฑ์จริยธรรมให้บุคลากรทราบ และประกาศเจตนารมณ์ร่วมกันในการปฏิบัติตนตามเกณฑ์จริยธรรม

2.3.2 ให้สถานพยาบาลประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับเกณฑ์จริยธรรมการส่งเสริมการขายยา และการใช้ยาอย่างสมเหตุสมผลให้ประชาชนได้รับทราบในรูปแบบของสื่อที่มีความเข้าใจง่าย สร้างเครือข่ายที่ประกอบไปด้วยบุคลากรในสถานพยาบาลและประชาชน ทำการเฝ้าระวังและตรวจสอบการส่งเสริมการขายยา และการใช้ยาอย่างไม่เหมาะสม รวมถึงมีช่องทางในการร้องเรียนและแจ้งข้อมูลการกระทำผิดให้แก่หน่วยงานที่มีความรับผิดชอบโดยตรง

2.3.3 ให้กรมบัญชีกลางประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการใช้สิทธิรักษาพยาบาลในระบบสวัสดิการข้าราชการ ให้ผู้ใช้สิทธิมีความรู้ความเข้าใจ และปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และไม่ใช้สิทธิของตนโดยไม่สุจริต

2.4 การสร้างมาตรฐานการควบคุมภายในที่เหมาะสมของภาคเอกชน เพื่อป้องกันการส่งเสริมการขายยาที่ไม่เหมาะสม

กระทรวงสาธารณสุข สนองต่อมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าว จึงปรับปรุงเกณฑ์จริยธรรมการจัดซื้อจัดหาและการส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์ ที่มีใช้ยาของกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2564 โดยบังคับใช้กับส่วนราชการ หน่วยงาน และหน่วยบริการในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ให้ปฏิบัติตามเกณฑ์จริยธรรมนี้ อย่างเคร่งครัด เพื่อป้องกันมิให้มีผลประโยชน์ทับซ้อนในกิจกรรมการจัดซื้อจัดหา และการส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยา ป้องกันการทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ และเป็นแบบอย่างที่ดีงามให้หน่วยงานอื่นต่อไป

บทที่ 1

หลักการ

No Corruption as Norm
No Corruption as Norm
No Corruption as Norm

หลักการ

การจัดซื้อจัดหาและการส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยาที่ขาดจริยธรรมและการใช้ยาที่ไม่สมเหตุสมผลส่งผลให้เกิดปัญหาการบริโภคยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยาเกินจำเป็นราคาแพงเกินควร เป็นปัญหาส่วนหนึ่งของการเข้าถึงยาที่จำเป็นของผู้ป่วย และมีภาระค่าใช้จ่ายด้านการรักษาพยาบาลของประเทศที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง การส่งเสริมการขายที่ขาดจริยธรรมได้ดึงเอาบุคลากรสาธารณสุข สุขเข้าร่วมรับผลประโยชน์ทับซ้อนในรูปแบบต่าง ๆ จากบริษัทยาหรือเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยา ซึ่งเป็นผลประโยชน์ทางตรงและผลประโยชน์แอบแฝงในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เงินตอบแทน ของกำนัล การเดินทางไปต่างประเทศ เป็นต้น การส่งเสริมการขายในกระบวนการจัดซื้อจัดหาตลอดจนการใช้ยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยาในลักษณะดังกล่าว กลายเป็นส่วนหนึ่งของสถานการณ์ปกติของสังคมไทยทำให้บุคลากรสาธารณสุขบางส่วนเข้าใจผิด และเชื่อว่าผลประโยชน์เหล่านี้เป็นสิทธิที่พึงได้รับหรือใช้ประโยชน์ได้ โดยมีได้ตระหนักว่าจะส่งผลกระทบต่องบประมาณแผ่นดิน ธรรมาภิบาลของระบบยาและระบบสุขภาพโดยรวม

ซึ่งธรรมาภิบาลของระบบยาจะเกิดขึ้นได้นั้น ต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในห่วงโซ่ของระบบยา จึงเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของทุกคนในการดำรงตนตามกรอบจริยธรรมบนพื้นฐานของความถูกต้องและซื่อสัตย์จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารหรือผู้นำของแต่ละหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ที่อยู่ในหรือเกี่ยวข้องกับกระบวนการของระบบยา จะต้องยึดมั่นในหลักคุณธรรมจริยธรรมและปฏิบัติตามเกณฑ์จริยธรรมการจัดซื้อจัดหาและการส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยาของกระทรวงสาธารณสุข ที่กำหนดอย่างเคร่งครัดและเป็นแบบอย่างที่ดีงามให้กับหน่วยงานอื่น

เกณฑ์จริยธรรมการจัดซื้อจัดหาและการส่งเสริมการขายยา และเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยาของกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2564

คำนิยาม

ส่วนราชการ หมายความว่า กรม หรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น และมีฐานะเป็นกรม ในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข

หน่วยงาน หมายความว่า หน่วยงานระดับกอง หรือเทียบเท่าในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งมีการดำเนินการในการจัดหาหรือควบคุมการใช้ยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยา

หน่วยบริการ หมายความว่า หน่วยบริการตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วย เงินบำรุงของหน่วยบริการในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข

เกณฑ์จริยธรรม หมายความว่า เกณฑ์จริยธรรมการจัดซื้อจัดหาและการส่งเสริมการขายยา และเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยาของกระทรวงสาธารณสุข

ธรรมาภิบาลระบบยา หมายความว่า การบริหารจัดการระบบยาที่ดี ตั้งแต่การคัดเลือก จัดหากระจายการใช้ยา และการปฏิบัติตามเกณฑ์จริยธรรม ซึ่งเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ ที่คณะรัฐมนตรี มีมติเห็นชอบเมื่อวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๕๕

ยา หมายความว่า ยาตามกฎหมายว่าด้วยยา ยาเสพติดให้โทษตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติด ให้โทษ และวัตถุออกฤทธิ์ตามกฎหมายว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท

เวชภัณฑ์ที่มีใช้ยา หมายความว่า วัสดุการแพทย์ วัสดุทันตกรรม วัสดุวิทยาศาสตร์การแพทย์ วัสดุเอกซเรย์ วัสดุอื่น ๆ ที่ใช้ในทางการแพทย์ และหมายความรวมถึงอุปกรณ์ทางการแพทย์ ที่ใช้กับผู้ป่วยเฉพาะราย

การส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยา หมายความว่า การที่ผู้ขายต้องการให้ข้อมูล ข้อความ การชักชวน จูงใจหรือการกระทำด้วยวิธีอื่นใดที่มุ่งหมายให้มีการสั่งซื้อ การสั่งซื้อ หรือการใช้ยา และเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยาเพื่อประโยชน์ทางการค้า

การโฆษณา หมายความว่า การกระทำไม่ว่าด้วยวิธีใด ๆ ให้ประชาชนเห็นหรือทราบข้อความ เกี่ยวกับยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยาเพื่อประโยชน์ทางการค้า

ข้อความ หมายความว่า เรื่องราวหรือข้อเท็จจริง ไม่ว่าปรากฏในรูปแบบของตัวอักษร ตัวเลข ภาพ ภาพยนตร์ แสง เสียง เครื่องหมายหรือรูปแบบอื่นใด ที่สื่อความหมายได้โดยสภาพของสิ่งนั้นเอง หรือโดยผ่านวิธีการ หรือสื่อใด ๆ

ของขวัญ หมายความว่า ประโยชน์อันเป็นทรัพย์สิน สิ่งของ ของชำร่วย ที่บริษัท ยา หรือเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยา มอบให้แก่บุคคลเพื่อประโยชน์ทางการค้า

ตัวอย่างยาและเวชภัณฑ์ที่มีโซียา หมายความว่า ตัวอย่างยาและเวชภัณฑ์ที่มีโซียาที่แจกแก่บุคคล ส่วนราชการ หน่วยงาน หรือหน่วยบริการ เพื่อให้เกิดความคุ้นเคยกับรูปแบบและลักษณะของยาและเวชภัณฑ์ที่มีโซียา หรือเพื่อเพิ่มประสบการณ์การใช้ทางคลินิก โดยยกเว้นเพื่อการศึกษาหรือวิจัย (กรณีที่น่าตัวอย่างยาและเวชภัณฑ์ที่มีโซียามาใช้ประกอบการพิจารณาในการจัดซื้อจัดหา)

ประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้ หมายความว่า สิ่งที่มีมูลค่า และให้หมายความรวมถึงการลดราคา การรับความบันเทิง การรับบริการ การรับการฝึกอบรม หรือสิ่งอื่นใดในลักษณะเดียวกัน หรือการอื่นใดซึ่งเป็นการกระทำที่ทำให้ผู้นั้นได้รับประโยชน์อื่นอันอาจคำนวณเป็นเงินได้หรือไม่ต้องออกค่าใช้จ่าย ทั้งนี้ ตามประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เรื่อง หลักเกณฑ์การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดโดยธรรมจรรยาของเจ้าพนักงานของรัฐ พ.ศ. 2563 กำหนด

ปกติประเพณีนิยม หมายความว่า เทศกาลหรือวันสำคัญซึ่งอาจมีการให้ของขวัญกัน ให้หมายความรวมถึงโอกาสในการแสดงความยินดี การแสดงความขอบคุณ การต้อนรับ การแสดงความเสียใจ หรือการให้ความช่วยเหลือตามมารยาทที่ถือปฏิบัติกันในสังคมด้วย

ผู้สั่งใช้ หมายความว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ประกอบวิชาชีพทางการแพทย์ หรือบุคลากรทางการแพทย์หรืออื่น ที่มีสิทธิหรือหน้าที่ในการสั่งใช้ยาและเวชภัณฑ์ที่มีโซียา

ผู้ประกอบวิชาชีพ หมายความว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ทันตกรรม เภสัชกรรม การพยาบาล เทคนิคการแพทย์ กายภาพบำบัด การแพทย์แผนไทย การสาธารณสุขชุมชน และผู้ประกอบวิชาชีพหรือผู้ประกอบโรคศิลปะสาขาอื่น ตามพระราชกฤษฎีกาที่ออกตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบโรคศิลปะ

ผู้แทนบริษัทยา หรือพนักงานขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีโซียา หมายความว่า ตัวแทนของบริษัทยาและบริษัทผู้จัดจำหน่ายเวชภัณฑ์ที่มีโซียาที่มีหน้าที่เข้าพบผู้ประกอบวิชาชีพเพื่อนำเสนอข้อมูลยาและเวชภัณฑ์ที่มีโซียา

บริษัทยาหรือเวชภัณฑ์ที่มีโซียา หมายความว่า บริษัท บุคคลธรรมดา หรือนิติบุคคลหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการผลิต นำเข้าและจำหน่ายยาและเวชภัณฑ์ที่มีโซียาทั้งในและต่างประเทศ (รวมถึงบริษัทยาหรือเวชภัณฑ์ที่มีโซียาที่เกี่ยวข้องกับมูลนิธิ สมาคม องค์กร ฯลฯ) ทั้งนี้ รวมถึงองค์การเภสัชกรรม

ผู้บริหาร หมายความว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ที่มีอำนาจตัดสินใจลงนามหรือมีอำนาจสั่งการในการคัดเลือก จัดซื้อ จัดหาและเวชภัณฑ์ที่มีโซียาของสถานพยาบาลหรือหน่วยงาน

ผู้มีอำนาจ หมายความว่า กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ทำหน้าที่คัดเลือก เสนอ จัดหาหรือดำเนินการสั่งซื้อยาและเวชภัณฑ์ที่มีโซียา ในหน่วยบริการหรือหน่วยงาน

บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดหา หมายความว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐโดยตำแหน่งหรือที่ได้รับมอบหมาย ให้ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดหาของหน่วยบริการหรือหน่วยงาน

นักศึกษา หมายความว่า ผู้ที่กำลังศึกษาระดับก่อนปริญญาในสถานศึกษา

สถานศึกษา หมายความว่า สถาบันการศึกษาระดับวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย หรือสถาบันร่วมสอนในสาขาทางการแพทย์และสาธารณสุข สถาบันพระบรมราชชนก โรงพยาบาลศูนย์ หรือโรงพยาบาลทั่วไป หรือสถาบันการศึกษาในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขที่มีการเรียนการสอนบุคลากรทางการแพทย์

เกณฑ์จริยธรรม ฯ นี้ ประกอบด้วยเนื้อหา 6 หมวด

หมวดที่ 1 ผู้สั่งใช้

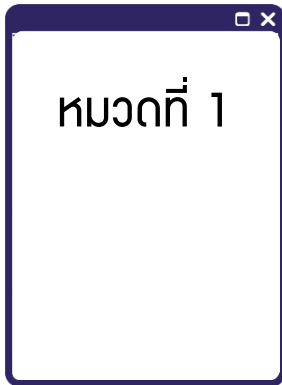
หมวดที่ 2 ผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจ

หมวดที่ 3 เกษัตริกรหรือผู้ประกอบวิชาชีพอื่นและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ฯ

หมวดที่ 4 ส่วนราชการ หน่วยงาน หน่วยบริการ

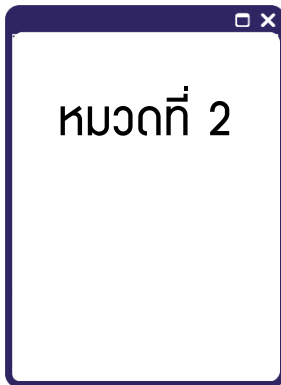
หมวดที่ 5 สถานศึกษา

หมวดที่ 6 บริษัทฯหรือเวชภัณฑ์ที่มีขาย

ผู้สั่งซื้อ

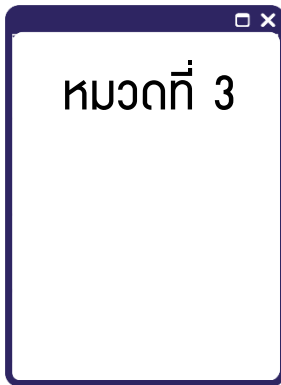
- ข้อ 7 ผู้สั่งซื้อต้องไม่รับประโยชน์จากบริษัทยาหรือเวชภัณฑ์ที่มีโซยาในลักษณะดังต่อไปนี้
- (1) เงินไม่ว่ากรณีใด ๆ ยกเว้นเงินค่าตอบแทนวิทยากรบรรยายทางวิชาการ ค่าพาหนะเดินทาง และค่าที่พักสำหรับวิทยากรเท่านั้น และเงินที่เป็นทุนวิจัยจากบริษัทยาหรือเวชภัณฑ์ที่มีโซยา
  - (2) ของขวัญ ของที่ระลึก ทริพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้ ที่มีผู้มอบให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมถึงคู่สมรสหรือญาติของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เว้นแต่
    - (1.1) สิ่งนี้อาจได้รับตามกฎหมายหรือกฎ หรือเป็นสิ่งที่ได้รับตามจำนวนที่สมควร ตามปกติประเพณีนิยมในการปฏิบัติหน้าที่ หรือเป็นการรับการให้ในลักษณะให้แก่บุคคลทั่วไปหรือตามที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ประกาศกำหนด
    - (1.2) สิ่งนี้ก่อให้เกิดประโยชน์แก่งานด้านวิชาการที่ส่งผลถึงการบริการทางการแพทย์และสาธารณสุขที่ยังประโยชน์แก่ผู้ป่วย ให้ได้รับในนามของสถานพยาบาลหรือหน่วยงาน
- ข้อ 8 ผู้สั่งซื้อต้องไม่แสดงตนในการโฆษณาหรือการส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีโซยาใด ๆ ต่อสาธารณชนในเชิงธุรกิจ
- ข้อ 9 ผู้สั่งซื้อต้องไม่รับการสนับสนุนโดยตรงจากบริษัทยาหรือบริษัทเวชภัณฑ์ที่มีโซยาในการไปประชุม สัมมนา อบรม ดูงาน ทางวิชาการ ทั้งในและต่างประเทศ
- ข้อ 10 ผู้สั่งซื้อต้องเปิดเผยว่าตนมีส่วนเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์กับบริษัทยาหรือเวชภัณฑ์ที่มีโซยานั้นในสถานะใด เมื่อแสดงความเห็นต่อสาธารณะโดยการพูด การเขียน หรือโดยวิธีการอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับยาและเวชภัณฑ์ที่มีโซยาในทางวิชาการ
- ข้อ 11 ผู้สั่งซื้อสามารถรับการสนับสนุนการวิจัย โดยผ่านระบบการรับสั่งสนับสนุนและการกำกับดูแลของหน่วยบริการหรือหน่วยงาน
- ข้อ 12 ในการนำตัวอย่างยาและเวชภัณฑ์ที่มีโซยามาจ่ายให้กับผู้ป่วยหรือหน่วยงาน ผู้สั่งซื้อต้องคำนึงถึงประโยชน์และความปลอดภัยของผู้ป่วยเป็นสำคัญ ไม่มุ่งหวังเพื่อเป็นการส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีโซยาหรือประโยชน์ส่วนตน โดยผ่านระบบกำกับดูแล การรับและการจ่ายตัวอย่างยาและเวชภัณฑ์ที่มีโซยาของส่วนราชการ หน่วยงาน หรือหน่วยบริการ ซึ่งควรเป็นระบบที่ตรวจสอบได้
- ข้อ 13 ผู้สั่งซื้อต้องสั่งโซยาคด้วยชื่อสามัญทางยา

ผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจ

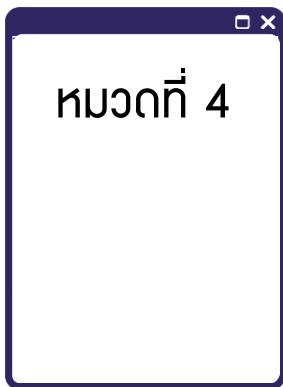
- ข้อ 14 ผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจต้องกำชับให้หน่วยงานในสังกัดดำเนินการให้เป็นตามเกณฑ์จริยธรรม อย่างเป็นรูปธรรม โดยจัดทำแนวทางปฏิบัติที่สอดคล้อง และมีมาตรฐานไม่ต่ำกว่า เกณฑ์จริยธรรมฉบับนี้ และประกาศเป็นลายลักษณ์อักษรไว้ในที่เปิดเผยให้แก่บุคลากรรับทราบ
- ข้อ 15 ผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจ ต้องกำหนดนโยบายและจัดระบบที่มีธรรมาภิบาล และป้องกัน มิให้มีผลประโยชน์ทับซ้อนในกิจกรรมดังต่อไปนี้
- (1) การคัดเลือกยาและเวชภัณฑ์ที่มีค่าใช้จ่าย เพื่อให้ได้ยาและเวชภัณฑ์ที่มีค่าใช้จ่าย ที่มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด
  - (2) การจัดซื้อยาและเวชภัณฑ์ที่มีค่าใช้จ่ายเป็นไปตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้าง และการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 กฎกระทรวง ระเบียบ และที่ออกตามความ ในพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 โดยสามารถนำเกณฑ์จริยธรรมของผู้จำหน่ายมาพิจารณาประกอบการคัดเลือก บริษัทยาหรือเวชภัณฑ์ที่มีขายก็ได้ และต้องจัดซื้อยาหรือเวชภัณฑ์ที่มีค่าใช้จ่าย ด้วยราคาสุทธิ
  - (3) การรับเงินสนับสนุนจากบริษัทยาจากการซื้อยาและเวชภัณฑ์มีค่าใช้จ่าย ต้องไม่เป็นการหารายได้ในลักษณะผลประโยชน์ต่างตอบแทนทุกประเภท
  - (4) การรับและการสั่งใช้ตัวอย่างยาและเวชภัณฑ์ที่มีค่าใช้จ่ายต้องคำนึงถึงประโยชน์ และความปลอดภัยของผู้ป่วยเป็นสำคัญ ไม่มุ่งหวังเพื่อเป็นการส่งเสริมการขายยา และเวชภัณฑ์ที่มีค่าใช้จ่าย หรือประโยชน์ส่วนตน
  - (5) การควบคุมกิจกรรมส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีค่าใช้จ่ายในส่วนราชการ หน่วยงานหรือหน่วยบริการ เช่น การกำหนดบริเวณและกำหนดเวลาที่อนุญาต ให้ทำกิจกรรม เกณฑ์การรับสิ่งสนับสนุนของส่วนราชการ หน่วยงานหรือหน่วยบริการ การห้ามจัดกิจกรรมที่มีโฆษณาแอบแฝง ดังนี้

- (5.1) อนุญาตให้ผู้แทนบริษัทฯ พนักงานขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีใบยา ดำเนินกิจกรรมตามเวลาและสถานที่ที่กำหนด
  - (5.2) ห้ามรับสิ่งสนับสนุนจากบริษัทฯหรือเวชภัณฑ์ที่มีใบยาเป็นการส่วนตัว เว้นแต่เป็นการให้แก่หน่วยบริการหรือหน่วยงานโดยกำกับดูแลให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนราชการ หน่วยงานหรือหน่วยบริการ
  - (5.3) ไม่อนุญาตให้จัดกิจกรรมที่มุ่งให้ความรู้ด้านสุขภาพแก่ประชาชนที่เชื่อมโยงถึงชื่อทางการค้าของยาและเวชภัณฑ์ที่มีใบยาหรือการอื่นใด ที่เป็นการโฆษณาแอบแฝง
  - (5.4) ผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจ ต้องจัดให้มีระบบการบริหารความเสี่ยงด้านทุจริต ความเสี่ยงด้านผลประโยชน์ทับซ้อน ระบบตรวจสอบภายใน และระบบควบคุมภายใน อย่างเข้มงวดและมีประสิทธิภาพ
- ข้อ 16 ผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจต้องปฏิบัติตามเกณฑ์จริยธรรมเช่นเดียวกับผู้สั่งใช้ในหมวด 1 โดยเคร่งครัด

เภสัชกรหรือผู้ประกอบวิชาชีพอื่นและบุคลากร
ที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดหา การจ่าย
และส่งมอบยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยา

- ข้อ 17 เภสัชกรหรือผู้ประกอบวิชาชีพอื่น และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดหา การจ่าย และส่งมอบยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยา ปฏิบัติตามเกณฑ์จริยธรรมฉบับนี้ โดยดำเนินการ ดังนี้
- (1) ต้องปฏิบัติตามเกณฑ์จริยธรรม เช่นเดียวกับผู้สั่งใช้ในหมวด 1 โดยเคร่งครัด
  - (2) ดำเนินกิจกรรมตามนโยบายและระบบที่กำหนด เพื่อให้เกิดความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน
  - (3) จัดทำและนำเสนอข้อมูลที่มีหลักฐานทางวิชาการที่เชื่อถือได้เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจคัดเลือกยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยาแก่คณะกรรมการเภสัชกรรม และการบำบัดหรือคณะกรรมการ ที่มีชื่อเรียกอื่นที่มีหน้าที่รับผิดชอบคัดเลือก รายการยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยาของหน่วยบริการหรือหน่วยงาน โดยไม่กีดกัน บริษัทใดบริษัทหนึ่ง หรือมุ่งหวังเพื่อประโยชน์ส่วนตนหรือผู้อื่น
- ข้อ 18 ไม่ประชาสัมพันธ์หรือเผยแพร่เอกสาร แผ่นพับ แผ่นป้าย หรือสื่อชนิดอื่นใดที่มีเนื้อหาเชิงโฆษณาอวดอ้าง หรือเป็นการส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยาแก่ผู้ป่วย และประชาชน

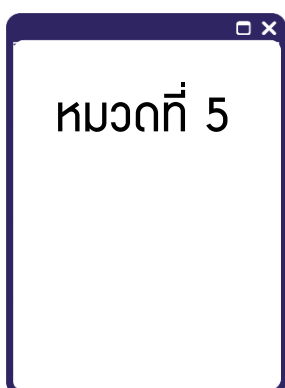

ส่วนราชการ หน่วยงาน หน่วยบริการ

- ข้อ 19 กำหนดแนวปฏิบัติที่สอดคล้องกับเกณฑ์จริยธรรม ฯ และบริบทของส่วนราชการ หน่วยงาน หรือหน่วยบริการ โดยมีมาตรฐานไม่ต่ำกว่าเกณฑ์จริยธรรม ฯ และประกาศ เป็นลายลักษณ์อักษรติดไว้ในที่เปิดเผยให้แก่บุคลากรรับทราบ
- ข้อ 20 ดำเนินการตามนโยบายและจัดระบบที่มีธรรมาภิบาล และป้องกันมิให้มีผลประโยชน์ทับซ้อนตามกิจกรรม ดังต่อไปนี้
- (1) การคัดเลือกยาและเวชภัณฑ์ที่มีไช่ยา เพื่อให้ได้ยาและเวชภัณฑ์ที่มีไช่ยา ที่มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด
  - (2) การจัดซื้อยาและเวชภัณฑ์ที่มีไช่ยา เป็นไปตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้าง และการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 กฎกระทรวง ระเบียบ และที่ออกตามความ ในพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 โดยสามารถนำเกณฑ์จริยธรรมของผู้จำหน่ายมาพิจารณาประกอบการคัดเลือก บริษัทยาหรือเวชภัณฑ์ที่มีไช่ยาก็ได้ และต้องจัดซื้อยาหรือเวชภัณฑ์ที่มีไช่ยา ด้วยราคาสุทธิ
  - (3) การรับเงินสนับสนุนจากบริษัทยาจากการซื้อยาและเวชภัณฑ์ที่มีไช่ยา ต้องไม่เป็นการหารายได้ในลักษณะผลประโยชน์ต่างตอบแทนทุกประเภท
  - (4) การรับและการสั่งใช้ตัวอย่างยาและเวชภัณฑ์ที่มีไช่ยา ซึ่งคำนึงถึงประโยชน์ และความปลอดภัยของผู้ป่วยเป็นสิ่งสำคัญ ไม่มุ่งหวังเพื่อเป็นการส่งเสริมการขายยา และเวชภัณฑ์ที่มีไช่ยาหรือประโยชน์ส่วนตน
  - (5) การควบคุมกิจกรรมส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีไช่ยาในส่วนราชการ หน่วยงานหรือหน่วยบริการ ดังนี้
    - (5.1) อนุญาตให้ผู้แทนบริษัทยา พนักงานขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีไช่ยา ดำเนินกิจกรรมตามเวลาและสถานที่ที่กำหนด
    - (5.2) ห้ามรับสิ่งสนับสนุนจากบริษัทยาหรือเวชภัณฑ์ที่มีไช่ยาเป็นการส่วนตัว เว้นแต่เป็นการให้แก่ส่วนราชการ หน่วยงาน หรือหน่วยบริการ โดยให้ กำกับดูแลให้เกิดประโยชน์แก่หน่วยบริการหรือหน่วยงาน

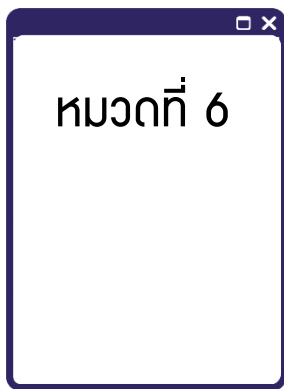
- (5.3) ห้ามจัดกิจกรรมให้ความรู้ด้านสุขภาพแก่ประชาชนที่เชื่อมโยงถึง
 ชื่อทางการค้าของยาและเวชภัณฑ์ที่มีไซยาหรือการอื่นใดที่เป็นการโฆษณา
 แอบแฝง
- (6) การรับการสนับสนุนจากบริษัทยาหรือบริษัทเวชภัณฑ์ที่มีไซยา เพื่อจัดประชุม
 วิชาการโดยรับการสนับสนุนงบดำเนินการ วิทยากร หรือข้อมูลวิชาการจากบริษัทยา
 หรือเวชภัณฑ์ที่มีไซยา ให้รับได้แต่ต้องเปิดเผยการสนับสนุนดังกล่าวให้ผู้เข้าร่วม
 ประชุมรับทราบทุกครั้ง
- (7) การรับการสนับสนุนจากบริษัทยาหรือบริษัทเวชภัณฑ์ที่มีไซยาไปประชุม สัมมนา
 อบรม ดูงานหรือบรรยายทางวิชาการทั้งในและต่างประเทศ กระทำได้เฉพาะกรณี
 ดังต่อไปนี้
- (7.1) เป็นการประชุมอบรมทางวิชาการอันก่อประโยชน์ให้ส่วนราชการ
 หรือหน่วยงานหรือหน่วยบริการ และไม่มีเงื่อนไขข้อผูกมัดเพื่อส่งเสริม
 การขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีไซยา
- (7.2) ให้รับการสนับสนุนในนามส่วนราชการ หน่วยงานหรือหน่วยบริการ
 ให้ส่วนราชการ หน่วยงานหรือหน่วยบริการ จัดทำระบบการรับการสนับสนุน
 และกำหนดเกณฑ์คัดเลือกบุคลากรที่สมควรให้ไปประชุม สัมมนา อบรม ดูงาน
 หรือบรรยายทางวิชาการทั้งในและต่างประเทศ โดยให้การสนับสนุน
 ได้เฉพาะค่าเดินทาง ค่าลงทะเบียน ค่าวิทยากร ค่าอาหาร และค่าที่พัก
 สำหรับตนเองเท่านั้น และจำกัดเฉพาะช่วงเวลาและสถานที่ของการดูงาน
 การประชุมหรือการบรรยายทางวิชาการ

สถานศึกษา

ข้อ 21 สถานศึกษาต้องดำเนินการ ดังนี้

- (1) ห้ามผู้แทนบริษัทยา หรือพนักงานขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีใบยาเข้าพบนักศึกษา เพื่อการโฆษณาและเวชภัณฑ์ที่มีใบยา
- (2) ห้ามจัดกิจกรรมให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับยาและเวชภัณฑ์ที่มีใบยาแก่นักศึกษาที่เชื่อมโยงถึงชื่อทางการค้าของยาและเวชภัณฑ์ที่มีใบยา หรือบริษัทยาและเวชภัณฑ์ที่มีใบยา เพื่อป้องกันการโฆษณาแอบแฝง
- (3) ห้ามนักศึกษารับเงิน ของขวัญ ของบริจาคม หรือการสนับสนุนอื่น ๆ จากบริษัทยา หรือเวชภัณฑ์ที่มีใบยาโดยตรง เว้นแต่เป็นการให้เพื่อสนับสนุนการศึกษาผ่านสถานศึกษา โดยไม่มีข้อผูกมัด และต้องกระทำการโดยเปิดเผย
- (4) จัดระบบการรับการสนับสนุนและการกำกับดูแลการสนับสนุนการศึกษาและกิจกรรมทุกประเภทจากบริษัทยาหรือเวชภัณฑ์ที่มีใบยาให้มีความโปร่งใส เพื่อป้องกันการโฆษณาและส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีใบยา
- (5) กำกับและควบคุมให้อาจารย์และบุคลากรของสถานศึกษานั้น ประพฤติตนเป็นแบบอย่างอันดีแก่นักศึกษา ทั้งในแง่จริยธรรมของบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกระดับ และความสัมพันธ์ที่เหมาะสมกับบริษัทยาและเวชภัณฑ์ที่มีใบยา หรือผู้แทนบริษัทยาหรือพนักงานขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีใบยา
- (6) หลักสูตรการเรียนการสอน ที่มุ่งเน้นการให้ความรู้และเจตคติเกี่ยวกับการใช้ยาและเวชภัณฑ์ที่มีใบยาอย่างสมเหตุสมผล และการเข้าถึงแหล่งข้อมูลทางยาและเวชภัณฑ์ที่มีใบยาที่เชื่อถือได้ โดยปราศจากการชี้นำทางธุรกิจ
- (7) จัดหลักสูตรให้แก่นักศึกษาที่มุ่งเน้นจริยธรรมของบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกระดับ และความสัมพันธ์ที่เหมาะสมกับบริษัทยาและเวชภัณฑ์ที่มีใบยา หรือผู้แทนยาหรือพนักงานขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีใบยา
- (8) กำหนดนโยบายให้อาจารย์และบุคลากร เปิดเผยความเกี่ยวข้องกับบริษัทยาหรือเวชภัณฑ์ที่มีใบยา เมื่อมีการแสดงความเห็นต่อสาธารณะ ไม่ว่าจะโดยการพูด การเขียน หรือวิธีการอื่นใดในทางวิชาการ

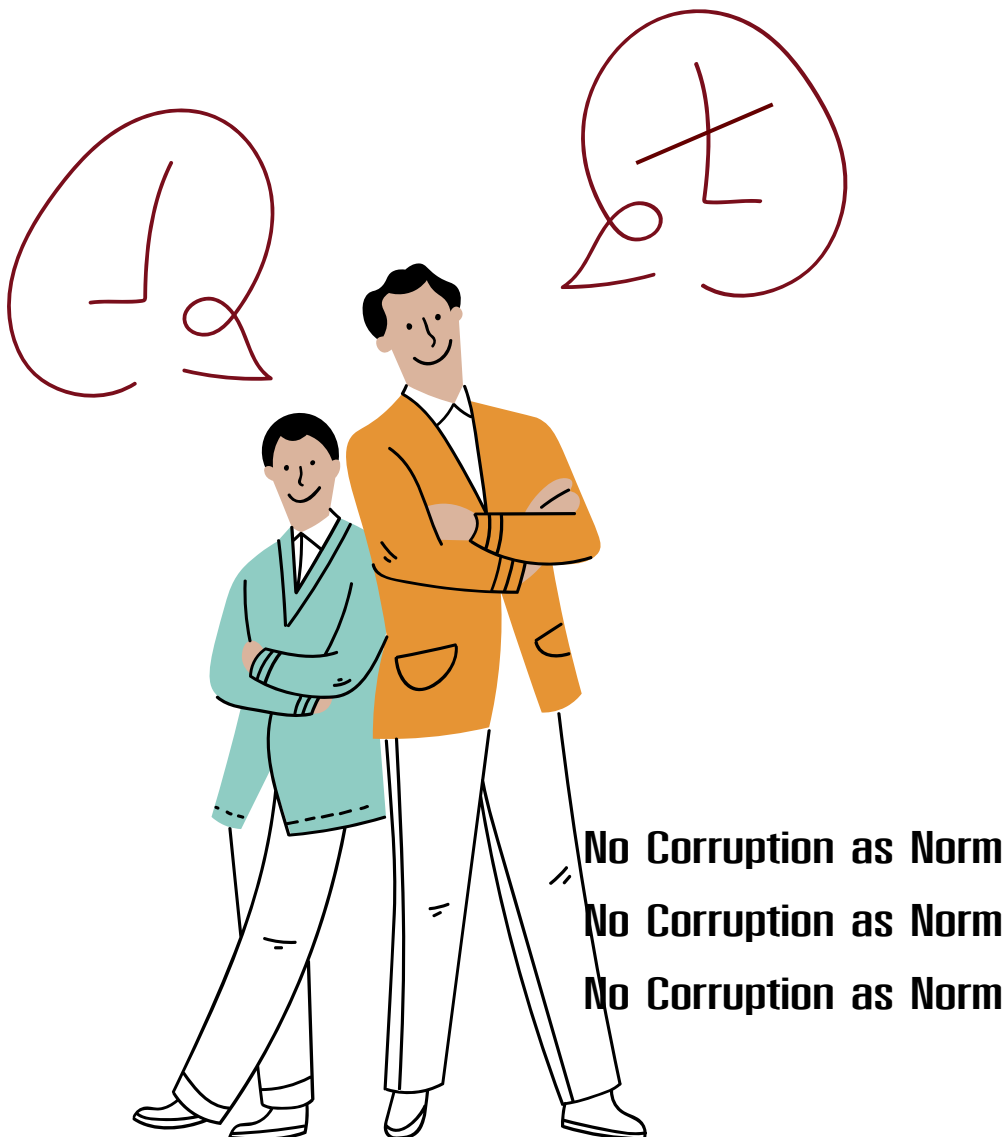

บริษัทยาหรือเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยาและผู้แทนบริษัทยา
หรือพนักงานขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยา

- ข้อ 22 บริษัทยาหรือเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยา และผู้แทนบริษัทยา หรือพนักงานขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยา ให้ถือปฏิบัติตามประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ ลงวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2559 เรื่อง เกณฑ์จริยธรรมว่าด้วยการส่งเสริมการขายยาของประเทศ พ.ศ. 2559

บทที่ 2

แนวปฏิบัติตามเกณฑ์จริยธรรม
การจัดซื้อจัดหาและการส่งเสริม
การขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยา
ของกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2564

แนวนโยบาย

ตามเกณฑ์จริยธรรมการจัดซื้อจัดหาและการส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยาของกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2564 ได้ปรับปรุงมาจากเกณฑ์จริยธรรมการจัดซื้อจัดหาและการส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยาของกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2557 การปรับปรุงเกณฑ์จริยธรรมการจัดซื้อจัดหาและการส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยาของกระทรวงสาธารณสุขครั้งนี้เป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 12 กันยายน 2560 ตามที่สำนักงาน ป.ป.ช. ได้ศึกษาเรื่อง มาตรการป้องกันการทุจริตในกระบวนการเบิกจ่ายยาตามสิทธิสวัสดิการรักษายาบาลข้าราชการ เมื่อเดือนมิถุนายน 2560 โดยมุ่งหวังให้กระทรวงสาธารณสุข ต้องผลักดันให้มีการนำเกณฑ์จริยธรรมการจัดซื้อจัดหาและการส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยาของกระทรวงสาธารณสุข ไปบังคับใช้กับส่วนราชการ หน่วยงาน และหน่วยบริการในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ให้ปฏิบัติตามเกณฑ์จริยธรรมนี้อย่างเคร่งครัด เพื่อป้องกันมิให้มีผลประโยชน์ทับซ้อนในกิจกรรมการจัดซื้อจัดหาและการส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยา ป้องกันการทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ และเป็นแบบอย่างที่ดีให้หน่วยงานอื่นต่อไป นอกจากนี้ เกณฑ์จริยธรรมการจัดซื้อจัดหาและการส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยาของกระทรวงสาธารณสุข ยังปรับปรุงไปตามร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลกับประโยชน์ส่วนรวม พ.ศ. .... ที่คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2560 โดยที่ร่างพระราชบัญญัติ ฯ ดังกล่าว มีนัยสำคัญคือ การบริหารงานของรัฐจะต้องเป็นไปด้วยความโปร่งใส เปิดเผยและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน ประกอบกับต้องให้ประชาชนปราศจากความเคลือบแคลงสงสัยในความซื่อสัตย์สุจริตและความรับผิดชอบของผู้มีหน้าที่ในการบริหารงานของรัฐ จึงต้องกำหนดหลักเกณฑ์ มาตรการ และกลไกในการป้องกันและปราบปรามการกระทำอันเป็นการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลกับประโยชน์ส่วนรวมให้ชัดเจนและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อป้องกันและขจัดการทุจริตและประพฤตินมิชอบอย่างเข้มงวด และเป็นการสอดคล้องกับหน้าที่ของรัฐ ตามมาตรา 63 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

เกณฑ์จริยธรรมการจัดซื้อจัดหาและการส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีใ้ยาของกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2564 มีแนวปฏิบัติ ดังนี้

1. หน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ต้องจัดทำแนวทางปฏิบัติตามเกณฑ์จริยธรรมการจัดซื้อจัดหาและการส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีใ้ยาของกระทรวงสาธารณสุข ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง เกณฑ์จริยธรรมการจัดซื้อจัดหาและการส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีใ้ยาของกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2564 และประกาศเป็นลายลักษณ์อักษรไว้ในที่เปิดเผยภายในหลักสิบวันนับตั้งแต่วันที่ประกาศ ฯ มีผลบังคับใช้

ทั้งนี้ เนื่องจากประกาศ ฯ ดังกล่าว ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2564 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 16 พฤษภาคม 2564 เป็นต้นไป หน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข จึงต้องจัดทำแนวทางปฏิบัติ ฯ และประกาศเป็นลายลักษณ์อักษรไว้ในที่เปิดเผยภายในวันที่ 14 กรกฎาคม 2564

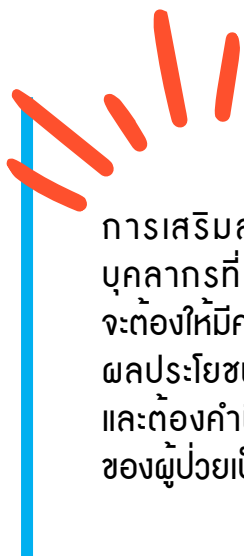
2. หน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ต้องประกาศเจตนารมณ์ร่วมกันในการปฏิบัติตามแนวทางปฏิบัติที่สอดคล้องกับเกณฑ์จริยธรรมการจัดซื้อจัดหาและการส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีใ้ยาของกระทรวงสาธารณสุข นี้

3. หน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข นำเกณฑ์จริยธรรมการจัดซื้อจัดหาและการส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีใ้ยาของกระทรวงสาธารณสุขนี้ มาใช้ในการเสริมสร้างธรรมาภิบาลของระบบยา ปลุกและปลุกจิตสำนึกบุคลากรที่เกี่ยวข้องตามเกณฑ์จริยธรรมการจัดซื้อจัดหาและการส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีใ้ยาของกระทรวงสาธารณสุข ให้มีความเข้าใจในเรื่องการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนบุคคลกับผลประโยชน์ส่วนรวม และขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การส่งเสริมการใช้ยาอย่างสมเหตุสมผลให้เป็นรูปธรรม

เกณฑ์จริยธรรม ฯ มุ่งหวังให้ทุกภาคส่วน
และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ชับเคลื่อนให้บรรลุผล
เพื่อป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อน
และป้องกันการทุจริต

The do's And The don't

การเสริมสร้างธรรมาภิบาลของระบบยา
บุคลากรที่เกี่ยวข้องตามเกณฑ์จริยธรรมนี้
จะต้องให้ความเข้าใจในเรื่องการขัดกันระหว่าง
ผลประโยชน์ส่วนตัวกับผลประโยชน์ส่วนรวม
และต้องคำนึงถึงประโยชน์และความปลอดภัย
ของผู้ป่วยเป็นสำคัญ

ผู้สั่งใช้

The do's

1. ต้องเปิดเผยว่าตนมีส่วนเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์กับบริษัทยาหรือเวชภัณฑ์ที่มีใช่นั้น ในสถานะใด เมื่อแสดงความเห็นต่อสาธารณะโดยการพูด การเขียน หรือโดยวิธีการอื่นใด ที่เกี่ยวข้องกับยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้ในทางวิชาการ
2. สามารถรับการสนับสนุนการวิจัย โดยผ่านระบบการรับสิ่งสนับสนุนและการกำกับดูแลของหน่วยบริการหรือหน่วยงาน
3. การนำตัวอย่างยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้มาจ่ายให้กับผู้ป่วยหรือหน่วยงาน ต้องคำนึงถึง ประโยชน์และความปลอดภัยของผู้ป่วยเป็นสำคัญ ไม่มุ่งหวังเพื่อเป็นการส่งเสริมการขายยา และเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยาหรือประโยชน์ส่วนตน โดยผ่านระบบกำกับดูแลการรับและการจ่าย ตัวอย่างยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยาของส่วนราชการ หน่วยงานหรือหน่วยบริการ ซึ่งควรเป็นระบบที่ตรวจสอบได้
4. ต้องสั่งใช้ยาด้วยชื่อสามัญทางยา

The don't

1. ต้องไม่รับประโยชน์จากบริษัทยาหรือเวชภัณฑ์ที่มีขายยาในลักษณะดังต่อไปนี้
  - 1.1 เงินไม่ว่ากรณีใด ๆ ยกเว้นเงินค่าตอบแทนวิทยากรบรรยายทางวิชาการ ค่าพาหนะเดินทาง และค่าที่พักสำหรับวิทยากรเท่านั้น และเงินที่เป็นทุนวิจัยจากบริษัทยาหรือเวชภัณฑ์ที่มีขายยา
  - 1.2 ของขวัญ ของที่ระลึก ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้ ที่มีผู้มอบให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมถึงคู่สมรสหรือญาติของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เว้นแต่
    - (1) สิ่งนี้อาจได้รับตามกฎหมายหรือกฎ หรือเป็นสิ่งที่ได้รับตามจำนวนที่สมควรตามปกติประเพณีนิยมในการปฏิบัติหน้าที่ หรือเป็นการรับการให้ในลักษณะให้แก่บุคคลทั่วไปหรือตามที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ประกาศกำหนด
    - (2) สิ่งนี้ก่อให้เกิดประโยชน์แก่งานด้านวิชาการที่ส่งผลถึงการบริการทางการแพทย์และสาธารณสุขที่ยังประโยชน์แก่ผู้ป่วย ให้ได้รับในนามของสถานพยาบาลหรือหน่วยงาน
2. ต้องไม่แสดงตนในการโฆษณาหรือการส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีขายยาใด ๆ ต่อสาธารณชนในเชิงธุรกิจ
3. ต้องไม่รับการสนับสนุนโดยตรงจากบริษัทยาหรือบริษัทเวชภัณฑ์ที่มีขายยาในการไปประชุม สัมมนา อบรม ดูงาน ทางวิชาการ ทั้งในและต่างประเทศ

ผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจ

The do's

1. ต้องกำชับให้หน่วยงานในสังกัดดำเนินการให้เป็นตามเกณฑ์จริยธรรมอย่างเป็นรูปธรรม โดยจัดทำแนวทางปฏิบัติที่สอดคล้อง และมีมาตรฐานไม่ต่ำกว่ากับเกณฑ์จริยธรรมฉบับนี้ และประกาศเป็นลายลักษณ์อักษรไว้ในที่เปิดเผยให้แก่บุคลากรรับทราบ
2. ต้องกำหนดนโยบายและจัดระบบที่มีธรรมาภิบาล และป้องกันมิให้มีผลประโยชน์ทับซ้อน ในกิจกรรมดังต่อไปนี้
  - 2.1 การคัดเลือกยาและเวชภัณฑ์ที่มีค่าใช้จ่าย เพื่อให้ได้ยาและเวชภัณฑ์ที่มีคุณภาพ เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด
  - 2.2 การจัดซื้อยาและเวชภัณฑ์ที่มีค่าใช้จ่ายเป็นไปตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้าง และการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 กฎกระทรวง ระเบียบ และที่ออกตามความ ในพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 โดยสามารถ นำเกณฑ์จริยธรรมของผู้จำหน่ายมาพิจารณาประกอบการคัดเลือกบริษัทยา หรือเวชภัณฑ์ที่มีค่าใช้จ่ายก็ได้ และต้องจัดซื้อยาหรือเวชภัณฑ์ที่มีค่าใช้จ่ายด้วยราคาสุทธิ
  - 2.3 การรับเงินสนับสนุนจากบริษัทยาจากการซื้อยาและเวชภัณฑ์ที่มีค่าใช้จ่าย ต้องไม่เป็นการหารายได้ในลักษณะผลประโยชน์ต่างตอบแทนทุกประเภท
  - 2.4 การรับและการสั่งใช้ตัวอย่างยาและเวชภัณฑ์ที่มีค่าใช้จ่ายต้องคำนึงถึงประโยชน์ และความปลอดภัยของผู้ป่วยเป็นสำคัญ ไม่มุ่งหวังเพื่อเป็นการส่งเสริมการขายยา และเวชภัณฑ์ที่มีค่าใช้จ่าย หรือประโยชน์ส่วนตัว

- 2.5 การควบคุมกิจกรรมส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีขายยาในส่วนราชการ หน่วยงานหรือหน่วยบริการ เช่น การกำหนดบริเวณและกำหนดเวลาที่อนุญาต ให้ทำกิจกรรม เกณฑ์การรับสั่งสนับสนุนของส่วนราชการ หน่วยงาน หรือหน่วยบริการ การห้ามจัดกิจกรรมที่มีโฆษณาแอบแฝง ดังนี้
- (1) อนุญาตให้ผู้แทนบริษัทฯ พนักงานขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีขายยา ดำเนินกิจกรรม ตามเวลาและสถานที่ที่กำหนด
  - (2) ต้องจัดให้มีระบบการบริหารความเสี่ยงด้านทุจริต ความเสี่ยง ด้านผลประโยชน์ทับซ้อน ระบบตรวจสอบภายใน และระบบควบคุมภายใน อย่างเข้มงวดและมีประสิทธิภาพ
3. ต้องปฏิบัติตามเกณฑ์จริยธรรมเช่นเดียวกับหมวดผู้สั่งซื้อโดยเคร่งครัด

The don't

1. การควบคุมกิจกรรมส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีขายในส่วนราชการหน่วยงานหรือหน่วยบริการ เช่น การกำหนดบริเวณและกำหนดเวลาที่อนุญาตให้ทำกิจกรรมเกณฑ์การรับสิ่งสนับสนุนของส่วนราชการ หน่วยงาน หรือหน่วยบริการ การห้ามจัดกิจกรรมที่มีโฆษณาแอบแฝง ดังนี้
  - (1.1) ห้ามรับสิ่งสนับสนุนจากบริษัทยาหรือเวชภัณฑ์ที่มีขายเป็นการส่วนตัว เว้นแต่เป็นการให้แก่หน่วยบริการหรือหน่วยงานโดยกำกับดูแลให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนราชการ หน่วยงาน หรือหน่วยบริการ
  - (1.2) ไม่อนุญาตให้จัดกิจกรรมที่มุ่งให้ความรู้ด้านสุขภาพแก่ประชาชนที่เชื่อมโยงถึงชื่อทางการค้าของยาและเวชภัณฑ์ที่มีขายหรือการอื่นใด ที่เป็นการโฆษณาแอบแฝง

เภสัชกรหรือผู้ประกอบการวิชาชีพอื่นและบุคลากร
ที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดหา การจ่าย
และส่งมอบยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยา

The do's

1. ต้องปฏิบัติตามเกณฑ์จริยธรรม เช่นเดียวกับผู้สั่งใช้ในหมวด 1 โดยเคร่งครัด
2. ดำเนินกิจกรรมตามนโยบายและระบบที่กำหนด เพื่อให้เกิดความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน
3. จัดทำและนำเสนอข้อมูลที่มีหลักฐานทางวิชาการที่เชื่อถือได้เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจ คัดเลือกยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยาแก่คณะกรรมการเภสัชกรรม และการบำบัด หรือคณะกรรมการ ที่มีชื่อเรียกอื่นที่มีหน้าที่รับผิดชอบคัดเลือกกรายการยา และเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยาของหน่วยบริการหรือหน่วยงาน โดยไม่กีดกันบริษัทใดบริษัทหนึ่ง หรือมุ่งหวังเพื่อประโยชน์ส่วนตนหรือผู้อื่น

The don't

- ไม่ประชาสัมพันธ์หรือเผยแพร่เอกสาร แผ่นพับ แผ่นป้าย หรือสื่อชนิดอื่นใดที่มีเนื้อหาเชิงโฆษณาอวดอ้าง หรือเป็นการส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยาแก่ผู้ป่วย และประชาชน

ส่วนราชการ หน่วยงาน หน่วยบริการ

The do's

1. กำหนดแนวปฏิบัติที่สอดคล้องกับเกณฑ์จริยธรรม ฯ และบริบทของส่วนราชการ หน่วยงาน หรือหน่วยบริการ โดยมีมาตรฐานไม่ต่ำกว่าเกณฑ์จริยธรรม ฯ และประกาศเป็นลายลักษณ์อักษร ติดไว้ในที่เปิดเผยให้แก่บุคลากรรับทราบ
2. ดำเนินการตามนโยบายและจัดระบบที่มีธรรมาภิบาล และป้องกันมิให้มีผลประโยชน์ทับซ้อน ตามกิจกรรม ดังต่อไปนี้
  - 2.1 การคัดเลือกยาและเวชภัณฑ์ที่มีชื่อยา เพื่อให้ได้ยาและเวชภัณฑ์ที่มีคุณภาพ เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด
  - 2.2 การจัดซื้อยาและเวชภัณฑ์ที่มีชื่อยา เป็นไปตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้าง และการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 กฎกระทรวง ระเบียบ และที่ออกตามความ ในพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 โดยสามารถนำเกณฑ์จริยธรรมของผู้จำหน่ายมาพิจารณาประกอบการคัดเลือกบริษัทยา หรือเวชภัณฑ์ที่มีชื่อยาก็ได้ และต้องจัดซื้อยาหรือเวชภัณฑ์ที่มีชื่อยาด้วยราคาสุทธิ
  - 2.3 การรับเงินสนับสนุนจากบริษัทยาจากการซื้อยาและเวชภัณฑ์ที่มีชื่อยา ต้องไม่เป็นการหารายได้ในลักษณะผลประโยชน์ต่างตอบแทนทุกประเภท
  - 2.4 การรับและการสั่งใช้ตัวอย่างยาและเวชภัณฑ์ที่มีชื่อยา ซึ่งคำนึงถึงประโยชน์ และความปลอดภัยของผู้ป่วยเป็นสำคัญ ไม่มุ่งหวังเพื่อเป็นการส่งเสริมการขายยา และเวชภัณฑ์ที่มีชื่อยาหรือประโยชน์ส่วนตน

- 2.5 การควบคุมกิจกรรมส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีขายในส่วนราชการ หน่วยงาน หรือหน่วยบริการ ดังนี้
- (1) อนุญาตให้ผู้แทนบริษัทฯ พนักงานขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีขายฯ ดำเนินกิจกรรม ตามเวลาและสถานที่ที่กำหนด
- 2.6 การรับการสนับสนุนจากบริษัทหรือบริษัทเวชภัณฑ์ที่มีขายฯ เพื่อจัดประชุมวิชาการ โดยรับการสนับสนุนงบดำเนินการ วิทยากร หรือข้อมูลวิชาการจากบริษัทหรือเวชภัณฑ์ ที่มีขายฯ ให้รับได้แต่ต้องเปิดเผยการสนับสนุนดังกล่าวให้ผู้เข้าร่วมประชุมรับทราบทุกครั้ง
- 2.7 การรับการสนับสนุนจากบริษัทหรือบริษัทเวชภัณฑ์ที่มีขายฯ ไปประชุม สัมมนา อบรม ดูนงานหรือบรรยายทางวิชาการทั้งในและต่างประเทศ กระทำได้เฉพาะกรณี ดังต่อไปนี้
- (1) เป็นการประชุมอบรมทางวิชาการอันก่อประโยชน์ให้ส่วนราชการ หรือหน่วยงาน หรือหน่วยบริการ และไม่มีเงื่อนไขข้อผูกมัดเพื่อส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์ ที่มีขายฯ
  - (2) ให้รับการสนับสนุนในนามส่วนราชการ หน่วยงานหรือหน่วยบริการให้ส่วนราชการ หน่วยงานหรือหน่วยบริการ จัดทำระบบการรับการสนับสนุนและกำหนดเกณฑ์ คัดเลือกบุคลากรที่สมควรให้ไปประชุม สัมมนา อบรม ดูนงาน หรือบรรยายทางวิชาการ ทั้งในและต่างประเทศ โดยให้การสนับสนุนได้เฉพาะค่าเดินทาง ค่าลงทะเบียน ค่าวิทยากร ค่าอาหาร และค่าที่พักสำหรับตนเองเท่านั้น และจำกัดเฉพาะช่วงเวลาและสถานที่ของการดูงาน การประชุม หรือการบรรยาย ทางวิชาการ

The don't

1. การควบคุมกิจกรรมส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีขายในส่วนราชการ หน่วยงาน หรือหน่วยบริการ ดังนี้
  - (1) ห้ามรับสิ่งสนับสนุนจากบริษัทหรือเวชภัณฑ์ที่มีขายฯ เป็นการส่วนตัว เว้นแต่เป็นการให้แก่ส่วนราชการ หน่วยงาน หรือหน่วยบริการ โดยให้กำกับดูแล ให้เกิดประโยชน์แก่หน่วยบริการหรือหน่วยงาน
  - (2) ห้ามจัดกิจกรรมไม่ให้ความรู้ด้านสุขภาพแก่ประชาชนที่เชื่อมโยงถึงชื่อทางการค้าของยา และเวชภัณฑ์ที่มีขายฯ หรือการอื่นใดที่เป็นการโฆษณาแอบแฝง

สถานศึกษา

The do's

1. จัดระบบการรับการสนับสนุนและการกำกับดูแลการสนับสนุนการศึกษาและกิจกรรมทุกประเภท จากบริษัทยาหรือเวชภัณฑ์ที่มีโซเชียให้มีความโปร่งใส เพื่อป้องกันการโฆษณาและส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีโซเชีย
2. กำกับและควบคุมให้อาจารย์และบุคลากรของสถานศึกษานั้น ประพฤติตนเป็นแบบอย่างอันดี แก่นักศึกษา ทั้งในแง่จริยธรรมของบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกระดับ และความสัมพันธ์ที่เหมาะสม กับบริษัทยาและเวชภัณฑ์ที่มีโซเชีย หรือผู้แทนบริษัทยาหรือพนักงานขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีโซเชีย
3. หลีกเลี่ยงการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการให้ความรู้และเจตคติเกี่ยวกับการใช้ยาและเวชภัณฑ์ที่มีโซเชียอย่างสมเหตุสมผล และการเข้าถึงแหล่งข้อมูลทางยาและเวชภัณฑ์ที่มีโซเชีย ที่เชื่อถือได้ โดยปราศจากการชี้นำทางธุรกิจ
4. จัดหลักสูตรให้แก่นักศึกษาที่มุ่งเน้นจริยธรรมของบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกระดับ และความสัมพันธ์ที่เหมาะสมกับบริษัทยาและเวชภัณฑ์ที่มีโซเชีย หรือผู้แทนยาหรือพนักงานขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีโซเชีย
5. กำหนดนโยบายให้อาจารย์และบุคลากร เปิดเผยความเกี่ยวข้องกับบริษัทยาหรือเวชภัณฑ์ที่มีโซเชีย เมื่อมีการแสดงความเห็นต่อสาธารณะ ไม่ว่าจะโดยการพูด การเขียน หรือวิธีการอื่นใดในทางวิชาการ

The don't

1. ห้ามผู้แทนบริษัทยา หรือพนักงานขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีขายยาเข้าพบนักศึกษา เพื่อการโฆษณาและเวชภัณฑ์ที่มีขายยา
2. ห้ามจัดกิจกรรมให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับยาและเวชภัณฑ์ที่มีขายยาแก่นักศึกษา ที่เชื่อมโยงถึงชื่อทางการค้าของยาและเวชภัณฑ์ที่มีขายยา หรือบริษัทยาและเวชภัณฑ์ที่มีขายยา เพื่อป้องกันการโฆษณาแอบแฝง
3. ห้ามนักศึกษาได้รับเงิน ของขวัญ ของบริจาค หรือการสนับสนุนอื่น ๆ จากบริษัทยา หรือเวชภัณฑ์ที่มีขายยาโดยตรง เว้นแต่เป็นการให้เพื่อสนับสนุนการศึกษาผ่านสถานศึกษา โดยไม่มีข้อผูกมัด และต้องกระทำการโดยเปิดเผย

บริษัทยาหรือเวชภัณฑ์ที่มีโฆษณาและผู้แทน
บริษัทยาหรือพนักงานขายยาและเวชภัณฑ์
ที่มีโฆษณา

The do's

บริษัทยาหรือเวชภัณฑ์ที่มีโฆษณา และผู้แทนบริษัทยา หรือพนักงานขายยา และเวชภัณฑ์ที่มีโฆษณา ให้ถือปฏิบัติตามประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ ลงวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2559 เรื่อง เกณฑ์จริยธรรมว่าด้วยการส่งเสริมการขายยาของประเทศ พ.ศ. 2559

บทที่ 3

มาตรการทางกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องกับภาครัฐ และภาคเอกชน

**No Corruption as Norm
No Corruption as Norm
No Corruption as Norm**

มาตรการทางกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องกับภาครัฐ และภาคเอกชน

สาระสำคัญของความผิดฐานให้สินบนเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 144

การติดสินบน เป็นปัญหาการทุจริตที่พบมากในประเทศไทย ส่วนหนึ่งเกิดขึ้นในการทุจริตระหว่างภาครัฐและภาคธุรกิจในการจัดซื้อจัดจ้าง ที่ไม่มีการแข่งขันอย่างแท้จริง และกระบวนการที่ไม่โปร่งใส มาตรการทางกฎหมายจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่เป็นประโยชน์ต่อภาคเอกชนเพื่อศึกษาหาความรู้ รวมทั้งเป็นแนวทางในการป้องกันการทุจริต หากภาคเอกชนนั้นได้มีนิติสัมพันธ์กับหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยเริ่มต้นจากความหมายของคำว่าสินบน

สินบน คืออะไร

สินบน คือ ทรัพย์สินหรือสิ่งของเพื่อตอบแทนผู้ที่ จะช่วยให้สำเร็จตามประสงค์ หรือทรัพย์สินหรือสิ่งของเพื่อจูงใจให้ผู้รับประพฤติปฏิบัติโดยมิชอบด้วยกฎหมายและผู้ที่ได้ประโยชน์จากการกระทำดังกล่าว เช่น เงิน บ้าน รถ การพาไปท่องเที่ยว

เมื่อได้รับทราบความหมายของคำว่าสินบนแล้ว เราไปดูกันว่า สินบน ได้มีผลกระทบต่อประเทศไทยอย่างไรบ้าง ซึ่งผลสำรวจอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการทุจริตในประเทศไทย ประจำปี 2563 โดยสำรวจครอบคลุมทุกกลุ่มธุรกิจในประเทศไทย พบว่า ในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา ร้อยละ 33 ของบริษัทในประเทศไทยได้รับผลกระทบจากการทุจริตและอาชญากรรมทางเศรษฐกิจอื่น ๆ โดยปัญหา “สินบนและการทุจริต” เป็นหนึ่งในอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่ภาคธุรกิจต้องพบเจอมากที่สุด ร้อยละ 31 รองลงมาจากการยกยอกทรัพย์สิน ร้อยละ 47 และการทุจริตผ่านการจัดซื้อจัดจ้าง ร้อยละ 33 ดังนั้น ภาคเอกชนไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการขนาดใหญ่ จนถึงผู้ค้ารายย่อย กิจการ ร้านค้าต่าง ๆ ต้องตระหนักในการกระทำหากมีส่วนเกี่ยวข้องกับภาครัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ในการติดต่อค้าขาย เช่น มีการติดต่อค้าขายกับทางหน่วยงานของรัฐที่มาซื้ออุปกรณ์ ต้องระมัดระวังการทำความผิดเกี่ยวกับการให้สินบนเพื่อให้หน่วยงานของรัฐเลือกร้านค้าของตน ในการซื้อสินค้านั้น ๆ นอกจากนั้น ควรส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการให้สินบนว่า การกระทำใดถือว่าเป็นความผิดฐานให้สินบน และหากมีการกระทำผิดเกิดขึ้น ประชาชนผู้ให้สินบนต้องรับโทษอย่างไร

มาตรา 144 ประมวลกฎหมายอาญา

" ผู้ใดให้ ขอให้หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดแก่เจ้าพนักงาน สมาชิกสภาปฏิบัติบัญญัติแห่งรัฐ สมาชิกสภาจังหวัดหรือสมาชิกสภาเทศบาล เพื่อจูงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการ หรือประวิงการกระทำ อันมิชอบด้วยหน้าที่ ... "

เมื่อพิจารณาจากหลักเกณฑ์ทางกฎหมาย คำว่า การให้ ขอให้ หรือรับว่าจะให้ มีความหมายอย่างไร

การให้ คือ มอบให้ หมายถึง มีการให้ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่น ๆ และเจ้าพนักงาน ได้รับเอาไว้

ขอให้ คือ เสนอให้ หมายถึง เสนอจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์แก่เจ้าพนักงาน แม้เจ้าพนักงานจะไม่ตกลงรับก็เป็นความผิดสำเร็จแล้ว

รับว่าจะให้ หมายถึง เจ้าพนักงานเป็นฝ่ายเรียก และผู้กระทำก็รับปากว่าจะให้ สุดท้ายก็ไม่มีที่ให้เลย การรับว่าจะให้ก็เป็นความผิดสำเร็จแล้ว แต่ถ้าผู้กระทำไม่รับปากว่าจะให้ ตามที่เจ้าพนักงานเรียกร้อง ก็ไม่ถือเป็นการรับว่าจะให้ ไม่เป็นความผิดเลย

แล้วทรัพย์สินที่จะถือว่าเป็นสินบนนั้น มีลักษณะอย่างไรนั้น ขอยกตัวอย่างเช่น ให้เงิน ทอง หุ่น รถยนต์ ที่ดิน โทรศัพท์ รวมถึงกระเช้า ของชำร่วยหรือขนมมณเฑียร อย่างหลัง ดูเหมือนเป็นน้ำใจ แต่ถ้าให้เพื่อจูงใจเจ้าพนักงานก็เป็นความผิดได้

☺ ประโยชน์อื่นใด เช่น ให้ใช้บริการต่าง ๆ ฟรี รับประทานอาหารฟรี นวดฟรี ฯลฯ

☺ การให้ในที่นี้รวมถึงการให้สินบนผ่านตัวกลาง เช่น ภรรยาที่จดทะเบียนสมรส และไม่จดทะเบียนสมรส ญาติ หรือเพื่อนของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ๆ หรือนิติบุคคลที่จ้าง เพื่อเป็นที่ปรึกษาทางธุรกิจ โดยมีเจตนาเพื่อมอบให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐก็เป็นความผิดตามมาตรา

เมื่อได้รู้ความหมายของการให้และทรัพย์สินที่ใช้ในการให้แล้ว ขั้นตอนต่อไป มาดูกันว่าความหมายของเจ้าหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบตามมาตรา นี้ คือใคร

คำว่า **เจ้าพนักงาน** หมายถึง เจ้าพนักงานทั่วไป ไม่รวมถึงเจ้าพนักงานในตำแหน่ง ตุลาการ อัยการ และพนักงานสอบสวน ซึ่งจะเป็นความผิดต่างหาก เช่น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา นายกเทศมนตรี สมาชิกสภาเทศบาล ฯลฯ ซึ่งการกระทำที่เป็นความผิดฐาน ให้สินบนนั้น จะต้องประกอบด้วย

1. เจ้าพนักงานจะต้องมีหน้าที่ที่จะทำเรื่องนั้นตามกฎหมายกำหนดไว้ และ
2. ต้องเป็นการจงใจให้กระทำการอันมิชอบด้วยหน้าที่ หรือไม่กระทำการอันมิชอบด้วยหน้าที่ หรือประวิงการกระทำให้ล่าช้าอันมิชอบด้วยหน้าที่
3. มูลเหตุจงใจ ได้แก่ เพื่อจงใจให้ทำ ไม่ให้ทำ หรือประวิงการกระทำผิดกฎหมาย
4. โทษตามวรรคนี้ ได้แก่ โทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ดังนั้น เอกชน ไม่ว่าจะเป็นเจ้าของกิจการขนาดใหญ่ รวมถึงนิติบุคคลด้วย ตลอดถึง พ่อค้าแม่ค้า กิจการรายย่อย หากการดำเนินธุรกิจของตนต้องไปเกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ต้องไม่กระทำการอันเป็นความผิดฐานให้สินบน ต้องดำเนินตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนด ซึ่งจะเกิดผลดีต่อระบบเศรษฐกิจ ระบบราชการ เกิดบรรยากาศที่ดีในการประสานงานติดต่อกับหน่วยงานของรัฐ

สินบนเป็นปัญหาใหญ่ที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคม ทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ ที่ทั่วโลกต่างให้ความสำคัญกับการบังคับใช้กฎหมาย เป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยลดปัญหาสินบน เพื่อเป็นการส่งเสริมการค้า การลงทุนที่โปร่งใส และกระตุ้นเศรษฐกิจ

สาระสำคัญของความผิดฐานให้สินบนและความรับผิดของนิติบุคคล

ตามกฎหมาย ป.ป.ช. มาตรา 176

และหลักการพื้นฐานในการกำหนดมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมของนิติบุคคลในการป้องกันการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ และเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ

เมื่อได้รู้ถึงรายละเอียดของความผิดฐานให้สินบนเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญามาแล้ว ในขั้นตอนต่อไปจะเป็นการกล่าวถึงรายละเอียดเกี่ยวกับความผิดฐานให้สินบนและความรับผิดของนิติบุคคล ตามกฎหมาย ป.ป.ช. มาตรา 176 ว่า ในกรณีของกฎหมาย ป.ป.ช. เป็นกฎหมายที่เอาผิดใคร ใครบ้างที่เป็นเจ้าหน้าที่รัฐตามมาตรา นี้ ลักษณะของการกระทำผิดว่าเกี่ยวข้องกับภาคเอกชนอย่างไร รวมถึงหลักพื้นฐานในการกำหนดมาตรการของนิติบุคคลในการป้องกันการให้สินบน

ความผิดฐานให้สินบนและความรับผิดของนิติบุคคลตามกฎหมาย ป.ป.ช.

มาตรา 176

มาตรา 176 ของกฎหมาย ป.ป.ช. เรื่องความผิดฐานให้สินบนและความรับผิดของนิติบุคคล มีวัตถุประสงค์หลักของกฎหมาย เอาผิดกับ "ผู้ให้" สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ และส่งเสริมให้นิติบุคคลมีมาตรการป้องกันสินบนที่มีประสิทธิภาพ

มาตรา 176 วรรคแรก

" ผู้ใดให้ ขอให้ หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่เจ้าพนักงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ หรือเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ เพื่อจูงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการ หรือประวิงการกระทำอันมิชอบด้วยหน้าที่..."

กฎหมายมาตรานี้เป็นการเอาผิดฝั่ง "ผู้ให้" สินบน ซึ่งจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้ ซึ่งนิติบุคคลอาจเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายไทย หรือนิติบุคคลตามกฎหมายต่างประเทศที่มาทำธุรกิจในประเทศไทยก็ได้ ในกรณีเจ้าหน้าที่ที่จะเป็นผู้รับสินบนตามมาตรา นี้ มีการกำหนดเพิ่มเติมจากกฎหมายอาญา ซึ่งใครบ้างที่เป็นเจ้าหน้าที่รัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ เจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ มีความหมายดังนี้

เจ้าพนักงานของรัฐ หมายความว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ และคณะกรรมการ ป.ป.ช.

ยกตัวอย่างเช่น นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ กรรมการ ป.ป.ช. ข้าราชการ นายองค์การบริหารส่วนตำบล พนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคเจ้าพนักงานไปรษณีย์ เป็นต้น

เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ หมายความว่า ผู้ซึ่งดำรงตำแหน่งด้านนิติบัญญัติ บริหาร ปกครอง หรือตุลาการ ของรัฐต่างประเทศ และบุคคลใด ๆ ซึ่งปฏิบัติงานเกี่ยวกับหน้าที่ราชการให้แก่รัฐต่างประเทศ รวมทั้งการปฏิบัติหน้าที่สำหรับหน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ ไม่ว่าจะโดยการแต่งตั้งหรือเลือกตั้ง มีตำแหน่งประจำหรือชั่วคราว และได้รับเงินเดือนหรือค่าตอบแทนอื่นหรือไม่ก็ตาม

เจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ หมายความว่า ผู้ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในองค์การระหว่างประเทศ หรือผู้ได้รับมอบหมายจากองค์การระหว่างประเทศให้ปฏิบัติหน้าที่ในนามขององค์การระหว่างประเทศนั้น

ซึ่งกรณีที่จะถือว่าเป็นความผิดตามมาตรา นี้ ประกอบด้วย

1. เป็นกรณีเอาผิดกับผู้ให้ ขอให้ หรือรับว่าจะให้ เงินหรือประโยชน์อื่นใด หรือเรียกว่าสินบนนั้นความหมายเช่นเดียวกับกับความหมายตามมาตรา 144 ประมวลกฎหมายอาญา

2. ผู้ให้มีความเจตนาที่จะให้ และรู้ว่าผู้ให้สินบนนั้นเป็นเจ้าพนักงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ หรือเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ

• การให้สินบนผ่านตัวกลาง เช่น คู่สมรส ญาติ หรือเพื่อนของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ก็เป็นความผิดตามมาตรา นี้

• โทษตามวรรคนี้ได้แก่ จำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ในส่วนของนิติบุคคล ซึ่งก็คือ บุคคลที่กฎหมายสมมติขึ้นเพื่อให้มีความสามารถ มีสิทธิหน้าที่ และความรับผิดชอบได้ตามกฎหมายเหมือนกับบุคคลธรรมดา ซึ่งได้แก่ ห้างหุ้นส่วนสามัญ และห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด ซึ่งกฎหมายบังคับให้จดทะเบียน ซึ่งเมื่อจดทะเบียนแล้ว ก็จะมีสภาพเป็นนิติบุคคล ส่วนสมาคม และมูลนิธิ หากได้จดทะเบียนตามกฎหมาย ก็มีฐานะเป็นนิติบุคคลเช่นเดียวกัน

ข้อสังเกต

มาตรา 176 วรรคหนึ่ง เทียบเคียงได้กับประมวลกฎหมายอาญามาตรา 144 (ความผิดฐานให้สินบนเจ้าพนักงาน)

1. เป็นกรณีเอาผิดกับผู้ให้ ขอให้ หรือรับว่าจะให้

2. สินบน คือ ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด ในที่นี้

2.1 ทรัพย์สิน หมายถึง ทรัพย์สินและวัตถุไม่มีรูปร่าง ซึ่งอาจมีราคาและอาจถือเอาได้ เช่น เงิน บ้าน รถ ฯลฯ

2.2 ประโยชน์อื่นใด เช่น การสร้างบ้านหรือตกแต่งบ้าน โดยไม่คิดราคา หรือคิดราคาต่ำผิดปกติ การให้อยู่บ้านเช่าฟรี การปลดหนี้ การพาไปท่องเที่ยว

3. มีเจตนาที่จะให้ และรู้ว่าผู้ให้สินบนนั้นเป็นเจ้าพนักงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ หรือเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ

4. เป็นการให้สินบนแก่เจ้าพนักงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ หรือเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ

5. วัตถุประสงค์ในการให้สินบน (มูลเหตุจูงใจ) เพื่อจูงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการ หรือประวิงการกระทำอันมิชอบด้วยหน้าที่

6. การให้ที่จะเป็นความผิดตามมาตรา

6.1 เจ้าพนักงานของรัฐ ผู้รับสินบนจะต้อง “มีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการกระทำที่ต้องการจูงใจนั้น” เช่น ผู้จัดการบริษัทก่อสร้าง มอบเงินให้นายกเทศมนตรีเทศบาลเมือง ซึ่งมีอำนาจหน้าที่พิจารณาอนุญาตให้ทำการก่อสร้างอาคารในเขตเทศบาล เพื่อจูงใจให้นายกเทศมนตรีอนุมัติให้ปลูกสร้างอาคารได้โดยเร็ว ทั้ง ๆ ที่หลักฐานการขออนุญาตก่อสร้างไม่ครบถ้วนพอที่จะอนุญาตได้ อันเป็นการมิชอบด้วยหน้าที่

6.2 การให้สินบนจะต้องเป็นการให้เพื่อจูงใจให้กระทำการ “อันมิชอบด้วยหน้าที่” เช่น ให้เงินตำรวจเพื่อไม่ให้จับกุมผู้กระทำความผิด

6.3 การให้สินบนผ่านตัวกลาง เช่น คู่สมรสทั้งที่จดทะเบียนสมรส และไม่จดทะเบียนสมรส ญาติ หรือเพื่อนของเจ้าพนักงานของรัฐ หรือนิติบุคคลที่จ้างเพื่อเป็นที่ปรึกษาทางธุรกิจ โดยมีเจตนาเพื่อมอบให้กับเจ้าพนักงานของรัฐก็เป็นความผิดตามมาตรา นี้ แม้ว่าผู้ให้จะไม่ได้ให้สินบนแก่เจ้าพนักงานของรัฐ โดยตรงก็ตาม

7. โทษตามวรรคนี้ ได้แก่ โทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 176 วรรคสอง

" ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง เป็นบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับนิติบุคคลและกระทำไปเพื่อประโยชน์ของนิติบุคคลนั้น โดยนิติบุคคลดังกล่าวไม่มีมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมเพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำความผิด นิติบุคคลนั้นมีความผิดตามมาตรา 176 และต้อง ระวางโทษปรับตั้งแต่หนึ่งเท่า แต่ไม่เกินสองเท่าของค่าเสียหายที่เกิดขึ้น หรือประโยชน์ที่ได้รับ "

" นิติบุคคลตามวรรคสอง ให้หมายความถึงนิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย และนิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายต่างประเทศที่ประกอบธุรกิจในประเทศไทย "

" บุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับนิติบุคคลตามวรรคสอง ให้หมายความถึงผู้แทนของนิติบุคคล ลูกจ้าง ตัวแทน บริษัทในเครือ หรือบุคคลใดซึ่งกระทำการเพื่อหรือในนามของนิติบุคคลนั้น ไม่ว่าจะทำหน้าที่และอำนาจในการนั้นหรือไม่ก็ตาม "

นิติบุคคลจะสามารถทำนิติกรรมต่าง ๆ ได้ แต่ก็ไม่สามารถกระทำการเหมือนกับบุคคลธรรมดาได้ทุกเรื่อง เนื่องจากนิติบุคคลเป็นเพียงบุคคลสมมติที่ไม่มีชีวิต ร่างกาย ดังนั้น **นิติบุคคลจึงต้องมี "ผู้แทนนิติบุคคล"** เพื่อแสดงออกถึงสิทธิ หน้าที่ และความประสงค์ของนิติบุคคล ตามกฎหมายแพ่ง

มาตรา 176 วรรคสอง เป็นการบัญญัติเอาผิดกับนิติบุคคลซึ่งมีบุคคลที่เกี่ยวข้องได้ทำความผิดฐานให้สินบน ซึ่งเป็นความผิดตามวรรคหนึ่ง แต่ต้องเป็นกรณีที่นิติบุคคลนั้นไม่ได้มีมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมเพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำความผิด กล่าวคือ หากนิติบุคคลนั้นมีมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมเพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำความผิด แม้มีบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตนเอง นิติบุคคลนั้นก็ไม่ต้องรับผิดตามมาตรา 176 ดังนั้น จึงต้องดูเป็นเรื่อง ๆ ไป หากเกี่ยวข้องก็มีความผิดมาตรา 176 วรรคหนึ่ง เช่น กรรมการผู้จัดการของบริษัทหลงเชื่ออนุมัติให้พนักงานจ่ายเงินเลี้ยงรับรองเจ้าพนักงานของรัฐ โดยมีเจตนาเพื่อให้เจ้าพนักงานของรัฐกระทำการโดยมีขอบด้วยหน้าที่เพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับบริษัท กรรมการผู้จัดการก็มีความผิดด้วย แต่หากกรรมการผู้จัดการไม่ได้รับรู้ หรือไม่รู้เรื่องด้วย แต่ลูกจ้างของบริษัทได้จ่ายเงินในการรับรองเจ้าพนักงานของรัฐไปโดยพลการเพื่อให้บริษัทได้รับประโยชน์ ดังนี้ กรรมการผู้จัดการก็ไม่ต้องรับผิด ซึ่งหากแยกองค์ประกอบของความผิดตามมาตรา 176 จะประกอบด้วย

1. ผู้ให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐเป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับนิติบุคคล เช่น ลูกจ้าง ตัวแทน บริษัทในเครือ
2. ผู้ให้สินบนกระทำเพื่อ "ประโยชน์ของนิติบุคคล"
3. นิติบุคคลไม่มีมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสม เพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำความผิด โทษสำหรับนิติบุคคล คือ "ปรับ" ตั้งแต่หนึ่งเท่าแต่ไม่เกินสองเท่าของค่าเสียหายที่เกิดขึ้นหรือประโยชน์ที่ได้รับ

สาระสำคัญ

1. บทบัญญัติดังกล่าว เป็นการกำหนดความรับผิดชอบของนิติบุคคล ในกรณี ที่ผู้กระทำความผิดในการให้สินบนเป็นบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับนิติบุคคล และกระทำไป เพื่อประโยชน์ของนิติบุคคลนั้น โดยหากนิติบุคคลดังกล่าวไม่มีมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสม เพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดนั้น นิติบุคคลนั้นมีความผิดด้วย

2. บทบัญญัตินี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นิติบุคคลสอดส่องการทำงานของลูกจ้าง ตัวแทน หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับนิติบุคคลไม่ให้กระทำความผิด เนื่องจากสภาพโครงสร้างของนิติบุคคลในองค์กร ทางธุรกิจในปัจจุบันมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ดังนั้น หากลูกจ้างหรือตัวแทนหรือเจ้าหน้าที่ ในทุกระดับของนิติบุคคล (โดยไม่จำเป็นต้องเป็นผู้มีอำนาจกระทำการแทนนิติบุคคล) กระทำความผิด โดยการให้ ขอให้ หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นแก่เจ้าพนักงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ต่างประเทศ หรือเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ เพื่อจูงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการ หรือประวิงการกระทำอันมิชอบด้วยหน้าที่เพื่อประโยชน์ของนิติบุคคล นิติบุคคลต้องรับผิดชอบหากไม่มีมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสม เพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดนั้น

3. นิติบุคคลในที่นี้หมายความรวมถึงนิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย และนิติบุคคล ที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายต่างประเทศที่ประกอบธุรกิจในประเทศไทย

4. องค์ประกอบความผิด

4.1 ผู้ให้สินบนเป็นบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับนิติบุคคล โดยมาตรา 176 วรรคสี่ ได้ให้นิยามไว้ว่า หมายถึง ผู้แทนของนิติบุคคล ลูกจ้าง ตัวแทน บริษัทในเครือ หรือบุคคลใด ซึ่งกระทำการเพื่อหรือในนามของนิติบุคคลไม่ว่าจะมีอำนาจหน้าที่ในการนั้นหรือไม่ก็ตาม เช่น พนักงาน ข้าราชการ ซึ่งเป็นลูกจ้างของนิติบุคคลไปให้สินบนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ เพื่อให้นิติบุคคล ได้รับประโยชน์ในเรื่องของการรับสมัครงาน แม้พนักงานข้าราชการซึ่งเป็นลูกจ้างของนิติบุคคลไปให้สินบน กับเจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศเพื่อให้นิติบุคคลได้รับประโยชน์ในเรื่องของการรับสมัครงาน แม้พนักงานข้าราชการจะไม่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับเรื่องการทำสัญญาหรือธุรกิจของนิติบุคคลก็ตาม แต่ก็ได้ให้สินบนเพื่อประโยชน์แก่นิติบุคคล นิติบุคคลก็ย่อมต้องรับผิดชอบด้วย จะเห็นได้ว่า บุคคลที่มีความเกี่ยวข้องมีความหมายกว้างกว่าผู้ที่มีอำนาจ กระทำแทนบริษัท และไม่ว่าบุคคลดังกล่าว จะมีอำนาจหน้าที่ในการนั้นหรือไม่ก็ตาม หรือกรณีที่เป็นส่วนของบริษัทในเครือให้สินบน เพื่อประโยชน์แก่บริษัทแม่ บริษัทแม่ก็ย่อมมีความรับผิดชอบด้วย

4.2 ผู้ให้สินบนจะต้องกระทำไปเพื่อประโยชน์ของนิติบุคคล ไม่ใช่เพื่อประโยชน์ ของตนเอง โดยประโยชน์ของนิติบุคคลอาจมีหลายรูปแบบ เช่น เพื่อให้ได้เป็นคู่สัญญากับภาครัฐ เพื่อเพิ่มยอดขายของบริษัท เพื่อประโยชน์ทางภาษี เพื่อประโยชน์ในข้อพิพาทหรือคดีความ หรือเพื่อให้ได้รับสิทธิพิเศษต่าง ๆ จากภาครัฐ

4.3 นิติบุคคลไม่มีมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสม เพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำ ความผิด โดยหากนิติบุคคลมีมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมแล้วย่อมจะเป็นข้อต่อสู้ เพื่อให้ศาลพิจารณาว่าตัวนิติบุคคลไม่มีความรับผิด แม้บุคคลผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับนิติบุคคล จะได้มีการให้สินบนแก่เจ้าพนักงานของรัฐเพื่อประโยชน์แก่นิติบุคคลก็ตาม ดังนั้น นิติบุคคล จึงควรวางนโยบายหรือมีการจัดการที่เพียงพอเพื่อป้องกันมิให้เกิดการให้สินบนขึ้น เช่น อาจจะมีการวางมาตรการภายในเป็นรูปแบบของนโยบายหรือระเบียบภายในของนิติบุคคล มีการประกาศ

เจตนากรณีในการต่อต้านการทุจริต ควบคุมความเสี่ยงหรือปัจจัยในการให้สินบน เช่น ไม่มีการให้ของขวัญ หรือกระเช้ากับเจ้าพนักงานของรัฐ หรือมีระบบการตรวจสอบภายในที่เหมาะสม

5. โทษ

มาตรา 176 วรรคสอง ได้กำหนดโทษสำหรับนิติบุคคลซึ่งมิได้กำหนดค่าปรับตายตัว โดยมีระวางโทษปรับตั้งแต่หนึ่งเท่าแต่ไม่เกินสองเท่าของค่าเสียหายที่เกิดขึ้นหรือประโยชน์ที่ได้รับ

โดยสรุปมาตรการที่กล่าวถึงในมาตรา 176 วรรคสองนั้น หมายความว่า

หากนิติบุคคลมีมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสม เพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำความผิด นิติบุคคลนั้นไม่ต้องรับผิด ถึงแม้บุคคลผู้ทำความผิดมีความเกี่ยวข้องกับนิติบุคคล และทำเพื่อประโยชน์ของนิติบุคคลก็ตาม ดังนั้น นิติบุคคลจึงต้องมีหน้าที่วางนโยบาย หรือการจัดการที่เพียงพอ เพื่อป้องกันมิให้เกิดการให้สินบนขึ้น ซึ่งลักษณะของมาตรการดังกล่าวต้องนำหลักพื้นฐานดังต่อไปนี้ ไปปรับใช้ในการจัดทำมาตรการของตน มาตรการดังกล่าวโดยสรุปมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. มาตรการเกี่ยวกับการที่จะไม่ให้เกิดการให้สินบนต้องมาจากผู้เป็นเจ้าของกิจการ เช่น

- 1.1 การสื่อสารที่ชัดเจนถึงเจตนากรณีต่อต้านการให้สินบนกับพนักงาน ลูกจ้าง ตลอดจนผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจกับนิติบุคคล
- 1.2 การจัดสรรทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการจัดทำและการปรับใช้มาตรการป้องกันการให้สินบน
- 1.3 การชื่นชมพนักงาน ลูกจ้างที่ปฏิเสธการดำเนินธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการให้สินบน
- 1.4 การดำเนินการอย่างจริงจังกับผู้ฝ่าฝืนมาตรการป้องกันการให้สินบนของนิติบุคคล เป็นต้น

2. มาตรการเกี่ยวกับการประเมินสถานการณ์ โอกาสที่อาจเกิดการติดสินบนเกิดขึ้นได้ในกิจการของตน

เพื่อให้สามารถกำหนดมาตรการควบคุมภายในเพื่อป้องกันการให้สินบน เจ้าพนักงานของรัฐที่เหมาะสมสำหรับธุรกิจของตน อีกทั้งการประเมินความเสี่ยงยังช่วยให้นิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็กที่มีข้อจำกัดทางทรัพยากรบุคคล และการเงิน สามารถเลือกที่จะให้ความสำคัญในการจัดการกับกิจกรรมที่มีความเสี่ยงสูงที่นำไปสู่การให้สินบน

3. มาตรการเกี่ยวกับกรณีมีความเสี่ยงสูงที่จะเป็นการให้สินบนต้องมีรายละเอียดที่ชัดเจน

โดยผู้บริหารของนิติบุคคลควรกำหนดนโยบายและมาตรการที่ชัดเจนเกี่ยวกับกรณีดังกล่าว และจัดให้มีการอบรมให้ความรู้ รวมทั้งอาจแลกเปลี่ยนประสบการณ์และหาทางออกร่วมกับนิติบุคคลอื่น ๆ กรณีมีที่ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่อาจกลายเป็นสินบน เช่น ค่าอำนวยความสะดวก (Facilitation Payments) ค่ารับรอง (Hospitality Expenditures) และของขวัญ (Gifts) การบริจาคเพื่อการกุศล และการบริจาคเพื่อพรรคการเมือง

4. นิติบุคคลต้องนำมาตรการป้องกันการให้สินบนไปปรับใช้กับผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจกับนิติบุคคล

- 4.1 การตรวจสอบสถานะ (Due diligence) ของผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจกับตน โดยนิติบุคคลที่ไม่มีความเชี่ยวชาญ อาจพิจารณาจ้างที่ปรึกษาภายนอก เพื่อทำการประเมินความเสี่ยง
- 4.2 การจัดอบรมเกี่ยวกับการปฏิบัติตามมาตรการดังกล่าว

5. นิติบุคคลต้องมีระบบบัญชีที่ดี

- 5.1 เน้นตรวจสอบบัญชีโดยให้ความสำคัญกับรายการที่มีความเสี่ยงจะนำไปสู่การให้สินบน (risk-based approach)
- 5.2 มอบหมายให้ผู้บริหารคนใดคนหนึ่งเป็นผู้ตรวจสอบระบบบัญชี โดยตรวจสอบเป็นระยะ
- 5.3 ใช้ระบบบัญชีอย่างง่ายสำหรับผู้ประกอบการของกรมสรรพากร ซึ่งต้องการส่งเสริมให้นิติบุคคลจัดทำบัญชีชุดเดียว

6. นิติบุคคลต้องมีแนวทางการบริหารงานบุคคลที่สอดคล้องกับมาตรการป้องกันการให้สินบน

- 6.1 จัดทำคู่มือแนวทางการปฏิบัติ (Code of conduct) เพื่อสื่อสารนโยบายของบริษัทให้แก่บุคลากรในนิติบุคคลให้มีความชัดเจน
- 6.2 การฝึกอบรมเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจต่อมาตรการป้องกันการให้สินบน

7. นิติบุคคลต้องมีมาตรการสนับสนุนให้มีการรายงานการกระทำความผิดหรือกรณีมีเหตุน่าสงสัย

- 7.1 ควรมีการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็งบนพื้นฐานของความเชื่อใจและความซื่อสัตย์สุจริต
- 7.2 ผู้บริหารสนับสนุนให้พนักงานมาพูดคุยหากพบเหตุน่าสงสัยที่เกี่ยวกับการให้สินบน
- 7.3 แจ้งเบาะแสการกระทำความผิดมายังสำนักงาน ป.ป.ช. เพื่อให้มีการดำเนินการต่อไป

8. นิติบุคคลต้องตรวจสอบและประเมินผลการใช้มาตรการป้องกันการให้สินบนเป็นระยะ

- การตรวจสอบติดตามประเมินผลเพื่อนำมาปรับปรุงมาตรการให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้นจะช่วยลดทุนโดยรวม เช่น
  - สอบถามข้อมูลและความคิดเห็นจากพนักงานและผู้ที่มีความเกี่ยวข้อง
  - ตรวจสอบเอกสารทางการเงินและเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้อง

ผู้แทนตามกฎหมายของนิติบุคคล เช่น กรรมการผู้จัดการ ผู้มีอำนาจในการจัดการต้องร่วมรับผิดชอบกับนิติบุคคลด้วยหรือไม่ ?

มาตรา 176 ไม่ได้บัญญัติให้บุคคลดังกล่าวต้องร่วมรับผิดชอบกับนิติบุคคลด้วยทุกกรณี ดังนั้น การวินิจฉัยความผิดจึงต้องพิจารณาเป็นกรณีไปโดยหากบุคคลดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องกับการให้สินบน บุคคลนั้นย่อมมีความผิดตามมาตรา 176 วรรคหนึ่ง เช่น กรรมการผู้จัดการของบริษัทลงชื่ออนุมัติให้พนักงานจ่ายเงินเลี้ยงรับรองเจ้าพนักงานของรัฐ โดยมีเจตนาเพื่อให้เจ้าพนักงานของรัฐกระทำการโดยมิชอบด้วยหน้าที่เพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับบริษัท กรรมการผู้จัดการย่อมมีความผิดด้วย แต่หากกรรมการผู้จัดการมิได้รับรู้หรือเกี่ยวข้องกับการอนุมัติดังกล่าว แต่พนักงานได้จ่ายเงินในการรับรองเจ้าพนักงานของรัฐไปโดยพลการเพื่อให้บริษัทได้รับประโยชน์ ดังนี้ กรรมการผู้จัดการย่อมไม่ต้องรับผิดชอบ

รายละเอียดหลักการพื้นฐานในการกำหนดมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมสำหรับนิติบุคคลในการป้องกันการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ หรือเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ

หลักการที่ 1

การป้องกันการให้สินบนต้องเป็นนโยบายสำคัญจากระดับบริหารสูงสุด

ผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดของนิติบุคคล (ให้หมายความรวมถึงคณะกรรมการบริษัท ประธานเจ้าหน้าที่บริหาร (CEO) เจ้าของกิจการ หรือกลุ่มบุคคล / บุคคลที่เทียบเท่า) เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการริเริ่มและสนับสนุนให้นิติบุคคลมีมาตรการควบคุมภายในเพื่อป้องกันการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพราะหากผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดไม่มีเจตนาธรรมในการต่อต้านการให้สินบน หรือไม่เห็นด้วยกับการจัดทำมาตรการดังกล่าว นิติบุคคลก็ไม่อาจดำเนินการจัดทำมาตรการได้อย่างประสบผลสำเร็จ

นอกจากนี้ ผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดเป็นผู้ก่อให้เกิดวัฒนธรรมภายในองค์กรในการต่อต้านการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือเรียกว่า “Tone from the Top” กล่าวคือนโยบายของผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุด จะเป็นแนวทางการดำเนินงานให้กับผู้บริหารระดับรองลงมา จนถึงพนักงานทุกระดับภายในองค์กร

ดังนั้น ผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดของนิติบุคคลควรแสดงเจตนาธรรมที่เข้มแข็งชัดเจน และเห็นได้ชัดในการต่อต้านการให้สินบนผ่านนโยบายและการดำเนินธุรกิจ อีกทั้งผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุด ควรเป็นผู้ตัดสินใจหลักในกิจกรรมที่มีความเสี่ยงในการให้สินบน

แนวปฏิบัติที่ดี

บทบาทของบุคคลที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดของนิติบุคคลในการป้องกันการให้สินบน อาจแบ่งเป็น 2 หน้าที่หลัก ได้แก่

1. การสื่อสารที่แสดงออกถึงเจตนาธรรม “การไม่ยอมรับอย่างสิ้นเชิง” (Zero tolerance) ต่อการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐ โดยผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดควรแสดงออกถึงการต่อต้านการให้สินบนในทุกรูปแบบ ทุกเวลา โดยตรงหรือโดยอ้อม ตัวอย่างเช่น

1.1 การกระทำและพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างที่ดีของผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดที่สะท้อนการต่อต้านการให้สินบน

1.2 การมีถ้อยแถลงหรือแถลงการณ์ที่มีเนื้อความบ่งบอกถึงเจตนารมณ์ นโยบายและมาตรการในการต่อต้านการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐ ที่นิติบุคคลนำมาใช้ในการดำเนินธุรกิจ ซึ่งข้อความเหล่านี้ควรเผยแพร่ในที่ที่ทุกคนในองค์กรสามารถพบเห็นได้ง่าย เช่น หน้าเว็บไซต์องค์กร หรือหนังสือเวียนไปยังแผนกต่าง ๆ ขององค์กร

1.3 การสนับสนุนให้นิติบุคคลมีส่วนร่วมในโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านการให้สินบน

โดยเจตนารมณ์เหล่านี้ควรได้รับการเผยแพร่ไปยังผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับนิติบุคคล ผ่านกิจกรรมทั้งภายในและภายนอกองค์กร เช่น การจัดอบรมพนักงาน การประชุมผู้ถือหุ้น การประชุมร่วมกับองค์กรอื่น หรือสื่อออนไลน์ เป็นต้น ทั้งนี้ การมีนโยบายและการปรับใช้มาตรการควบคุมภายใน เพื่อการป้องกันการให้สินบนอย่างมีประสิทธิภาพ จะเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยสะท้อนเจตนารมณ์ของผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดให้มีความน่าเชื่อถือและเป็นรูปธรรม

2. การมีส่วนร่วมของผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุด ในการจัดทำและการปรับใช้มาตรการควบคุมภายในเพื่อการป้องกันการให้สินบน การขับเคลื่อนมาตรการควบคุมภายในจำเป็นต้องอาศัย การสนับสนุนของผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งกระบวนการ ซึ่งการมีส่วนร่วมของผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดในการสนับสนุนมาตรการควบคุมภายในเพื่อการป้องกันการให้สินบน อาจทำได้ในหลากหลายรูปแบบ เช่น

2.1 การกำหนดนโยบายเป็นลายลักษณ์อักษร โดยกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ แนวปฏิบัติ ข้อกำหนดการดำเนินการที่เหมาะสม เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐ ในทุกกิจกรรมทางธุรกิจ

2.2 การสร้างความตระหนักรู้ให้แก่พนักงานทุกระดับในนิติบุคคล และผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับนิติบุคคล ให้ปฏิบัติตามวัฒนธรรมขององค์กรในการต่อต้านการให้สินบน ซึ่งบทบาทของผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดอาจแตกต่างกันตามขนาดของนิติบุคคล เช่น ในองค์กรขนาดใหญ่ ผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุด อาจมีหน้าที่ออกนโยบายเพื่อป้องกันการให้สินบน และสั่งการให้ผู้จัดการ หรือหัวหน้าแผนกในลำดับรองลงมา เป็นผู้กำกับดูแลและตรวจสอบการปฏิบัติตามนโยบายเหล่านั้น ส่วนนิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็ก ผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดอาจมีโอกาสดำเนินการดูแล และตรวจสอบการปฏิบัติตามมาตรการเพื่อการป้องกันการให้สินบนโดยตรง

2.3 การสนับสนุนการดำเนินการที่สำคัญในการกำหนดมาตรการควบคุมภายใน เพื่อป้องกันการให้สินบน เช่น การจัดให้มีการประเมินความเสี่ยงในการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของมาตรการควบคุมภายในของนิติบุคคล การออกคู่มือแนวทางปฏิบัติ (Code of Conduct) และการเป็นผู้ตัดสินใจในกิจกรรมที่มีความเสี่ยงสูงในการให้สินบน รวมถึงกำหนดให้มีการตรวจสอบการฝ่าฝืนการปฏิบัติตามมาตรการเพื่อป้องกันการให้สินบน เป็นต้น

2.4 การจัดสรรทรัพยากรให้เพียงพอกับการจัดทำมาตรการควบคุมภายใน เพื่อให้การป้องกันการให้สินบนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งประกอบด้วย การคัดเลือกบุคลากรที่มีคุณภาพเพื่อรับผิดชอบในการกำหนดมาตรการ โดยอาจจ้างผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้คำปรึกษาในการจัดทำ และการปรับใช้มาตรการ รวมถึงการจัดสรรทรัพยากรทางการเงิน ในการขับเคลื่อนมาตรการดังกล่าว ให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการต่อต้านการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐ

นิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs)

เนื่องจากผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดของนิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็ก อาจมีความใกล้ชิดกับพนักงานอย่างทั่วถึงมากกว่านิติบุคคลขนาดใหญ่ ดังนั้น ตามหลัก “Tone from the Top” ผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดในนิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็ก จึงต้องระมัดระวัง การสื่อสาร การตัดสินใจ และการปฏิบัติตน เนื่องจากจะมีอิทธิพลต่อพนักงานในองค์กรหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องได้ง่าย ผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดจึงควรแสดงออกถึงเจตนารมณ์อย่างเข้มแข็ง ชัดเจน และเห็นได้ชัดในการต่อต้านการให้สินบน ผ่านการกระทำในรูปแบบต่าง ๆ เช่น

1. การสื่อสารที่ชัดเจนถึงเจตนารมณ์ต่อต้านการให้สินบนกับพนักงาน ตลอดจนผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจกับนิติบุคคล โดยอาจทำเป็นประกาศซึ่งติดอยู่ตามสถานที่ต่าง ๆ และในเว็บไซต์ของบริษัท รวมทั้งมีการพูดคุยเน้นย้ำในเรื่องดังกล่าวกับพนักงานก่อนไปติดต่อกับเจ้าพนักงานของรัฐ
2. การจัดสรรทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการเจ้าหน้าที่และการปรับใช้มาตรการป้องกันการให้สินบน
3. การชื่นชมพนักงานที่ปฏิเสธการดำเนินธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการให้สินบน
4. การดำเนินการอย่างจริงจังกับผู้ฝ่าฝืนมาตรการป้องกันการให้สินบนของนิติบุคคล เป็นต้น

หากผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุด ไม่มีเจตนารมณ์ในการต่อต้านการให้สินบน หรือไม่เห็นด้วยกับการจัดทำมาตรการดังกล่าว นิติบุคคลก็ไม้อาจทำมาตรการได้อย่างประสบผลสำเร็จ

หลักการที่ 2

นิติบุคคลต้องมีการประเมินความเสี่ยงในการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐ

เนื่องจากนิติบุคคลมีความแตกต่างกันไม่ว่าจะเป็นขนาด โครงสร้าง ประเภท สถานที่ประกอบธุรกิจ และลักษณะการดำเนินธุรกิจที่มีโอกาสต้องเกี่ยวข้องกับเจ้าพนักงานของรัฐ ทำให้มาตรการควบคุมภายในเพื่อป้องกันการให้สินบน ไม่สามารถกำหนดให้เป็นแบบใดแบบหนึ่ง เพื่อนำไปปรับใช้กับนิติบุคคลทุกประเภทได้อย่างมีประสิทธิภาพ (one-size-fits-all) ดังนั้น การประเมินความเสี่ยงในการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐ จึงเป็นหลักการพื้นฐานสำคัญ ที่จะช่วยให้นิติบุคคลสามารถออกแบบมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมสำหรับธุรกิจของตน

ประเภทของความเสี่ยงในการให้สินบนที่นิติบุคคลควรนำมาพิจารณา อาจเป็นความเสี่ยงที่เกิดจากปัจจัยภายนอก เช่น ลักษณะกิจกรรมทางธุรกิจของนิติบุคคลซึ่งมีโอกาส ต้องติดต่อหรือเกี่ยวข้องกับเจ้าพนักงานของรัฐมากน้อยต่างกัน รวมทั้งสถานที่ที่นิติบุคคล ประกอบธุรกิจประเภท และขนาดของโครงการ หรือผู้ร่วมประกอบธุรกิจ เป็นต้น นอกจากนี้ ความเสี่ยงอาจเกิดจากปัจจัยภายใน เช่น การขาดความร่วมมืออย่างจริงจังจากผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดของนิติบุคคล การขาดการสื่อสาร และการอบรมเกี่ยวกับการต่อต้านการให้สินบน หรือนโยบายของบริษัทในการจ่ายค่าตอบแทนพิเศษ (Bonus) เป็นต้น โดยหากนิติบุคคลพิจารณาความเสี่ยงในการให้สินบนครอบคลุมความเสี่ยง ทั้งสองประเภทนี้ นิติบุคคลจะสามารถจัดทำมาตรการเชิงป้องกันหรือแก้ไขความเสี่ยงที่เกิดขึ้น ในธุรกิจของตนได้อย่างเหมาะสมมากขึ้น

ทั้งนี้ เนื่องจากความเสี่ยงในการให้สินบนของนิติบุคคลสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา จากหลายสาเหตุ เช่น ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การขยายกิจการ โครงการที่ได้จัดทำ ที่เกี่ยวข้องกับรัฐ ฯลฯ นิติบุคคลจึงควรจัดทำ การประเมินความเสี่ยงอย่างต่อเนื่องเป็นระยะ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาแก้ไขปรับปรุงหรือพัฒนามาตรการควบคุมภายในให้สอดคล้องกับความเสี่ยง ของการให้สินบนที่เปลี่ยนแปลงไปนั่นเอง

แนวปฏิบัติที่ดี

เมื่อนิติบุคคลต้องการจัดทำ การประเมินความเสี่ยงในการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐ วิธีการประเมินความเสี่ยงอาจประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การเตรียมแผนงาน ในขั้นแรกของการจัดทำ มาตรการควบคุมภายใน เพื่อป้องกันการให้สินบน ผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดควรสนับสนุนให้การประเมินความเสี่ยง การให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นส่วนหนึ่งของการจัดทำ มาตรการดังกล่าว บทบาทในขั้นตอนนี้ ยังรวมถึงการจัดสรรทรัพยากรทางการเงิน ทรัพยากรบุคคลผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ ตลอดจนเป็นผู้ควบคุมดูแลการดำเนินการให้เป็นไปตามแผน

เมื่อได้รับความเห็นชอบจากผู้บริหารแล้ว ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการประเมิน ความเสี่ยง จึงวางแผนงานและขั้นตอนของการประเมินความเสี่ยงได้ เช่น การกำหนดแหล่งข้อมูล การออกแบบตารางที่ใช้เก็บข้อมูล หรือการกำหนดวิธีการประเมินความเสี่ยงที่อาจอยู่ในรูปแบบ ความเสี่ยงสูง ความเสี่ยงปานกลาง ความเสี่ยงต่ำ หรือการให้คะแนนเป็นตัวเลข เป็นร้อยละ เป็นต้น

2. การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล นิติบุคคลสามารถรวบรวมข้อมูล เพื่อใช้ในการประเมินความเสี่ยงได้จากแหล่งต่าง ๆ ทั้งจากภายในนิติบุคคลเองหรือแหล่งข้อมูลภายนอก ได้แก่ รายงานจากฝ่ายตรวจสอบภายใน บัญชีค่าใช้จ่ายต่าง ๆ รายงานการแจ้งเบาะแสภายในองค์กร ตัวอย่างคดีการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐ รวมทั้งรายงานเกี่ยวกับความเสี่ยงของการให้สินบนเจ้าพนักงานรัฐของประเทศหรือท้องถิ่นนั้น ๆ นอกจากนี้ อาจมีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) การสัมภาษณ์ หรือการสำรวจความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อรวบรวมความคิดเห็นและประสบการณ์ของผู้ปฏิบัติงานที่ต้องเผชิญกับความเสี่ยงในการให้สินบนโดยตรง เป็นต้น

3. การระบุความเสี่ยง ในขั้นตอนนี้นิติบุคคลจะระบุความเสี่ยงการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐ ที่อาจเกิดขึ้นกับการดำเนินธุรกิจของนิติบุคคลทั้งหมด โดยไม่คำนึงว่านิติบุคคลจะมีมาตรการป้องกันหรือแก้ไขความเสี่ยงนั้นอยู่แล้วหรือไม่

ทั้งนี้ เนื่องจากการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐอาจเกิดขึ้นได้จากหลากหลายปัจจัยและมีรูปแบบที่แตกต่างกัน การระบุความเสี่ยงจึงอาจจัดหมวดหมู่โดยระบุทั้งปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง และความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากปัจจัยนั้น ๆ

3.1 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง (Risk factor) หมายถึง สถานการณ์สภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในของนิติบุคคล ที่นำไปสู่ความเสี่ยงของการให้สินบน เช่น การเข้าร่วมเสนอราคาในโครงการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ การขยายกิจการในพื้นที่ต่าง ๆ การนำเข้าส่งออกสินค้า นโยบายขององค์กรที่กำหนด ให้พนักงานต้องทำยอดขายได้ตามเป้าหมาย เป็นต้น

3.2 ความเสี่ยงของการให้สินบน (Risk) หมายถึง เหตุการณ์หรือการกระทำที่เป็นความเสี่ยงในการให้สินบน เช่น การถูก เจ้าพนักงานของรัฐเรียกให้จ่ายค่าอำนวยความสะดวก การให้ของขวัญและการเลี้ยงรับรอง เจ้าพนักงานของรัฐโดยลูกจ้างหรือตัวแทนของนิติบุคคล เพื่อให้ได้เป็นคู่สัญญา เป็นต้น

4. การประเมินระดับความเสี่ยง เป็นการประเมินโอกาสที่อาจเกิดการกระทำหรือเหตุการณ์ที่เป็นความเสี่ยงของการให้สินบน และความร้ายแรงของผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการให้สินบนดังกล่าว

4.1 โอกาสที่อาจเกิดการกระทำหรือเหตุการณ์ที่เป็นความเสี่ยง การประเมินโอกาสอาศัยตัวอย่างกรณีที่เคยเกิดขึ้นกับองค์กร จำนวนธุรกรรมที่ต้องติดต่อกับเจ้าพนักงานของรัฐในแต่ละกิจกรรม จำนวนบุคลากรที่กระทำการให้เกิดความเสี่ยงในการให้สินบน และบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการตรวจสอบธุรกรรมหรือการดำเนินการนั้น ๆ ความซับซ้อนของการดำเนินการรวมทั้งประเมินการดำเนินธุรกิจในพื้นที่ที่ประกอบกิจการ เป็นต้น

4.2 ความร้ายแรงของผลกระทบ ครอบคลุมทั้งผลกระทบทางกฎหมาย การเงิน และชื่อเสียง เช่น มูลค่าโทษปรับจากการกระทำผิด โอกาสในการสูญเสียพนักงานและลูกค้า เป็นต้น

เมื่อได้ประเมินข้อมูลทั้งสองประการข้างต้นแล้ว จึงนำมาประมวลผลเพื่อวิเคราะห์ว่าความเสี่ยงของการให้สินบนที่เกิดจากกิจกรรมต่าง ๆ ของนิติบุคคลมากน้อยเพียงใด โดยอาจแบ่งเป็นความเสี่ยงระดับสูง ความเสี่ยงปานกลาง ความเสี่ยงต่ำ หรือการให้คะแนนเป็นตัวเลข

5. การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับมาตรการควบคุมความเสี่ยงที่มีอยู่และการประเมินความเสี่ยงที่คงเหลือ เมื่อมีการระบุและประเมินความเสี่ยงทั้งหมดที่อาจเกิดขึ้นกับนิติบุคคลแล้ว ในขั้นตอนนี้นิติบุคคลจะพิจารณาถึงมาตรการที่มีอยู่แล้ว ซึ่งสามารถลดความเสี่ยงในกิจกรรมนั้น ๆ ระบุไว้ในตารางบันทึกข้อมูลเดียวกัน โดยระบุว่า มาตรการที่มีอยู่มีอะไรบ้าง มีประสิทธิภาพมาก ปานกลาง น้อย และนิติบุคคลยังมีความเสี่ยงของการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐในแต่ละกิจกรรมเหลืออยู่เล็กน้อยเพียงใด เช่น นิติบุคคลมีความเสี่ยงสูงที่พนักงานขายสินค้าจะเลี้ยงรับรองเจ้าพนักงานของรัฐ โดยมุ่งหวังประโยชน์ทางธุรกิจแต่นิติบุคคลมีคู่มือแนวทางการปฏิบัติที่ดี มีการอบรมพนักงานในเรื่องนี้อย่างสม่ำเสมอ มีช่องทางการแจ้งเบาะแสการกระทำความผิด ซึ่งเป็นมาตรการที่มีประสิทธิภาพสูง ความเสี่ยงที่เหลืออยู่ในการให้สินบนแก่เจ้าพนักงานของรัฐจากเหตุการณ์นี้จึงอยู่ในระดับต่ำ

6. การนำข้อมูลจากการประเมินความเสี่ยงไปจัดทำมาตรการป้องกันการให้สินบนที่เหมาะสม และการรายงานผล เมื่อนิติบุคคลทราบความเสี่ยงที่เหลือแล้ว ควรนำมาพิจารณาว่าต้องพัฒนามาตรการป้องกันการให้สินบนในเรื่องใดเพิ่มเติมหรือไม่ และควรจะให้มีความสำคัญในการพัฒนาเรื่องใดเป็นอันดับก่อน-หลัง

นอกจากนี้ ผลที่ได้จากการประเมินความเสี่ยงควรมีการบันทึกไว้เพื่อประโยชน์ในการนำไปใช้ ซึ่งนอกจากตารางที่ใช้บันทึกข้อมูลทั้งหมดจากกระบวนการข้างต้นแล้ว อาจจัดทำสรุปสำหรับผู้บริหาร (Executive Summary) เพื่อให้ผู้บริหารได้รับทราบถึงความเสี่ยงขององค์กรเกี่ยวกับการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐ เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจและวางนโยบายที่สำคัญขององค์กรต่อไป

นิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs)

สำหรับนิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs) สามารถมีความเสี่ยงในการให้สินบน เช่นเดียวกับนิติบุคคลขนาดใหญ่ อีกทั้งผลกระทบจากการให้สินบนต่อนิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็ก ไม่จำเป็นว่าจะรุนแรงน้อยกว่านิติบุคคลขนาดใหญ่เสมอไป ดังนั้น จึงควรมีการประเมินความเสี่ยงเช่นเดียวกัน เพื่อให้สามารถกำหนดมาตรการควบคุมภายในเพื่อป้องกันการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐที่เหมาะสมสำหรับธุรกิจของตน อีกทั้งการประเมินความเสี่ยงยังช่วยให้นิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็กที่มีข้อจำกัดทางทรัพยากรบุคคลและการเงิน สามารถเลือกที่จะให้ความสำคัญในการจัดการกับกิจกรรมที่มีความเสี่ยงสูงที่นำไปสู่การให้สินบน

ทั้งนี้ นิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็กสามารถเลือกใช้วิธีการประเมินความเสี่ยง รวมถึงเกณฑ์การประเมินความเสี่ยงที่เพียงพอและเหมาะสมกับขนาดของกิจการและทรัพยากรที่ตนมีอยู่อย่างจำกัด เช่น การเลือกใช้เกณฑ์การประเมินในรูปแบบความเสี่ยงระดับสูง ปานกลาง ต่ำ แทนการให้คะแนนเป็นตัวเลข

นอกจากนี้ ในการรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาใช้วิเคราะห์ อาจศึกษาข้อมูลจากสื่อสาธารณะ ตลอดจนขอคำแนะนำจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งรับผิดชอบกำกับดูแลนิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็ก อีกทั้งนิติบุคคลในกลุ่มธุรกิจประเภทเดียวกันหรือประกอบธุรกิจในพื้นที่เดียวกัน อาจรวมตัวเพื่อร่วมปรึกษาแนวทางเกี่ยวกับการจัดทำ การประเมินความเสี่ยง

ข้อสังเกต

การประเมินความเสี่ยงอาจเป็นหนึ่งในเกณฑ์การพิจารณาที่สำคัญสำหรับผู้บังคับใช้กฎหมายในการวินิจฉัยเมื่อเกิดกรณีการให้สินบนว่านิติบุคคลมีมาตรการควบคุมภายในเพื่อป้องกันการให้สินบนที่เหมาะสมหรือไม่ เช่นในกิจกรรมที่นิติบุคคลประเมินแล้วว่ามีความเสี่ยงสูงในการให้สินบน แต่นิติบุคคลมิได้จัดสรรทรัพยากร ความใส่ใจ และจัดทำมาตรการควบคุมภายในที่เข้มงวดเพียงพอกับความเสี่ยง หากเกิดการให้สินบนในกิจกรรมนั้น แม้นิติบุคคลจะอ้างว่าตนมีมาตรการควบคุมภายในเพื่อป้องกันการให้สินบน แต่มาตรการควบคุมภายในดังกล่าวไม่เหมาะสมกับความเสี่ยงของตน นิติบุคคลก็อาจมีความรับผิดชอบได้ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการอ้างเพียงคำว่าตนมีมาตรการควบคุมภายในเพื่อป้องกันการให้สินบนไม่อาจทำให้นิติบุคคลพ้นความรับผิด แต่สิ่งสำคัญคือ มาตรการดังกล่าวต้องมีความเหมาะสมกับความเสี่ยงในการให้สินบนของแต่ละนิติบุคคลด้วย

2

นิติบุคคลมีโอกาสดูที่จะต้องเกี่ยวข้องกับ
เจ้าพนักงานของรัฐอย่างน้อยต่างกัน

ดังนั้น การประเมินความเสี่ยงในการให้สินบน
เจ้าพนักงานของรัฐ จะทำให้นิติบุคคลสามารถจัดทำ
มาตรการควบคุมภายใน เพื่อป้องกันการให้สินบน
ได้อย่างเหมาะสมกับสภาพธุรกิจของตน

หลักการที่ 3

มาตรการเกี่ยวกับกรณีมีความเสี่ยงสูงที่จะเป็นการให้สินบน ต้องมีรายละเอียดที่ชัดเจน

กรณีมีความเสี่ยงสูงที่จะเป็นการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งนิติบุคคล ควรกำหนด มาตรการให้มีรายละเอียดชัดเจน ได้แก่ ของขวัญ ค่ารับรอง การบริจาค เพื่อการกุศล และเพื่อ พรรคการเมือง ค่าอำนวยความสะดวก เป็นต้น เนื่องจากกรณีเหล่านี้ยากต่อการพิจารณาว่า เป็นเพียงการให้ตามประเพณี วัฒนธรรม และมารยาททางสังคม หรือเป็นสินบน

แนวปฏิบัติที่ดี

เมื่อนิติบุคคลกำหนดมาตรการสำหรับกรณีมีความเสี่ยงสูงที่จะเป็นการให้สินบน เจ้าพนักงานของรัฐ ควรพิจารณาหลักเกณฑ์ เช่น

1. นิติบุคคลควรศึกษากฎหมายไทย และกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง กับค่าใช้จ่าย สำหรับกรณีที่มีความเสี่ยงสูงต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การกำหนดมาตรการควบคุมภายใน ที่เหมาะสมกับกฎหมายที่ใช้บังคับกับนิติบุคคลและความเสี่ยงของธุรกิจ เช่น กรณีนิติบุคคล มีบริษัทแม่อยู่ในต่างประเทศ ซึ่งอาจมีการนำมาตรการป้องกันการให้สินบนของบริษัทแม่ มาปรับใช้ โดยอาจมีกฎหมาย วัฒนธรรม และมาตรฐานในกรณีค่าใช้จ่ายเหล่านี้แตกต่างจาก ประเทศไทย เช่น มูลค่า ของของขวัญหรือค่ารับรองที่สามารถให้แก่เจ้าพนักงานของรัฐ หรือความชอบด้วยกฎหมายของค่าอำนวยความสะดวก เป็นต้น ในกรณีนี้นิติบุคคลจำเป็นต้องมีการแก้ไขหรือปรับใช้ให้เหมาะสมกับการดำเนินธุรกิจของตน

2. นิติบุคคลควรจัดทำมาตรการเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อความชัดเจนเกี่ยวกับ ค่าใช้จ่ายดังกล่าว โดยมีรายละเอียด เช่น

- 2.1 การกำหนดนิยาม รายละเอียด หรือยกตัวอย่างกรณีที่นิติบุคคล อนุมัติให้ใช้จ่ายได้ เช่น กำหนดมูลค่าและจำนวนครั้งสำหรับการให้ของขวัญ เป็นต้น ตลอดจน เน้นย้ำว่าค่าใช้จ่ายเหล่านี้ต้องไม่ได้เป็นการจ่ายเพื่อจูงใจให้เจ้าพนักงานของรัฐกระทำการ อันมิชอบด้วยหน้าที่ หรือการตัดสินใจใด ๆ เพื่อประโยชน์ทางธุรกิจของนิติบุคคล

นอกจากนี้ ถ้านิติบุคคลต้องการห้ามไม่ให้มีการใช้ค่าใช้จ่ายเหล่านั้น นิติบุคคลควรระบุเป็นข้อห้ามให้ชัดเจน เช่น นิติบุคคลห้ามพนักงานให้ของขวัญใด ๆ หรือเลี้ยงรับรองแก่เจ้าพนักงานของรัฐ นิติบุคคลห้ามพนักงานจ่ายค่าอำนวยความสะดวก แก่เจ้าพนักงานของรัฐ หรือการบริจาคเพื่อพรรคการเมือง เป็นต้น

- 2.2 การจัดทำรายละเอียดขั้นตอนการขออนุมัติในการดำเนินการ เช่น ต้องรายงาน หรือขออนุมัติจากใคร มีแบบฟอร์มหรือการลงบันทึกในระบบของบริษัทอย่างไร รายละเอียด ที่จะต้องรายงานมีอะไรบ้าง รวมทั้งมีการบันทึกบัญชีสำหรับค่าใช้จ่ายดังกล่าวอย่างถูกต้อง และมีขั้นตอนการแจ้งเบาะแสต่อสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (สำนักงาน ป.ป.ช.) กรณีพบการเรียกรับสินบนโดยเจ้าพนักงานของรัฐ

3. นิติบุคคลควรมีการสื่อสารนโยบายและขั้นตอนการปฏิบัติ เช่น ขั้นตอนการขออนุมัติ ขั้นตอนการรายงาน รวมทั้งวิธีปฏิบัติในการหลีกเลี่ยงหรือปฏิเสธเมื่อเจ้าพนักงานของรัฐเรียกรับสินบน เป็นต้น เพื่อให้บุคลากรภายในองค์กรและผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจกับนิติบุคคลทั้งหมดได้รับทราบ และนำไปสู่การปฏิบัติที่ถูกต้อง ซึ่งต้องเป็นสื่อที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้และเข้าใจได้ง่าย

4. นิติบุคคลควรมีการบันทึกค่าใช้จ่ายให้ชัดเจนตามความเป็นจริง เพื่อป้องกันการปกปิดการให้สินบน แม้จะจ่ายค่าใช้จ่ายเหล่านั้นไปโดยสุจริตก็ไม่ควรนำมาบันทึกในค่าใช้จ่ายประเภทอื่น เช่น ในการบริจาคควรระบุผู้รับให้ชัดเจน หรือในการบันทึกค่ารับรองก็ไม่ควรบันทึกว่าเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการจัดการอบรม หรือค่าที่ปรึกษา

นิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs)

สำหรับนิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs) ก็สามารถปรับใช้แนวปฏิบัติที่ดีข้างต้นได้ โดยผู้บริหารของนิติบุคคลควรกำหนดนโยบายและมาตรการที่ชัดเจนเกี่ยวกับกรณีดังกล่าว และจัดให้มีการอบรมให้ความรู้เพื่อเตรียมการสำหรับพนักงานภายในองค์กร หรือผู้ที่เกี่ยวข้องทางธุรกิจกับนิติบุคคล หากถูกเรียกรับจากเจ้าพนักงานของรัฐ รวมทั้งอาจแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และหาทางออกร่วมกับนิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็กอื่น ๆ

กรณีมีความเสี่ยงสูงที่จะเป็นการให้สินบน

ค่ารับรอง (Hospitality Expenditures) และของขวัญ (Gifts)

ค่ารับรองและของขวัญเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินกิจกรรมของนิติบุคคล เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีหรือในบางโอกาสถือเป็นการแสดงออกของมารยาททางสังคม ซึ่งค่ารับรองอาจรวมถึงค่าที่พัก ค่าโดยสารสำหรับการเยี่ยมชมสถานที่ประกอบการ การศึกษา ดูงาน หรือค่าอาหารและเครื่องดื่ม ส่วนของของขวัญอาจมีหลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นเงิน สินค้า บริการ บัตรกำนัล เป็นต้น อย่างไรก็ตามค่าใช้จ่ายเหล่านี้ อาจถือเป็นสินบน หากเป็นการให้เพื่อจูงใจเจ้าพนักงานของรัฐให้กระทำการอันมิชอบด้วยหน้าที่ และบ่อยครั้งมักถูกปกปิดในทางบัญชี โดยการบันทึกรายการที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง เช่น บันทึกเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการจัดการอบรม ค่าที่ปรึกษา หรือค่าใช้จ่าย เพื่อการส่งเสริมด้านการตลาด เป็นต้น

สำหรับมูลค่าของค่ารับรองและของขวัญที่นิติบุคคลสามารถให้กับเจ้าพนักงานของรัฐนั้น กฎหมายไทยไม่ได้มีการจำกัดมูลค่าอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตามในการใช้จ่ายค่ารับรองหรือการให้ของขวัญ นิติบุคคลควรพิจารณาปัจจัยที่สำคัญหลายประการ เช่น

1. ไม่มีเจตนาเป็นการใช้จ่ายเพื่อจูงใจให้เจ้าพนักงานของรัฐให้กระทำการอันมิชอบด้วยหน้าที่ เพื่อประโยชน์ของนิติบุคคล

2. มูลค่าหรือราคาควรสะท้อนความสมเหตุสมผลและใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น เช่น หากนิติบุคคลสนับสนุนการศึกษาดูงานในต่างประเทศ จะต้องมียัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพในการทำงานอย่างแท้จริง มิใช่เพื่อการท่องเที่ยวหรือเพื่อความบันเทิง ตลอดจนไม่สนับสนุนค่าใช้จ่ายของสมาชิกในครอบครัวของเจ้าพนักงานของรัฐ เป็นต้น

3. ช่วงเวลาหรือความบ่อยครั้งในการให้อาจอสะทอนเจตนาของการให้สินบน เช่น การเลี้ยงรับรองเจ้าพนักงานของรัฐในช่วงที่นิติบุคคลได้ร่วมเข้าแข่งขันประมูลการทำโครงการของรัฐ

4. มีการบันทึกค่าใช้จ่ายตามที่ได้อ้างอิงและควรมีใบเสร็จหรือหลักฐานรับรอง นอกจากนี้ นิติบุคคลอาจศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับหลักเกณฑ์การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดโดยธรรมจรรยาของเจ้าหน้าที่ของรัฐตามมาตรา 128 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ควบคู่กับประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เรื่อง หลักเกณฑ์การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดโดยธรรมจรรยาของเจ้าหน้าที่ของรัฐ พ.ศ. 2563 ซึ่งกำหนดมูลค่าค่าของทรัพย์สินหรือประโยชน์ที่เจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งเป็นฝ่ายผู้รับสามารถรับได้โดยชอบด้วยกฎหมายตามธรรมจรรยา นั่นคือ การรับตามขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม หรือมารยาททางสังคม ซึ่งในที่นี้ นิติบุคคลอาจใช้พิจารณาประกอบการกำหนดแนวทางการจ่ายค่ารับรองและการให้ของขวัญแก่เจ้าพนักงานของรัฐได้

การบริจาคเพื่อการกุศลและการบริจาคเพื่อพรรคการเมือง

การบริจาคเพื่อการกุศลอาจเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อสังคมของนิติบุคคล แต่ในขณะเดียวกันก็อาจเป็นช่องทางให้เกิดการให้สินบนได้ เช่น การบริจาคในกิจกรรมการกุศลที่เจ้าพนักงานของรัฐเป็นผู้จัดงานโดยมีเจตนาจูงใจให้เจ้าพนักงานของรัฐเอื้อประโยชน์ในทางมิชอบแก่นิติบุคคลของตน อย่างไรก็ตามก็เช่นเดียวกับกรณีค่าใช้จ่ายที่มีความเสี่ยงสูงอื่น ๆ กฎหมายไทยมิได้จำกัดมูลค่าของการบริจาคสำหรับนิติบุคคลซึ่งเป็นผู้ให้อะไรก็ตาม นิติบุคคลควรพิจารณามาตรการต่อไปนี้ เช่น

1. เจตนาของนิติบุคคลผู้บริจาคเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญที่จะบ่งชี้ว่าการบริจาคเป็นการกระทำเพื่อปกปิดการให้สินบนหรือไม่
2. การตรวจสอบสถานะของผู้รับบริจาค โดยเฉพาะในกรณีที่ผู้รับบริจาคมีความเกี่ยวข้องกับเจ้าพนักงานของรัฐเองโดยตรง หรือเป็นบุคคลใกล้ชิดของเจ้าพนักงานของรัฐ รวมทั้งตรวจสอบวัตถุประสงค์และการดำเนินการของผู้รับบริจาคที่ควรดำเนินการอย่างโปร่งใส
3. การบันทึกข้อมูลทางบัญชีที่ถูกต้องตามความเป็นจริง

ส่วนการบริจาคเพื่อสนับสนุนการดำเนินการของพรรคการเมืองอาจเป็นการจูงใจผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้กระทำการอันมิชอบด้วยหน้าที่ ซึ่งผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองถือเป็นเจ้าพนักงานของรัฐตามนิยามของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ซึ่งแม้ว่ากฎหมายไทยจะไม่ได้ห้ามนิติบุคคลบริจาคเพื่อสนับสนุนพรรคการเมือง แต่นิติบุคคลยังอาจศึกษากฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องที่กำหนดการรับบริจาคของพรรคการเมือง เช่น พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 โดยกฎหมายดังกล่าวจำกัดพรรคการเมืองในกรณีรับบริจาคจากนิติบุคคล ทั้งมูลค่าการรับบริจาค รวมทั้งคุณสมบัติของนิติบุคคลที่พรรคการเมืองสามารถรับบริจาคได้

ค่าอำนวยความสะดวก (Facilitation Payments)

หลักการสากลได้ให้คำนิยามของ “ค่าอำนวยความสะดวก” ว่าหมายถึง ค่าใช้จ่ายจำนวนเล็กน้อยที่จ่ายแก่เจ้าพนักงานของรัฐอย่างไม่เป็นทางการ และเป็นการให้เพียงเพื่อให้มั่นใจว่าเจ้าพนักงานของรัฐจะดำเนินการตามกระบวนการ หรือเป็นการกระตุ้นให้ดำเนินการรวดเร็วขึ้น โดยกระบวนการนั้นไม่ต้องอาศัยดุลพินิจของเจ้าพนักงานของรัฐ และเป็นการกระทำอันชอบด้วยหน้าที่ของเจ้าพนักงานของรัฐผู้นั้น รวมทั้งเป็นสิทธิที่นิติบุคคลพึงจะได้ตามกฎหมายอยู่แล้ว เช่น การขอใบอนุญาต การขอหนังสือรับรอง และการได้รับการบริการสาธารณะ เป็นต้น

อย่างไรก็ดี ในส่วนของนิติบุคคลที่ประกอบธุรกิจในประเทศไทย นิติบุคคลไม่ควรจ่ายค่าอำนวยความสะดวกแก่เจ้าพนักงานของรัฐไม่ว่าในกรณีใด ๆ และควรมีการสื่อสารที่ชัดเจนถึงข้อห้ามดังกล่าวให้บุคลากรภายในองค์กรและผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจกับนิติบุคคลรับรู้รับทราบทั่วกัน เพราะการยอมให้บุคลากรของนิติบุคคลจ่ายค่าอำนวยความสะดวกให้แก่เจ้าพนักงานของรัฐ มีความเสี่ยงสูงมากที่จะกลายเป็นการให้สินบน ทั้งนี้ หากนิติบุคคลปฏิเสธการจ่ายค่าอำนวยความสะดวก ก็จะช่วยลดต้นทุนที่ไม่จำเป็นในการดำเนินธุรกิจ สนับสนุนให้การดำเนินธุรกิจเป็นไปอย่างโปร่งใส รวมทั้งเกิดการแข่งขันทางธุรกิจที่เท่าเทียม

นอกจากนี้ นิติบุคคลต่างประเทศที่ประกอบธุรกิจในประเทศไทย หรือนิติบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจกับนิติบุคคลต่างประเทศ ควรศึกษากฎหมายไทยและกฎหมายของประเทศที่เกี่ยวข้องกับตนอย่างละเอียด เนื่องจากกรณีค่าอำนวยความสะดวกมีความเห็นที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศ ที่เห็นได้ชัดคือกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดข้ามชาติของสหรัฐอเมริกา หรือ The US Foreign Corrupt Practices Act 1977 (FCPA) ที่กำหนดนิยามและหลักเกณฑ์ของค่าอำนวยความสะดวกไว้โดยเฉพาะ ซึ่งหากเป็นไปตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวจะไม่ถือเป็นค่าใช้จ่ายที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ในทางตรงกันข้ามกฎหมายต่อต้านการให้สินบนของสหราชอาณาจักร หรือ The UK Bribery Act เห็นว่าค่าอำนวยความสะดวกเป็นค่าใช้จ่ายที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ตลอดจนมาตรฐานสากลก็พยายามผลักดันให้ค่าอำนวยความสะดวกเป็นค่าใช้จ่ายที่มีชอบด้วยกฎหมายเช่นเดียวกัน เนื่องจากเห็นว่าค่าใช้จ่ายเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐ

3

ของขวัญ ค่ารับรอง การบริจาคน ค่าอำนวยความสะดวก ฯลฯ อาจมีความเสี่ยงสูงที่จะเป็นการให้สินบน
นิติบุคคลจึงต้องกำหนดรายละเอียด รวมถึงขั้นตอนการอนุมัติและตรวจสอบเกี่ยวกับกรณีเหล่านี้อย่างชัดเจน

หลักการที่ 4

นิติบุคคลต้องนำมาตรการป้องกันการให้สินบนไปปรับใช้กับผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจกับนิติบุคคล

เมื่อเกิดการขยายตัวทางธุรกิจ นิติบุคคลอาจมีความจำเป็นที่จะต้องมีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจกับบุคคลอื่น ๆ เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งอาจอาศัยบุคคลเหล่านี้ให้กระทำการเพื่อหรือในนามของนิติบุคคลบุคคลเหล่านี้ หมายรวมถึงบริษัทในเครือ กิจการร่วมค้า ตัวแทน ที่ปรึกษา ตัวกลางอื่น ๆ เป็นต้นซึ่งหากผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจกับนิติบุคคลเหล่านี้ให้สินบนแก่เจ้าพนักงานของรัฐเพื่อประโยชน์ของนิติบุคคล นิติบุคคลอาจมีความรับผิดชอบด้วย ดังนั้นนิติบุคคลควรปรับใช้มาตรการป้องกันการให้สินบนให้ครอบคลุมการดำเนินการของผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจกับนิติบุคคล แม้ว่าในบางกรณีนิติบุคคลอาจไม่มีอำนาจควบคุมเพียงพอที่จะปรับใช้มาตรการป้องกันการให้สินบนของตนเองกับบุคคลเหล่านั้น แต่นิติบุคคลก็ควรพยายามอย่างดีที่สุด (Best efforts) ให้อีกฝ่ายปรับใช้มาตรการที่มีมาตรฐานเทียบเท่ากัน

“ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจกับนิติบุคคล” ตามหลักการข้อนี้ มุ่งเน้นไปที่ผู้ที่ทำธุรกิจ หรือกระทำการเพื่อหรือในนามของนิติบุคคล หรือบุคคลที่นิติบุคคลมีอำนาจควบคุม โดยนิติบุคคลอาจมีโอกาสต้องร่วมรับผิดชอบ หากบุคคลเหล่านั้นให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐ **“เพื่อประโยชน์ของนิติบุคคล”** ตัวอย่างเช่น หากลูกค้าเพียงนำสินค้าหรือบริการของนิติบุคคลไปเป็นสินบนแก่เจ้าพนักงานของรัฐ โดยเป็นการให้เพื่อประโยชน์ของลูกค้าเองไม่ใช่เพื่อนิติบุคคล นิติบุคคลก็ไม่ต้องร่วมรับผิดชอบ

ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจกับนิติบุคคล อาจประกอบด้วยบุคคลต่อไปนี้

1. บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลในเครือเดียวกัน หรือบุคคลใดที่นิติบุคคลมีอำนาจควบคุมในลักษณะเดียวกัน

บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลในเครือเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดกับนิติบุคคล ซึ่งเป็นบริษัทแม่ ซึ่งในกรณีทั่วไปบริษัทแม่มีอำนาจควบคุมในการดำเนินกิจการการตัดสินใจ ออกคำสั่ง อนุมัติธุรกรรมต่าง ๆ ตลอดจนกำหนดผู้บริหารของบริษัทในเครือ หากนิติบุคคลมีอำนาจควบคุมเช่นนี้ ควรพิจารณาดำเนินการต่อไปนี้ ได้แก่

1.1 นิติบุคคลซึ่งเป็นบริษัทแม่ ควรกำหนดให้บริษัทในเครือปรับใช้มาตรการควบคุมภายในเพื่อป้องกันการให้สินบนที่มีมาตรฐานเทียบเท่ากับของตน

1.2 ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนการดำเนินการป้องกันการให้สินบน ซึ่งรวมถึงการจัดสรรทรัพยากรบุคคลและการเงินให้เพียงพอในการจัดทำมาตรการดังกล่าว เช่น จัดให้มีบุคลากรจากบริษัทแม่ให้ความช่วยเหลือในการอบรมแนวปฏิบัติในการป้องกันการให้สินบนและมีการประเมินผลส่งไปยังบริษัทแม่

1.3 มีบทบาทในการตรวจสอบทางบัญชีของบุคคลเหล่านี้

1.4 จัดให้มีช่องทางรายงานการให้สินบนที่เชื่อมต่อไปยังบริษัทแม่ เพื่อเป็นการป้องกันกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้บริหารของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลในเครือ ฯลฯ

2. กิจการร่วมค้า (Joint Venture)

กิจการร่วมค้าเป็นการร่วมดำเนินธุรกิจของผู้ร่วมกิจการสองฝ่ายขึ้นไป โดยอาจมีการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลแยกต่างหากจากผู้ร่วมกิจการหรือไม่ก็ได้ หากนิติบุคคลต้องการเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกิจการร่วมค้าที่ดำเนินการอยู่แล้ว หรือต้องการริเริ่มกิจการดังกล่าว นิติบุคคลควรดำเนินการดังต่อไปนี้

2.1 ตรวจสอบสถานะของผู้ร่วมกิจการ

2.2 กำหนดในสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษร ให้มีการจัดทำมาตรการควบคุมภายในเพื่อป้องกันการให้สินบน และจะไม่ฝ่าฝืนกฎหมายหรือกฎระเบียบในการต่อต้านการให้สินบน ซึ่งหากนิติบุคคลเป็นผู้ลงทุนหลักหรือมีอำนาจควบคุม นิติบุคคลก็จะสามารถต่อรองให้มีการปรับใช้มาตรการควบคุมภายในเพื่อป้องกันการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐ ในกิจการร่วมค้าได้ แต่ในกรณีที่ไม่มีอำนาจควบคุมหลัก นิติบุคคลควรกระทำการใด ๆ เพื่อสนับสนุนให้มีการปรับใช้มาตรการที่มีประสิทธิภาพ และมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินธุรกิจให้มีความโปร่งใส เพื่อแสดงถึงความพยายามอย่างเต็มที่ในการต่อต้านการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐ

3. ตัวแทน ที่ปรึกษา ตัวกลางอื่น ๆ

ตัวแทน ที่ปรึกษา หรือตัวกลางอื่น ๆ อาจเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล ซึ่งช่วยเหลือนิติบุคคลในการดำเนินธุรกิจ เช่น การขาย การให้คำปรึกษาทางธุรกิจด้านกฎหมาย หรือบัญชี การดำเนินการขอใบอนุญาต เป็นต้น โดยการกระทำดังกล่าวได้กระทำเพื่อหรือในนามของนิติบุคคล นิติบุคคลจึงอาจมีความรับผิดชอบจากการให้สินบนของบุคคลเหล่านี้ อีกทั้งในหลายกรณี นิติบุคคลใช้บุคคลเหล่านี้เป็นช่องทางในการส่งผ่านสินบนให้แก่เจ้าพนักงานของรัฐ ทั้งนี้แม้นิติบุคคลอาจไม่มีอำนาจควบคุมบุคคลเหล่านี้โดยตรง แต่ก็ควรพิจารณาการกำหนดมาตรการป้องกันการให้สินบนเพื่อปรับใช้กับบุคคลเหล่านี้ โดยให้ความสำคัญในเรื่องการตรวจสอบสถานะ

แนวปฏิบัติที่ดี

นอกจากข้อสังเกตเกี่ยวกับการปรับใช้มาตรการกับผู้ที่มีความเกี่ยวข้องช่องทางธุรกิจกับนิติบุคคลตามที่กล่าวมาข้างต้น นิติบุคคลอาจพิจารณานำแนวทางต่อไปนี้ไปปรับใช้ โดยอาจมีการปรับเปลี่ยนตามความสัมพันธ์หรืออำนาจควบคุมระหว่างนิติบุคคลและผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจ เช่น

1. การตรวจสอบสถานะ (Due diligence) ในการเลือกผู้ที่จะร่วมประกอบธุรกิจ นิติบุคคลควรตรวจสอบสถานะของอีกฝ่ายในด้านต่าง ๆ เพื่อเป็นการระบุดังปัญหาที่มีอยู่และความเสี่ยงในการให้สินบนที่อาจเกิดขึ้นได้จากบุคคลเหล่านั้น โดยการตรวจสอบสถานะจะมีความละเอียดมากน้อยเพียงใด อาจขึ้นกับความเสี่ยงในการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐที่อาจเกิดจากการกระทำของบุคคลเหล่านั้น โดยหากบุคคลดังกล่าวมีโอกาสติดต่อกับเจ้าพนักงานของรัฐบ่อยครั้งก็ควรพิจารณาตรวจสอบโดยละเอียด ซึ่งการตรวจสอบสถานะอาจครอบคลุมประเด็นต่อไปนี้ เช่น

- 1.1 สถานะทั้งในทางกฎหมายและทางการเงินเป็นอย่างไร
- 1.2 ผู้บริหารหรือหุ้นส่วนหลักเป็นใคร หรือมีความเกี่ยวข้องทางใดทางหนึ่งกับเจ้าพนักงานของรัฐหรือไม่
- 1.3 มีนโยบายในการต่อต้านการทุจริตและให้สินบนอย่างไร
- 1.4 ผู้บริหารยึดมั่นต่อนโยบายในการต่อต้านการให้สินบนหรือไม่
- 1.5 มีประวัติการดำเนินธุรกิจหรือชื่อเสียงในด้านความโปร่งใสอย่างไรในกลุ่มธุรกิจประเภทนั้น มีความน่าเชื่อถือเพียงใด

2. ขอคำมั่นหรือกำหนดเป็นข้อตกลงในสัญญาในการต่อต้านการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐ นิติบุคคลอาจขอให้ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจให้คำมั่น (Commitment) เป็นลายลักษณ์อักษร หรือกำหนดเป็นข้อตกลงในสัญญาว่าจะยอมรับและปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องและมาตรการควบคุมภายในของนิติบุคคลในการต่อต้านการให้สินบน หรือมีการปรับใช้มาตรการของผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจเองซึ่งมีมาตรฐานที่เทียบเท่า ตลอดจนหากมีการฝ่าฝืนกฎหมายหรือกฎเกณฑ์ขององค์กรในเรื่องดังกล่าว นิติบุคคลอาจยกเลิกสัญญาได้

2.1 ให้การสนับสนุนผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจในการดำเนินการตามมาตรการของนิติบุคคล นิติบุคคลอาจจัดให้มีกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจทั้งหมดเข้าใจและปฏิบัติตามมาตรการควบคุมภายในได้อย่างถูกต้อง เช่น การจัดช่องทางให้คำปรึกษา การฝึกอบรม เป็นต้น

2.2 มีการตรวจสอบการดำเนินงานของผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจเป็นระยะ เนื่องจากการดำเนินธุรกิจมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา นิติบุคคลจึงควรตรวจสอบการดำเนินงาน (monitor) ของผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจอย่างสม่ำเสมอ โดยการตรวจสอบอาจครอบคลุมถึงการดำเนินการว่าเป็นไปตามนโยบายและมาตรการควบคุมภายในเพื่อป้องกันการให้สินบนหรือไม่ และความสัมพันธ์กับลูกค้าโดยเฉพาะเจ้าพนักงานของรัฐเป็นอย่างไร เพื่อนิติบุคคลจะได้ดำเนินการแก้ไขการกระทำที่มีความเสี่ยงในการให้สินบนได้อย่างรวดเร็ว และกำหนดมาตรการที่เหมาะสมกับบริบทที่เปลี่ยนแปลง

3. มีมาตรการจริงจังให้ปฏิบัติตามหรือลงโทษกรณีที่มีการฝ่าฝืนมาตรการป้องกันการให้สินบน นิติบุคคลอาจพิจารณาที่จะให้การสนับสนุนแก่ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจหากบุคคลเหล่านั้นปฏิบัติตามมาตรการป้องกันการให้สินบนและดำเนินธุรกิจอย่างโปร่งใส เช่น การต่อสัญญา การให้โอกาสทางธุรกิจในรูปแบบต่าง ๆ เป็นต้น

ในทางตรงกันข้ามหากพบว่าผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจฝ่าฝืนข้อตกลงในการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมภายใน หรือมีพฤติกรรมที่มีความเสี่ยงจะนำไปสู่การให้สินบนและไม่ดำเนินการแก้ไขภายในเวลาที่กำหนด นิติบุคคลอาจพิจารณานำแนวทางการลงโทษทางธุรกิจต่าง ๆ มาใช้แก่บุคคลนั้น เช่น การยกเลิกสัญญา การไม่ต่อสัญญาด้วยการตัดโอกาสทางธุรกิจ ฯลฯ

นิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs)

ในกรณีของนิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs) การนำมาตรการไปปรับใช้กับการดำเนินการของผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจนั้นมีความสำคัญเช่นเดียวกันกับนิติบุคคลขนาดใหญ่ แต่ข้อจำกัดด้านขนาดของกิจการและอำนาจต่อรองทางธุรกิจที่น้อยกว่าบางมาตรการอาจเป็นทางเลือกที่ไม่สามารถทำได้ เช่น การมีบทลงโทษโดยการเลิกสัญญาหรือการเรียกให้มีการให้ค้ำประกัน อย่างไรก็ตามอย่างไรก็ดีนิติบุคคลอาจพิจารณาดำเนินการต่อไปนี้

1. การตรวจสอบสถานะ (Due diligence) ของผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจกับตน โดยนิติบุคคลที่ไม่มีความเชี่ยวชาญอาจพิจารณาจ้างที่ปรึกษาภายนอกเพื่อทำการประเมินความเสี่ยง
2. เนื่องจากนิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็กมักอยู่ในสถานะตัวแทน หรือเป็นผู้ที่อยู่ใต้อำนาจการควบคุมของนิติบุคคลขนาดใหญ่ต่าง ๆ ทำให้เป็นฝ่ายที่จะต้องปฏิบัติตามมาตรการควบคุมภายในของนิติบุคคลขนาดใหญ่เหล่านั้นในกรณีเช่นนี้ ก็สามารถจัดอบรมเกี่ยวกับการปฏิบัติตามมาตรการดังกล่าวร่วมกันได้
3. การเข้าร่วมในแนวปฏิบัติร่วม (Collective action) กับนิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็กอื่นอาจช่วยลดภาระหรือค่าใช้จ่ายในการจัดทำมาตรการควบคุมภายในเพื่อป้องกันการให้สินบนของตน

ข้อสังเกต

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างนิติบุคคลกับผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจ ซึ่งเกิดขึ้นก่อนกฎหมายฉบับนี้มีผลบังคับใช้ อาจมิได้มีการกำหนดให้มีมาตรการในการป้องกันการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐกันไว้ในขณะนั้น อย่างไรก็ตามนิติบุคคลควรพิจารณาการนำมาตรการดังกล่าวไปปรับใช้เท่าที่จะสามารถทำได้โดยอาจมีการทำข้อตกลงเพิ่มเติมในการปรับใช้มาตรการหรือการเพิ่มบทบาทในการตรวจสอบการดำเนินการเป็นต้น

4

นอกจากมาตรการป้องกันการให้สินบนของนิติบุคคล จะต้องปรับใช้กับบุคคลภายในนิติบุคคลเองแล้ว ยังต้องปรับใช้กับบุคคลภายนอกผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจกับนิติบุคคลด้วย

หลักการที่ 5

นิติบุคคลต้องมีระบบบัญชีที่ดี

ในการดำเนินธุรกิจบ่อยครั้งที่ระบบบัญชีที่ซับซ้อนได้ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการปกปิดค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการให้สินบน ดังนั้น การจัดให้มีหรือพัฒนาระบบบัญชีที่มีความถูกต้อง แม่นยำ และมีความโปร่งใส รวมถึงมีกลไกการตรวจสอบเพื่อควบคุมระบบการรายงานทางการเงินที่ตึ้นนั้น ย่อมเป็นปัจจัยสำคัญของมาตรการควบคุมภายในของนิติบุคคลเพื่อป้องกันการให้สินบนที่มีประสิทธิภาพ

การมีระบบบัญชีที่ดีควรเริ่มตั้งแต่ระดับนโยบาย โดยผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดของนิติบุคคลต้องให้ความสำคัญต่อการมีระบบบัญชีที่เป็นไปตามหลักความถูกต้อง ความโปร่งใส และตรวจสอบได้ และมีบทบาทในการตรวจสอบรายงานทางการเงินของนิติบุคคล เพื่อจะได้ทราบถึงความผิดปกติทางการเงิน

นอกจากนี้ ในขั้นตอนของการตรวจสอบ รวมถึงการจัดทำรายงานทางการเงินประจำปี นิติบุคคลควรมีการวางแผนและกระบวนการตรวจสอบบัญชีภายในกิจการ (internal audit) รวมทั้งการตรวจสอบบัญชีภายนอกกิจการ (external audit) ที่สอดคล้องกับระบบต่อต้านการให้สินบนของนิติบุคคล

แนวปฏิบัติที่ดี

นิติบุคคลอาจพิจารณาหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้เพื่อจัดทำระบบบัญชีที่ดี และสามารถป้องกันการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐ

1. รายการทรัพย์สินและหนี้สิน ตลอดจนการทำธุรกรรมต่าง ๆ ของบริษัท ต้องมีการบันทึกอย่างถูกต้องและแม่นยำในบัญชีและบันทึกต่างๆ ของนิติบุคคล โดยมีรายละเอียดและหลักฐานประกอบ รวมทั้งมีการบันทึกตามลำดับเวลาที่ถูกต้อง
2. ห้ามมิให้นิติบุคคลบันทึกรายการนอกบัญชี (off-the-book record) เพราะค่าใช้จ่ายที่ถูกบันทึกนอกบัญชีเหล่านั้น มักไม่สามารถตรวจสอบได้ในรายงานทางการเงินของนิติบุคคล ทำให้มีโอกาสในการปกปิดการให้สินบน
3. บัญชีและบันทึกต่าง ๆ ของนิติบุคคล ไม่ว่าจะถูกจัดเก็บในรูปแบบใด ๆ ก็ตาม ควรได้รับการเก็บรักษาเพื่อป้องกันการถูกเปลี่ยนแปลงหรือทำลายไม่ว่าจะโดยเจตนาหรือไม่เจตนา รวมทั้งไม่ควรถูกทำลายก่อนที่จะสิ้นระยะเวลาตามที่กฎหมายกำหนด เพื่อป้องกันการปกปิดหลักฐานการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐ
4. ธุรกรรมต่าง ๆ ควรมีการบันทึกอย่างต่อเนื่องและสอดคล้องตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสมบูรณ์
5. มีการคัดเลือกผู้ตรวจสอบบัญชีที่มีความเป็นอิสระ เป็นกลาง และมีความรู้ความเข้าใจในความเสี่ยงและกิจกรรมต่าง ๆ ภายใต้การดำเนินกิจการของนิติบุคคล รวมทั้งกำหนดให้มีการรายงานผลการตรวจสอบดังกล่าวต่อผู้บริหารและบุคคลที่เกี่ยวข้อง

6. นิติบุคคลควรจัดให้มีระบบการตรวจสอบบัญชีที่เป็นอิสระ ไม่ว่าจะเป็นการตรวจสอบโดยผู้รับผิดชอบภายในนิติบุคคลเอง หรือตรวจสอบโดยผู้สอบบัญชีอิสระ รวมทั้งสนับสนุนมิให้นำค่าใช้จ่ายที่เป็นสินบนไประบุเป็นค่าใช้จ่ายในการคำนวณกำไรสุทธิ

นิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs)

นิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs) ควรตระหนักถึงความสำคัญและจัดให้มีระบบบัญชีที่มีประสิทธิภาพและได้สัดส่วนเหมาะสมกับการประกอบธุรกิจ รวมทั้งมีนโยบายและกระบวนการสำหรับการลงบันทึกและบัญชีที่ชัดเจนเช่นเดียวกับนิติบุคคลขนาดใหญ่ อย่างไรก็ตาม ด้วยขนาดของกิจการที่มีขนาดเล็กกว่านิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็ก จึงอยู่ในฐานะที่ได้เปรียบ เนื่องจากความซับซ้อนและจำนวนของบุคลากรและผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจที่น้อยกว่า ทำให้ง่ายแก่การตรวจสอบ

นิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็กอาจพิจารณาดำเนินการต่อไปนี้ เช่น

1. มุ่งเน้นตรวจสอบบัญชีโดยให้ความสำคัญกับรายการที่มีความเสี่ยงจะนำไปสู่การให้สินบน (risk-based approach)
2. มอบหมายให้ผู้บริหารคนใดคนหนึ่งเป็นผู้ตรวจสอบระบบบัญชี โดยจัดให้มีการตรวจสอบเป็นระยะ ซึ่งอาจมีส่วนช่วยในการประหยัดค่าใช้จ่ายของนิติบุคคล
3. พิจารณาการใช้ระบบบัญชีอย่างง่ายสำหรับผู้ประกอบการ SMEs ของกรมสรรพากร ซึ่งต้องการส่งเสริมให้นิติบุคคลจัดทำบัญชีชุดเดียว

5

การมีระบบบัญชีที่ถูกต้อง โปร่งใส และมีการตรวจสอบที่เป็นอิสระ จะช่วยป้องกันไม่ให้เกิดการปกปิดค่าใช้จ่ายที่ใช้เป็นสินบนได้

หลักการที่ 6

นิติบุคคลต้องมีแนวทางการบริหารทรัพยากรบุคคลที่สอดคล้องกับมาตรการป้องกันการให้สินบน

การบริหารทรัพยากรบุคคลที่ดีเป็นส่วนสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมต่อต้านการให้สินบนภายในองค์กร นิติบุคคลต้องมีการผลักดันบุคลากรภายในองค์กรให้มีความตระหนักรู้และร่วมมือในการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมภายในเพื่อป้องกันการให้สินบนของนิติบุคคล โดยเจตนากรณีในการต่อต้านการให้สินบน สามารถสะท้อนอยู่ในทุกขั้นตอนของหลักการบริหารทรัพยากรบุคคล นับตั้งแต่การจ้างงาน การเลื่อนตำแหน่ง การประเมินผลงาน การให้ค่าตอบแทน ตลอดจนการจัดให้มีการฝึกอบรมบุคลากรให้รับทราบและปฏิบัติตามมาตรการของนิติบุคคลได้อย่างถูกต้อง

แนวปฏิบัติที่ดี

นิติบุคคลอาจคำนึงถึงแนวทางการบริหารทรัพยากรบุคคลดังต่อไปนี้ เพื่อส่งเสริมมาตรการป้องกันการให้สินบนของนิติบุคคลเอง

1. ในการคัดเลือกบุคคลเข้าทำงาน นิติบุคคลควร
  - 1.1 ศึกษาประวัติของบุคคลนั้น
  - 1.2 มีวิธีการคัดเลือกบุคคลที่พร้อมจะยึดมั่นในเจตนากรณีต่อต้านการให้สินบน สอดคล้องกับเจตนากรณีของนิติบุคคล เช่น สอบถามทัศนคติเกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริตในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ อาจพบในการทำงาน
  - 1.3 ในสัญญาจ้างงานควรกำหนดให้ผู้ถูกว่าจ้างต้องปฏิบัติตามกฎหมาย นโยบาย และกฎระเบียบต่าง ๆ ของนิติบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านการให้สินบน
2. เมื่อมีการละเมิดนโยบายหรือกฎเกณฑ์ว่าด้วยการต่อต้านการให้สินบน นิติบุคคลควรมีกระบวนการที่เหมาะสมและชัดเจนในการลงโทษ หรือดำเนินการอื่น ๆ ที่สมควร
3. นิติบุคคลควรมีนโยบายที่ระบุว่าจะไม่ลงโทษพนักงานที่ทำให้นิติบุคคลสูญเสียโอกาสทางธุรกิจเนื่องด้วยเหตุที่ปฏิเสธการให้สินบน รวมทั้งนิติบุคคลควรมีมาตรการคุ้มครองผู้รายงานการกระทำความผิดหรือเหตุที่น่าสงสัย เพื่อมิให้บุคคลเหล่านี้ต้องถูกกลั่นแกล้งหรือถูกลงโทษ
4. การสร้างแรงจูงใจให้ปฏิบัติตามแนวทางเพื่อป้องกันการให้สินบน โดยอาจใช้วิธีการให้รางวัลหรือการประเมินผลการปฏิบัติงานที่อาศัยหลักเกณฑ์จากกิจกรรมต่อต้านการให้สินบนของนิติบุคคล เช่น การมีส่วนร่วมและผลงานในการฝึกอบรมตามมาตรการควบคุมภายในระดับของการให้การสนับสนุนมาตรการ หรือความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับค่านิยมของนิติบุคคล
5. นโยบายในการจ่ายค่าตอบแทนพิเศษ (Bonus) หรือค่านายหน้า อาจกระตุ้นให้บุคลากรให้สินบนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางธุรกิจ เพราะฉะนั้นนิติบุคคลอาจจะปฏิเสธไม่เกี่ยวกับค่าตอบแทนที่ไม่ครอบคลุมถึงกิจการที่ได้มาจากการให้สินบน

6. ลูกจ้างทุกคนควรได้รับความรู้และการฝึกอบรมเกี่ยวกับนโยบายต่อต้านการให้สินบนของนิติบุคคลอย่างเหมาะสมและสม่ำเสมอ โดยนิติบุคคลต้องมีการสื่อสารและการฝึกอบรม เพื่อเผยแพร่เกี่ยวกับมาตรการและนโยบายการต่อต้านการให้สินบนต่าง ๆ ให้บุคลากรภายใน นิติบุคคลรับทราบ ซึ่งผู้บริหารควรมีบทบาทในการวางแผนสำหรับการจัดให้มีกิจกรรมดังกล่าว โดยเนื้อหาที่สื่อสารและใช้ในการฝึกอบรมควรปรับให้เหมาะสมกับงานที่รับผิดชอบ และระดับชั้นของกลุ่มเป้าหมาย ตลอดจนต้องครอบคลุมถึงนโยบายและขั้นตอนการปฏิบัติในกรณีต่าง ๆ เช่น การอนุมัติคำรับรอง ของขวัญ ค่าอำนวยความสะดวก เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายรู้สึกสนใจที่จะรับฟังและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทำให้มาตรการถูกนำไปปรับใช้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ ทุกคนในองค์กร รวมถึงบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจกับนิติบุคคล ควรจะสามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับมาตรการการต่อต้านการให้สินบนของนิติบุคคลนั้น ๆ ได้ ซึ่งการเผยแพร่ข้อมูลอาจทำได้หลายรูปแบบ เช่น การจัดทำคู่มือแนวทางการปฏิบัติ (Code of Conduct) โดยจัดพิมพ์เป็นรูปเล่มแจกจ่ายแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับนิติบุคคลทั้งหมด หรือการเผยแพร่ในเว็บไซต์ของบริษัท ตลอดจนมีการจัดช่องทางเพื่อให้คำปรึกษาในการปฏิบัติตามมาตรการ ฯลฯ อีกทั้ง นิติบุคคลต้องไม่ปล่อยให้คู่มือแนวทางการปฏิบัติดังกล่าวเป็นเพียงข้อมูลในกระดาษ แต่มีการสนับสนุนอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง และมีการปรับปรุงอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เท่าทันกับบริบทของการดำเนินธุรกิจที่มีการเปลี่ยนแปลง

7. นิติบุคคลควรจัดให้มีการทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติ (Code of Conduct) หรือมาตรการป้องกันการให้สินบนขององค์กร เพื่อประเมินประสิทธิภาพของการฝึกอบรม และเพื่อให้มั่นใจว่าพนักงานจะสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

8. นิติบุคคลควรเปิดโอกาสให้มีการแสดงความคิดเห็น หรือคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบมาตรการควบคุมภายในของนิติบุคคลนั้น ๆ ในอนาคต

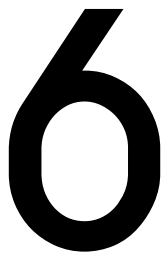
นิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs)

นิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็กอาจพิจารณาทางเลือก เช่น

1. จัดทำคู่มือแนวทางการปฏิบัติ (Code of Conduct) เพื่อสื่อสารนโยบายของบริษัทให้แก่บุคลากรในนิติบุคคลให้มีความชัดเจน โดยสมาคมธุรกิจหรือกลุ่มของนิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็กในธุรกิจประเภทเดียวกัน อาจพิจารณาจัดทำคู่มือฉบับกลางที่ใช้ร่วมกันก่อนที่จะนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับความเฉพาะทางของกิจการของตนเอง

2. การฝึกอบรมเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจต่อมาตรการป้องกันการให้สินบน เป็นกุญแจสำคัญในการดำเนินมาตรการที่มีประสิทธิภาพ นอกเหนือจากการให้ความรู้และฝึกอบรมภายในแล้ว ในกรณีที่นิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็กเป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจหรือมีความเกี่ยวข้องในลักษณะห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) กับนิติบุคคลขนาดใหญ่ที่มีความพร้อมด้านทรัพยากรมากกว่า นิติบุคคลนั้นอาจขอเข้าร่วมฝึกอบรมเกี่ยวกับการป้องกันการให้สินบนกับนิติบุคคลขนาดใหญ่ นั้น นอกจากนี้ หน่วยงานภาครัฐและสมาคมธุรกิจต่าง ๆ อาจเป็นแหล่งข้อมูลและมีผู้เชี่ยวชาญที่จะสามารถให้ความช่วยเหลือในการฝึกอบรมแก่นิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็กได้

3. หน่วยงานเพื่อการต่อต้านการทุจริตและการให้สินบนทั้งในภาครัฐและภาคเอกชนต่าง ๆ ล้วนมีโครงการหรือเอกสารให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและต่อต้านการทุจริตเพื่อการเผยแพร่โดยไม่คิดค่าใช้จ่าย นิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็กอาจพิจารณาอาศัยเครื่องมือสื่อสารและทรัพยากรดังกล่าวมาใช้ในองค์กร

เจตนาสมัครในการต่อต้านการให้สินบนสามารถสะท้อนอยู่ในทุกขั้นตอนของการบริหารทรัพยากรบุคคล

หลักการที่ 7

นิติบุคคลต้องมีมาตรการสนับสนุนให้มีการรายงานการกระทำผิด หรือกรณีมีเหตุที่น่าสงสัย

การรายงานการกระทำผิดหรือเหตุที่น่าสงสัย รวมทั้งการรายงานข้อบกพร่องของมาตรการควบคุมภายในเพื่อป้องกันการให้สินบน เป็นหลักการสำคัญที่จะช่วยให้นิติบุคคลสามารถป้องกันการกระทำผิดได้ทันเวลาที่ หรือยับยั้งความเสียหายที่อาจร้ายแรงมากยิ่งขึ้น หากปล่อยให้มีการกระทำผิดต่อไปโดยไม่ได้รับการแก้ไข อย่างไรก็ตามการที่ผู้ประกอบการหนึ่งที่ทำให้บุคคลภายในที่รู้เห็นการกระทำผิดไม่กล้าออกมาเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวนั้น ได้แก่ ความเกรงกลัวต่ออิทธิพลของคนในองค์กร เช่น การถูกกลั่นแกล้งคุกคาม การถูกให้ออกจากงาน การถูกกดดันจากบุคลากรในองค์กร เป็นต้น ดังนั้น นิติบุคคลจึงต้องมีระบบการรายงานการกระทำผิด หรือกรณีมีเหตุที่น่าสงสัยที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงมาตรการคุ้มครองผู้ร้องเรียน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับบุคคลเหล่านั้นในการให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่

แนวปฏิบัติที่ดี

1. สร้างค่านิยมภายในของนิติบุคคลว่า การรายงานการกระทำผิดเป็นเรื่องที่ควรกระทำ โดยผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดควรมีการประกาศนโยบายที่ชัดเจนว่านิติบุคคลนั้นสนับสนุนให้มีการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการทุจริตให้สินบน และพนักงานหรือผู้มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจจะไม่ถูกกลั่นแกล้ง โดยเหตุอันเนื่องมาจากการรายงานข้อมูลโดยสุจริต
2. นิติบุคคลต้องกำหนดผู้รับผิดชอบที่จะเป็นผู้ดำเนินการรับร้องเรียน ซึ่งอาจเป็นบุคคลหรือแผนกภายในองค์กร หรืออาจจัดจ้างหน่วยงานภายนอกให้เป็นผู้รับร้องเรียนในขั้นตอนเบื้องต้น เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ร้องเรียนเกี่ยวกับการปกปิดสถานะ
3. นิติบุคคลอาจจัดให้มีช่องทางการรายงานได้หลายวิธี ซึ่งต้องมีกลไกในการรับเรื่องร้องเรียนที่เข้าถึงง่าย มีความชัดเจน ปกปิดสถานะของผู้ร้องเรียนหากไม่ประสงค์เปิดเผยตนเอง รวมทั้งผู้ร้องเรียนสามารถติดตามผลการดำเนินการได้ เช่น การตั้งสายด่วน หรือการใช้ระบบคอมพิวเตอร์
4. เมื่อมีการแจ้งเบาะแสหรือให้ข้อมูลดังกล่าวแล้ว นิติบุคคลต้องดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงอย่างจริงจังและรวดเร็ว โดยอาจมีการกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจนในการดำเนินการแต่ละขั้นตอน รวมทั้งเก็บรักษาข้อมูลไว้เป็นความลับเพื่อให้ผู้ร้องเรียนเกิดความเชื่อมั่นว่านิติบุคคลมีมาตรการในการจัดการที่มีประสิทธิภาพและเชื่อถือได้

ทั้งนี้ การรายงานการกระทำผิดอาจถูกใช้เป็นเครื่องมือในการกลั่นแกล้งบุคคลอื่น ดังนั้น จึงต้องมีการกลั่นกรองและตรวจสอบข้อเท็จจริงในเบื้องต้นว่าการร้องเรียนนั้นเป็นไปด้วยความสุจริตหรือไม่ หรือข้อร้องเรียนนั้นมีเหตุให้ควรเชื่อได้ว่าการกระทำผิดจริงหรือไม่ หากไม่ได้เป็นไปตามทั้งสองกรณี นิติบุคคลก็สามารถยุติการดำเนินการกับข้อร้องเรียนนั้น ในทางตรงกันข้ามหากเป็นการรายงานโดยสุจริตหรือมีเหตุให้ควรเชื่อว่าการกระทำผิด นิติบุคคลพึงกำหนดวิธีการดำเนินการกับข้อร้องเรียนนั้นต่อไป โดยอาจกำหนดเป็นบทลงโทษ

มาตรการทางวินัยภายในองค์กร หรือให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องในการสืบสวน สอบสวน หรือการให้ข้อมูลใด ๆ เพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ

- นิติบุคคลกำหนดมาตรการคุ้มครองผู้ร้องเรียนที่กระทำการโดยสุจริต ซึ่งต้องให้ความเชื่อมั่นว่าบุคคลดังกล่าวจะไม่ถูกกลั่นแกล้ง ไล่ออก หรือได้รับผลกระทบในทางเสื่อมเสีย หากให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำความผิด

- นิติบุคคลจัดให้มีการอบรมเพื่อทำความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการรายงานการกระทำความผิด

นิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs)

สำหรับกรณีของนิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs) นั้น เนื่องจากนิติบุคคลดังกล่าวมักมีพนักงานจำนวนไม่มาก จึงมีโอกาสที่จะร่วมมือกันตรวจพบการกระทำที่มิชอบได้ง่ายกว่านิติบุคคลขนาดใหญ่ ซึ่งนิติบุคคลอาจพิจารณามาตรการต่อไปนี้ เช่น

1. ควรมีการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็งบนพื้นฐานของความเชื่อใจและความซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งต้องอาศัยนโยบายที่เข้มแข็งจากผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุด

2. ผู้บริหารควรสนับสนุนให้พนักงานมาพูดคุยปรึกษาหากพบกรณีน่าสงสัยที่เกี่ยวข้องกับการให้สินบน

3. นิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็กอาจพิจารณาแจ้งเบาะแสการกระทำความผิดมายังสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (สำนักงาน ป.ป.ช.) เพื่อให้มีการดำเนินการต่อไป

7

นิติบุคคลต้องสนับสนุนการรายงานการกระทำความผิด และมีมาตรการคุ้มครองผู้ร้องเรียน เพื่อสนับสนุนและสร้างความเชื่อมั่นให้มีการให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่

หลักการที่ 8

นิติบุคคลต้องทบทวนตรวจสอบและประเมินผล มาตรการป้องกันการให้สินบนเป็นระยะ

เนื่องจากการประกอบธุรกิจ นิติบุคคลอาจประสบกับความเปลี่ยนแปลงของปัจจัยต่าง ๆ ทั้งภายนอกและภายในอยู่เสมอ ทำให้สถานการณ์และความเสี่ยงต่อการให้สินบน เจ้าหน้าที่งานของรัฐเปลี่ยนแปลงไป เช่น การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างภายในและรูปแบบการประกอบธุรกิจ ตลาด การค้าการลงทุน ผู้ร่วมประกอบธุรกิจ กฎหมายหรือมาตรฐานการประกอบธุรกิจที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น ดังนั้น ผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดของนิติบุคคลควรจัดให้มีการตรวจสอบ และประเมินผล มาตรการป้องกันการให้สินบนเป็นระยะเกี่ยวกับความเหมาะสม ความเพียงพอ ประสิทธิภาพ และประสิทธิผล เพื่อพิจารณาว่าจะต้องมีการปรับปรุงมาตรการป้องกันการให้สินบนที่มีอยู่หรือไม่อย่างไร

แนวปฏิบัติที่ดี

หลักการทบทวนตรวจสอบและประเมินผลมาตรการป้องกันการให้สินบน อาจประกอบด้วย

1. วิธีการทบทวนตรวจสอบมาตรการป้องกันการให้สินบนของนิติบุคคล อาจทำได้หลายวิธี ไม่ว่าจะเป็นกลไกการตรวจสอบภายในหรือภายนอก เช่น การพิจารณาผลตอบรับจากการฝึกอบรมพนักงาน การให้พนักงานตอบแบบสอบถามว่ามาตรการของนิติบุคคลที่มีอยู่สามารถปรับใช้ได้จริงหรือไม่ หรือควรกำหนดมาตรการในเรื่องใดเพิ่มเติม อีกทั้งนิติบุคคลอาจเปรียบเทียบแนวปฏิบัติกับนิติบุคคลอื่นในธุรกิจประเภทเดียวกัน ซึ่งการทบทวนตรวจสอบนี้ควรทำเป็นระยะ

2. การกำหนดผู้รับผิดชอบในการตรวจสอบและประเมินผลให้ชัดเจน โดยบุคคลดังกล่าวต้องมีอิสระอย่างแท้จริง เช่น ผู้รับรองอิสระจากภายนอก

3. เกณฑ์การประเมินอาจพิจารณาจากความเหมาะสม ความเพียงพอ ความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลของมาตรการป้องกันการให้สินบนได้ เพื่อจะได้พิจารณาต่อไปว่า จะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงมาตรการใดหรือไม่ อย่างไร เช่น นิติบุคคลอาจมีมาตรการการควบคุมภายในที่เหมาะสมกับความเสี่ยงต่อการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐแล้ว และได้ผลตอบรับที่ดีจากพนักงาน อย่างไรก็ตามการใช้มาตรการดังกล่าวอาจมีค่าใช้จ่ายที่สูงและมีความซ้ำซ้อนกันในบางแง่มุม ดังนั้น นิติบุคคลอาจพิจารณาปรับปรุงการดำเนินการบางประการเพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนและใช้มาตรการอื่นที่มีความเหมาะสมมากกว่าแทนที่ เพื่อให้มาตรการทั้งหมดนั้นมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

4. เมื่อได้ทำการตรวจสอบและประเมินมาตรการป้องกันการให้สินบนแล้ว นิติบุคคลต้องรายงานผลการตรวจสอบต่อคณะกรรมการบริษัทหรือบุคคลที่เทียบเท่า หรืออาจมีการเปิดเผยให้ผู้มีส่วนได้เสียทราบ

นิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs)

ในส่วนของนิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs) นั้น อาจมีข้อจำกัดในแง่ของทรัพยากร เช่น บุคลากร เวลา และงบประมาณ อย่างไรก็ตาม การตรวจสอบติดตามประเมินผลเพื่อนำมาปรับปรุงมาตรการให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้นนั้น จะช่วยลดต้นทุนโดยรวม เนื่องจากไม่ต้องเสียทรัพยากรในส่วนที่ไม่จำเป็น โดยนิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็กอาจใช้วิธีตรวจสอบอย่างง่าย เช่น

1. สอบถามข้อมูลและความคิดเห็นจากพนักงานและผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจกับนิติบุคคล
2. พิจารณาเอกสารทางการเงินและเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

8

เนื่องจากความเสี่ยงต่อการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐ อาจเปลี่ยนแปลงได้เสมอ นิติบุคคลจึงต้องมีการทบทวนและประเมินผลมาตรการป้องกันการให้สินบนเป็นระยะ เพื่อปรับปรุงมาตรการให้เหมาะสมกับสถานการณ์

สาระสำคัญการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนบุคคลกับผลประโยชน์ส่วนรวม ตามกฎหมาย ป.ป.ช. มาตรา 126-128

หัวข้อนี้จะเป็นรายละเอียดเกี่ยวกับการกระทำที่เป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ ซึ่งเป็นการกล่าวถึงการห้ามเจ้าพนักงานของรัฐ เป็นคู่สัญญากับหน่วยงานของรัฐ และห้ามเข้าไปมีส่วนได้เสียในธุรกิจของเอกชน การห้ามเจ้าพนักงานของรัฐเข้าไปมีส่วนได้เสียในธุรกิจของเอกชนภายใน 2 ปี หลังจากพ้นตำแหน่ง รวมถึงการห้ามเจ้าพนักงานของรัฐรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้ ซึ่งดูผิวเผินอาจไม่ใช่เรื่องที่เกี่ยวข้องกับภาคเอกชนโดยตรง แต่ลองพิจารณาลงไปถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น การกระทำที่ห้ามเจ้าหน้าที่กระทำ ถ้าเจ้าหน้าที่ฝ่าฝืน ล้วนแต่เป็นการกระทำที่เป็นบ่อเกิดของพฤติกรรมที่นำไปสู่ความอยากได้ เกิดความโลภ นำไปสู่การเรียกรับสินบน หรือมีการตกลงว่าจะให้ซึ่งทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด ซึ่งเป็นการมิชอบด้วยกฎหมาย ประชาชนก็กลายเป็นผู้ให้สินบน เกิดวงจรการทุจริต ดังรายละเอียดต่อไปนี้

แนวความคิดเกี่ยวกับการกระทำที่เป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ มีที่มาจากเริ่มต้นจาก

แนวความคิดเกี่ยวกับการกระทำที่เป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ มีการนำหลักการป้องกันมิให้มีการกระทำที่เป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ของสมาชิกรัฐสภาบัญญัติไว้เป็นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492

ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ก็ได้นำหลักการป้องกันมิให้มีการกระทำที่เป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์มากำหนดไว้ เพื่อบัญญัติสาระสำคัญในการป้องกันการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนบุคคล

กฎหมาย ป.ป.ช. ก็ได้นำหลักเกณฑ์ตามที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญมาบัญญัติเป็นบทกฎหมายในหมวดที่ 6 มาตรา 126-128 การขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม

โดยมีสาระสำคัญ คือ แนวปฏิบัติในการดำรงตนระหว่างอยู่ในตำแหน่งเจ้าหน้าที่ของรัฐและหลังพ้นจากการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐในระยะเวลา 2 ปี การห้ามเจ้าหน้าที่ของรัฐและคู่สมรสไม่ให้อำนาจหน้าที่เป็นการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม และการกำหนดบทลงโทษที่เจ้าหน้าที่ของรัฐจะได้รับในกรณีที่ได้ดำเนินกิจการที่เป็นการฝ่าฝืนกฎหมายประกอบกับการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม

ความเป็นมามาตรการในการป้องกันและจัดการกับปัญหาการขัดกันแห่งผลประโยชน์ คือ การตรากฎหมายออกมาบังคับใช้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการป้องกันและปราบปราม การทุจริต พ.ศ. 2561
บัญญัติห้ามการกระทำอันเป็นการขัดกัน แห่งผลประโยชน์ ไว้ในหมวด 9	บัญญัติห้ามมิให้เจ้าพนักงานของรัฐ กระทำการอันเป็นการขัดกัน แห่งผลประโยชน์ไว้ในหมวด 6
มาตรา 184 ถึง มาตรา 187	มาตรา 126 ถึง มาตรา 128

ในส่วนการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลกับประโยชน์ส่วนรวมของเจ้าพนักงานของรัฐ มีลักษณะดังนี้

1. เจ้าพนักงานของรัฐได้ตกอยู่ในฐานะเป็นผู้มีส่วนได้เสียในรูปแบบต่าง ๆ ตามที่กฎหมายบัญญัติห้ามไว้
2. เจ้าพนักงานของรัฐผู้พิจารณาได้มีผลประโยชน์ส่วนตนเข้าไปแอบแฝง
3. นำประโยชน์ส่วนตนเข้าไปมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ
4. เจ้าพนักงานของรัฐที่ได้นำประโยชน์ส่วนตนเข้ามาเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในการดำเนินการใด ๆ ที่เป็นงานอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานของรัฐ

ซึ่งรูปแบบของการกระทำที่เป็นการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลกับประโยชน์ส่วนรวมมีหลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับเหตุการณ์ที่เอื้อต่อการให้เกิดพฤติกรรมนั้น ๆ เราสามารถจำแนกการกระทำออกเป็นรูปแบบต่าง ๆ ได้ 10 รูปแบบ ดังต่อไปนี้

1. การรับผลประโยชน์ต่าง ๆ (Accepting benefits)

ซึ่งผลประโยชน์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สินของขวัญ การลดราคา การรับความบันเทิง การรับบริการ การรับการฝึกอบรม หรือสิ่งอื่นใดในลักษณะเดียวกันนี้ และผลจากการรับผลประโยชน์ต่าง ๆ นั้น อาจส่งผลกระทบต่อจิตใจของเจ้าพนักงานของรัฐในการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่

ตัวอย่างเช่น การรับของขวัญจากบริษัทที่เป็นคู่สัญญา หรือบริษัทขายยา หรืออุปกรณ์การแพทย์สนับสนุนค่าเดินทางให้ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ไปประชุมเรื่องอาหารและยาที่ต่างประเทศ

2. การทำธุรกิจกับตนเอง (Self-dealing) หรือเป็นคู่สัญญา (Contracts)

เป็นการที่เจ้าพนักงานของรัฐโดยเฉพาะผู้มีอำนาจในการตัดสินใจเข้าไปมีส่วนได้เสียในสัญญาที่ทำกับหน่วยงานที่ตนสังกัด โดยอาจจะเป็นเจ้าของบริษัทที่ทำสัญญาเอง หรือเป็นของเครือญาติ สถานการณ์เช่นนี้เกิดบทบาทที่ขัดแย้งหรือเรียกได้ว่าเป็นทั้งผู้ซื้อและผู้ขายในเวลาเดียวกัน

ตัวอย่างเช่น การใช้ตำแหน่งหน้าที่ทำให้หน่วยงานของรัฐทำสัญญาซื้อสินค้าจากบริษัทของตนเอง หรือจ้างบริษัทของตนเป็นที่ปรึกษา

3. การทำงานหลังจากออกจากตำแหน่งหน้าที่สาธารณะหรือหลังเกษียณ (Postemployment)

เป็นการที่เจ้าพนักงานของรัฐลาออกจากหน่วยงานของรัฐ และไปทำงานในบริษัทเอกชนที่ดำเนินธุรกิจประเภทเดียวกัน หรือบริษัทที่มีความเกี่ยวข้องกับหน่วยงานเดิม โดยบุคคลผู้เคยดำรงตำแหน่งสาธารณะมาก่อน มักจะรู้ข้อมูลความลับ ขั้นตอนวิธีการทำงาน หรือมีอิทธิพลต่อเจ้าหน้าที่ที่ยังดำรงตำแหน่งอยู่ และใช้อิทธิพลหรือความสัมพันธ์จากที่เคยดำรงตำแหน่งในหน่วยงานเดิมนั้น หาประโยชน์ให้กับบริษัทและตนเอง

ตัวอย่างเช่น ผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่ขององค์การอาหารและยาลาออกจากงานราชการและไปทำงานในบริษัทผลิตหรือขายยา

4. การทำงานพิเศษ (Outside employment or moonlighting)

รูปแบบนี้มีได้หลายลักษณะ เช่นผู้ดำรงตำแหน่งสาธารณะตั้งบริษัทดำเนินธุรกิจที่เป็นการแข่งขันกับหน่วยงานหรือองค์การสาธารณะที่ตนสังกัด หรือการรับจ้างเป็นที่ปรึกษาโครงการ อาศัยตำแหน่งราชการสร้างความน่าเชื่อถือว่าโครงการของผู้ว่าจ้างจะไม่มีปัญหาติดขัดในการพิจารณาจากหน่วยงานที่ที่ปรึกษานั้นสังกัดอยู่

ตัวอย่างเช่น เป็นผู้ตรวจสอบบัญชีของกรมสรรพากรที่รับงานพิเศษเป็นที่ปรึกษาหรือเป็นผู้ทำบัญชีให้กับบริษัทที่ต้องถูกตรวจสอบ

5. การรู้ข้อมูลภายใน (Inside information)

เป็นสถานการณ์ที่เจ้าพนักงานของรัฐใช้ประโยชน์จากการที่ตนเองรับรู้ข้อมูลภายในหน่วยงาน และนำข้อมูลนั้นไปหาผลประโยชน์ให้กับตนเองหรือพวกพ้อง อาจจะไปหาประโยชน์โดยการขายข้อมูลหรือเข้าเอาประโยชน์เสียเอง

ตัวอย่างเช่น เมื่อทราบว่าจะมีการซื้อขายที่ดินเพื่อทำโครงการของรัฐก็จะเข้าไปซื้อที่ดินนั้นเพื่อเก็งกำไรและขายให้กับรัฐในราคาที่สูงขึ้น

6. การใช้ทรัพย์สินของราชการเพื่อประโยชน์ธุรกิจส่วนตัว (Using your employer's property for private advantage)

เป็นการที่เจ้าพนักงานของรัฐนำเอาทรัพย์สินของราชการซึ่งจะต้องใช้เพื่อประโยชน์ของทางราชการเท่านั้น ไปใช้เพื่อประโยชน์ของตนเองหรือพวกพ้อง หรือการใช้ให้ผู้ได้บังคับบัญชาไปทำงานส่วนตัว

ตัวอย่างเช่น การนำเครื่องใช้สำนักงานต่าง ๆ กลับไปใช้ที่บ้าน การนำรถยนต์ราชการไปใช้ในงานส่วนตัว

7. การนำโครงการสาธารณะลงในเขตเลือกตั้งเพื่อประโยชน์ทางการเมือง (Pork barreling)

เป็นการที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือผู้บริหารระดับสูงอนุมัติโครงการไปลงพื้นที่หรือบ้านเกิดของตนเอง หรือการใช้งบประมาณสาธารณะเพื่อหาเสียง

ตัวอย่างเช่น การที่รัฐมนตรีอนุมัติโครงการไปลงพื้นที่หรือบ้านเกิดตนเอง

8. การใช้ตำแหน่งหน้าที่เอื้อประโยชน์แก่เครือญาติหรือพวกพ้อง (Nepotism)

เป็นการใช้ตำแหน่งหน้าที่แสวงหาประโยชน์แก่เครือญาติหรือพวกพ้อง หรืออาจจะเรียกว่า ระบบอุปถัมภ์พิเศษ

ตัวอย่างเช่น การที่เจ้าพนักงานของรัฐใช้อิทธิพลหรือใช้อำนาจหน้าที่ ทำให้หน่วยงานของตนเข้าทำสัญญากับบริษัทของพี่น้องของตน

9. การใช้อิทธิพลเข้าไปมีผลต่อการตัดสินใจของเจ้าหน้าที่รัฐหรือหน่วยงานของรัฐอื่น (Influence)

เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองหรือพวกพ้อง

ตัวอย่างเช่น เจ้าพนักงานของรัฐใช้ตำแหน่งหน้าที่ข่มขู่ผู้ใต้บังคับบัญชา ให้หยุดทำการตรวจสอบบริษัทของเครือญาติของตน

10. การขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลกับประโยชน์ส่วนรวมรูปแบบอื่น ๆ คือ

พฤติการณ์ของการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลกับประโยชน์ส่วนรวม ที่นอกเหนือจาก 9 รูปแบบ ดังกล่าว

ตัวอย่างเช่น การเดินทางไปราชการต่างจังหวัดโดยไม่คำนึงถึงจำนวนคน จำนวนงาน และจำนวนวัน อย่างเหมาะสม อาทิ เดินทางไปราชการจำนวน 10 วัน แต่ใช้เวลาในการทำงานจริงเพียง 6 วัน โดยอีก 4 วัน

มาตรา 128

ในที่นี้จะกล่าวเพียงมาตรา 128 เท่านั้น ในการติดต่อประสานงาน รวมถึงการขอใบอนุญาตต่าง ๆ บางกรณีระบบราชการมีขั้นตอนที่ยุ่งยากซับซ้อน ทำให้ภาคเอกชนที่มีเวลาเร่งรีบ เนื่องด้วยการประกอบธุรกิจที่ต้องทำงานแข่งกับเวลา ต้องการความสะดวกรวดเร็ว จึงอาศัยโอกาสนี้ติดสินบนกับเจ้าหน้าที่เพื่อความสะดวก รวมทั้งการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ก็เหมือนเป็นการประวิงเวลาเพื่อรอประชาชนให้เงินหรือทรัพย์สิน เพื่อจะได้ดำเนินการให้ นอกจากนี้ สภาพของสังคมไทยเป็นสังคมช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน การไปมาหาสู่มักมีของติดไม้ติดมือไปด้วย ซึ่งบางทีมีผลต่อการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่ ที่กล่าวมาเป็นปัจจัยไปสู่การก่อให้เกิดการทุจริตทั้งสิ้น มาตรา 128 กฎหมายป.ป.ช. จึงได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการรับทรัพย์สินว่า กรณีใดที่ห้ามรับทรัพย์สิน กรณีใดที่รับได้ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

มาตรา 128 ห้ามมิให้เจ้าพนักงานของรัฐผู้ได้รับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้จากผู้ใด นอกเหนือจากทรัพย์สินหรือประโยชน์อันควรได้ตามกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เว้นแต่การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดโดยธรรมจรรยาตามหลักเกณฑ์และจำนวนที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนด ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับกับการรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดจากบุพการี ผู้สืบสันดาน หรือญาติที่ให้ตามธรรมจรรยาตามฐานานุรูป

บทบัญญัติในวรรคหนึ่งให้ใช้บังคับกับการรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดของผู้ซึ่งพ้นจากการเป็นเจ้าพนักงานของรัฐมาแล้วยังไม่ถึงสองปีด้วยโดยอนุโลม

คำนิยาม

เจ้าพนักงานของรัฐ หมายความว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ และคณะกรรมการ ป.ป.ช.

เจ้าหน้าที่ของรัฐ หมายความว่า ข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่นซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ ผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานของรัฐหรือในรัฐวิสาหกิจ ผู้บริหารท้องถิ่น รองผู้บริหารท้องถิ่น ผู้ช่วยผู้บริหารท้องถิ่น และสมาชิกสภาท้องถิ่นอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ และให้หมายความรวมถึงกรรมการ อนุกรรมการ ลูกจ้างของส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ และบุคคลหรือคณะบุคคลบรรดาซึ่งมีกฎหมายกำหนดให้ใช้อำนาจ หรือได้รับมอบให้ใช้อำนาจทางปกครองที่จัดตั้งขึ้นในระบบราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือกิจการอื่นของรัฐด้วย แต่ไม่รวมถึงผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ และคณะกรรมการ ป.ป.ช.

ทรัพย์สิน หมายความว่า วัตถุมีรูปร่าง รวมทั้งวัตถุที่ไม่มีรูปร่างซึ่งอาจมีราคา และอาจถือเอาได้ เช่น บ้าน ที่ดิน เป็นวัตถุมีรูปร่าง ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร กระแสไฟฟ้าที่ส่งตามสาย เป็นวัตถุไม่มีรูปร่าง

การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดโดยธรรมจรรยา หมายความว่า การรับทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้จากบุคคลที่ให้แก่ในโอกาสเทศกาล หรือวันสำคัญ และให้หมายความรวมถึงการรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้ในโอกาสการแสดงความยินดี การแสดงความขอบคุณ การต้อนรับ การแสดงความเสียใจ หรือการให้ตามมารยาทที่ถือปฏิบัติในสังคมด้วย

ญาติ หมายความว่า พี่น้องร่วมบิดามารดาหรือร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกัน ลูก ป้า น้า อา คู่สมรส ผู้บุพการีหรือผู้สืบสันดานของคู่สมรส บุตรบุญธรรมหรือผู้รับบุตรบุญธรรม

บุพการี หมายถึง ญาติทางสายโลหิตโดยตรงขึ้นไป ได้แก่ บิดามารดา ปู่ย่า ตายาย ทวด

ผู้สืบสันดาน หมายถึง ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงลงมา ได้แก่ ลูก หลาน เหลน ลื้อ

ประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้ หมายความว่า สิ่งที่มีมูลค่า ได้แก่ การลดราคา การรับความบันเทิง การรับบริการ การรับการฝึกอบรม หรือสิ่งอื่นใดในลักษณะเดียวกัน

ประเพณี หมายความว่า สิ่งที่นิยมถือปฏิบัติสืบ ๆ กันมา จนเป็นแบบแผน ขนบธรรมเนียมหรือจารีตประเพณี ประเพณีแบ่งได้เป็น จารีตประเพณี ขนบประเพณี และธรรมเนียมประเพณี

จารีตประเพณี คือ ประเพณีที่สังคมถือว่าถ้าใครในสังคมฝ่าฝืน หรือดเว้น ไม่กระทำตาม ถือว่าเป็นความผิดความชั่ว จารีตประเพณีเป็นจรรยาและศีลธรรมของสังคม

ขนบประเพณี คือ ประเพณีที่สังคมได้ตั้งหรือวางเป็นระเบียบแบบแผนขึ้นไว้ จะโดยตรงหรือโดยอ้อม แล้วแต่กรณี

ธรรมเนียมประเพณี คือ ประเพณีที่สังคมถือว่าเป็นเรื่องธรรมดาสามัญ ไม่ถือว่าผิด เป็นแต่นิยมกันว่าควรประพฤติ

ฐานานุกรม หมายความว่า สมควรแก่ฐานะ

หลักสำคัญของมาตรา 128

ห้ามเจ้าพนักงานของรัฐรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้จากผู้ใด สามารถพิจารณาองค์ประกอบของกฎหมาย ได้ดังนี้

1. เป็นเจ้าพนักงานของรัฐ
2. ห้ามรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้
3. จากผู้ใด
4. หลักเกณฑ์ตามข้อ 1. ข้อ 2. และข้อ 3. ใช้บังคับกับผู้ซึ่งพ้นจากการเป็นเจ้าพนักงานของรัฐมาแล้วยังไม่ถึงสองปีด้วย โดยอนุโลม

1. เป็นเจ้าพนักงานของรัฐ

เจ้าพนักงานของรัฐตามนิยามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายในการรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดในมาตรา 128 ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ และคณะกรรมการ ป.ป.ช. ดังนั้น จากนิยามเจ้าพนักงานของรัฐข้างต้น จึงได้แก่บุคคลผู้ดำรงตำแหน่งดังต่อไปนี้

1.1 เจ้าหน้าที่ของรัฐ ได้แก่ ข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่นซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ ผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานของรัฐหรือในรัฐวิสาหกิจ ผู้บริหารท้องถิ่น รองผู้บริหารท้องถิ่น ผู้ช่วยผู้บริหารท้องถิ่น และสมาชิกสภาท้องถิ่นอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ และให้หมายความรวมถึงกรรมการ อนุกรรมการ ลูกจ้างของส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ และบุคคลหรือคณะบุคคลบรรดาซึ่งมีกฎหมายกำหนดให้ใช้อำนาจหรือได้รับมอบให้ใช้อำนาจทางปกครองที่จัดตั้งขึ้นในระบบราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือกิจการอื่นของรัฐด้วย

1.2 ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ได้แก่ นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการการเมืองอื่นตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการการเมือง ข้าราชการรัฐสภา ฝ่ายการเมืองตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการรัฐสภา

1.3 ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ ได้แก่ กรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน และผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน

1.4 ผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง ได้แก่ ผู้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าส่วนราชการระดับกระทรวง ทบวง กรม หรือส่วนราชการที่มีฐานะเป็นนิติบุคคลซึ่งมิใช่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองสำหรับข้าราชการพลเรือน และปลัดกระทรวงกลาโหม ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ผู้บัญชาการเหล่าทัพสำหรับข้าราชการทหาร และผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ และให้หมายความรวมถึงผู้ว่าราชการจังหวัด ปลัดกรุงเทพมหานคร กรรมการและผู้บริหารสูงสุดของรัฐวิสาหกิจ หัวหน้าหน่วยงานขององค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ ผู้ดำรงตำแหน่งอื่นตามที่กฎหมายกำหนด ผู้บริหารสูงสุดของหน่วยงานอื่นของรัฐตามที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนด หรือผู้ซึ่งดำรงตำแหน่งเทียบเท่า ตามที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนด

1.5 ผู้ช่วยผู้บริหารท้องถิ่น ได้แก่ ผู้ซึ่งดำรงตำแหน่งดังต่อไปนี้

- (1) กรุงเทพมหานคร ได้แก่
  - (ก) ประธานที่ปรึกษา ที่ปรึกษา เลขานุการและผู้ช่วยเลขานุการผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร
  - (ข) เลขานุการประธานสภากรุงเทพมหานคร
  - (ค) เลขานุการรองประธานสภากรุงเทพมหานคร
- (2) เมืองพัทยา ได้แก่
  - (ก) ประธานที่ปรึกษา ที่ปรึกษา เลขานุการและผู้ช่วยเลขานุการนายกเมืองพัทยา
  - (ข) เลขานุการและผู้ช่วยเลขานุการประธานสภาเมืองพัทยา
- (3) องค์การบริหารส่วนจังหวัด ได้แก่ ที่ปรึกษาและเลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด
- (4) เทศบาลนคร ได้แก่ ที่ปรึกษาและเลขานุการนายกเทศมนตรี
- (5) เทศบาลเมือง ได้แก่ ที่ปรึกษาและเลขานุการนายกเทศมนตรี
- (6) เทศบาลตำบล ได้แก่ ที่ปรึกษาและเลขานุการนายกเทศมนตรี
- (7) องค์การบริหารส่วนตำบล ได้แก่ เลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบล

1.6 ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

1.7 คณะกรรมการ ป.ป.ช.

2. ห้ามรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้

เจ้าพนักงานของรัฐที่กล่าวไว้ตามข้อ 1. ไม่สามารถรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้ ไม่ว่าจะเป็นการรับของขวัญ อุปกรณ์เครื่องใช้ บัตรของขวัญ บัตรกำนัล บัตรลดราคาสินค้าหรือบริการ การรับความบันเทิง การรับบริการที่พัก การรับบริการโดยไม่คิดค่าบริการหรือคิดค่าบริการน้อยกว่าที่คิดแก่บุคคลอื่น หรือสิ่งอื่นใดในลักษณะเดียวกัน โดยของขวัญและผลประโยชน์อื่นใดสามารถคิดราคาเป็นเงินหรืออาจไม่สามารถคิดราคาได้

- ของขวัญที่สามารถคิดราคาได้ (Tangible gifts) หมายความว่ารวมถึง สินค้าบริโภค ความบันเทิง การต้อนรับให้ที่พักการเดินทาง อุปกรณ์เครื่องใช้ เช่น สินค้าตัวอย่าง บัตรของขวัญ เครื่องใช้ส่วนตัว บัตรกำนัล บัตรลดราคาสินค้าหรือบริการ และเงิน เป็นต้น

- ของขวัญและประโยชน์อื่นใดที่คิดเป็นราคาไม่ได้ (Intangible gifts and benefits) หมายถึง สิ่งใด ๆ หรือบริการใด ๆ ที่ไม่สามารถคิดเป็นราคาที่จะซื้อขายได้ อาทิ การให้บริการส่วนตัว การปฏิบัติด้วยความชอบส่วนตัว การเข้าถึงประโยชน์ หรือการสัญญาว่าจะให้หรือการสัญญาว่าจะได้รับประโยชน์มากกว่าคนอื่น ๆ

3. จากผู้ใด

กฎหมายได้แบ่งของบุคคลไว้ 2 ประเภท คือ

1. บุคคลธรรมดา ได้แก่ คน หรือมนุษย์
2. นิติบุคคล ได้แก่ บุคคลที่กฎหมายสมมติขึ้นโดยรับรองให้มีสิทธิและหน้าที่ เช่นเดียวกับบุคคลธรรมดา นิติบุคคลนั้นจะเกิดขึ้นได้โดยอาศัยอำนาจของบทบัญญัติแห่งกฎหมายไม่ว่าจะเป็นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือกฎหมายอื่นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 65 องค์กรหรือหน่วยงานใดที่ไม่มีกฎหมายรองรับไม่เป็นผู้ทรงสิทธิหน้าที่ตามกฎหมาย

4. บทบัญญัติในวรรคหนึ่งให้ใช้บังคับกับการรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดของผู้ซึ่งพ้นจากการเป็นเจ้าพนักงานของรัฐมาแล้วยังไม่ถึงสองปี ด้วย โดยอนุโลม

ผู้ที่พ้นจากการเป็นเจ้าพนักงานของรัฐมาแล้วยังไม่ถึงสองปี ยังต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ในการรับทรัพย์สินและประโยชน์อื่นใด กล่าวคือ ห้ามมิให้รับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้จากผู้ใด นอกเหนือจากทรัพย์สินหรือประโยชน์อันควรได้ตามกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เว้นแต่การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดโดยธรรมจรรยา ตามหลักเกณฑ์และจำนวนที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนด

ข้อยกเว้นในการรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด

เจ้าพนักงานของรัฐสามารถรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดได้ กรณีดังต่อไปนี้

1. การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดตามกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ ที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

ตัวอย่างเช่น

เจ้าพนักงานของรัฐสามารถรับเงินเดือน เงินประจำตำแหน่ง หรือค่าจ้างได้ เนื่องจากมีกฎหมายเกี่ยวกับเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่ง หรือระเบียบ ฯ ที่เกี่ยวกับค่าจ้างไว้ เจ้าพนักงานของรัฐสามารถรับเงินค่าเบี้ยเลี้ยงเดินทาง ค่าที่พัก ค่าพาหนะในการเดินทางไปราชการได้ เช่น เจ้าหน้าที่ที่ท้องถิ่นสามารถรับเงินค่าเบี้ยเลี้ยงเดินทางไปราชการได้ ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการของเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น พ.ศ. 2555 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

เจ้าพนักงานของรัฐสามารถเบิกค่าที่พัก ค่าเดินทาง หรือรับประทานอาหารในการฝึกอบรมสัมมนาได้ เช่น ข้าราชการทหารนายหนึ่ง ได้รับอนุมัติให้เข้ารับการฝึกอบรมซึ่งจัดโดยหน่วยราชการ จึงมีสิทธิ์เบิกค่ายานพาหนะในการเดินทางเข้ารับการฝึกอบรมได้ตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรม การจัดงาน และการประชุมระหว่างประเทศ พ.ศ. 2549 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

เจ้าพนักงานของรัฐสามารถรับเงินค่าสมนาคุณวิทยากรได้ เช่น กรมราชทัณฑ์เชิญอาจารย์จากสถาบันอุดมศึกษาของรัฐเป็นวิทยากรในโครงการฝึกอบรม อาจารย์นั้นจึงมีสิทธิ์รับเงินสมนาคุณวิทยากรได้ตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรม การจัดงาน และการประชุมระหว่างประเทศ พ.ศ. 2549 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

2. การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดจากบุพการี ผู้สืบสันดาน หรือญาติที่ให้ตามประเพณี หรือตามธรรมเนียมจรรยาตามฐานานุกรม

ตามมาตรา 128 วรรคสอง กำหนดให้เจ้าพนักงานของรัฐสามารถรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดจากบุพการี ผู้สืบสันดาน หรือญาติที่ให้ตามประเพณี หรือตามธรรมเนียมจรรยาตามฐานานุกรมได้ ตัวอย่างเช่น

กรณีการรับจากบุพการี อาทิ มารดามีทรัพย์สิน 100 ล้านบาท มอบบ้านพร้อมที่ดินมูลค่า 10 ล้านบาท ให้บุตรซึ่งเป็นเจ้าพนักงานของรัฐ

กรณีการรับจากผู้สืบสันดาน อาทิ บุตรได้รับเงินรางวัลจากสลากกินแบ่งรัฐบาลมูลค่า 6 ล้านบาท และได้มอบเงินจำนวน 3 ล้านบาท ให้มารดาซึ่งเป็นเจ้าพนักงานของรัฐ

กรณีการรับจากญาติ อาทิ ลูกมีที่นา จำนวน 100 ไร่ มอบที่นา จำนวน 10 ไร่ ให้หลานซึ่งเป็นเจ้าพนักงานของรัฐ

จากกรณีตัวอย่าง จะเห็นได้ว่า การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดจากบุพการี หรือญาติจะต้องพิจารณาจากฐานานุกรมของผู้ให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดนั้นว่ามีความสามารถที่จะให้ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดแก่เจ้าพนักงานของรัฐนั้นได้หรือไม่ และการให้ต้องสมควรแก่ฐานะของผู้ให้ กล่าวคือ สอดคล้องกับความหมายของคำว่า

“ฐานานุกรม” อีกทั้งการให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดตามกรณีตัวอย่างดังกล่าว เป็นการให้ตามประเพณีที่สังคมถือประเพณีปฏิบัติสืบต่อกันมา ดังนั้น การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดของเจ้าพนักงานของรัฐในกรณีตัวอย่างที่กล่าวมานั้น จึงสามารถกระทำได้

3. การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดโดยธรรมจรรยา ตามหลักเกณฑ์และจำนวนที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนด

การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดโดยธรรมจรรยา ตามหลักเกณฑ์และจำนวนที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนด นั้น ได้ถูกกำหนดไว้ตามประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เรื่อง หลักเกณฑ์การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดโดยธรรมจรรยาของเจ้าพนักงานของรัฐ พ.ศ. 2563 มีหลักเกณฑ์ดังนี้

3.1 รับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้จากบุคคลอื่นซึ่งไม่ใช่ญาติที่มีราคาหรือมูลค่าในการรับจากแต่ละบุคคล แต่ละโอกาส ไม่เกิน 3,000 บาท

หมายถึง การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้จากบุคคลอื่นซึ่งไม่ใช่ญาติของเจ้าพนักงานของรัฐ ที่ได้รับเนื่องในโอกาสเทศกาลหรือวันสำคัญหรือในโอกาสแสดงความยินดี การแสดงความขอบคุณ การต้อนรับ การแสดงความเสียใจ รวมถึงการให้ตามมารยาทที่ถือปฏิบัติกันในสังคม อาทิ การรับในเทศกาลปีใหม่ เทศกาลสงกรานต์ วันเกิดของผู้รับ วันขึ้นบ้านใหม่ วันมงคลสมรส การรับของที่ระลึกงานศพ เป็นต้น โดยมูลค่าในการรับจากแต่ละบุคคลแต่ละโอกาสดังกล่าว ไม่เกิน 3,000 บาท

3.2 รับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้ที่เป็นการให้ในลักษณะให้กับบุคคลทั่วไป

หมายถึง การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้ที่การให้นั้นเป็นการให้โดยทั่วไป ซึ่งการให้ในลักษณะนี้เป็นการให้โดยไม่กำหนดตัวผู้รับเป็นการเฉพาะเจาะจง และไม่ต้องคำนึงถึงมูลค่าของทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดที่ได้รับ อาทิ เจ้าพนักงานของรัฐได้รับรางวัลจากการจับสลากการรับเงินรางวัลจากสลากกินแบ่งรัฐบาล การรับส่วนลดจากการซื้อสิ่งหาปริมาณทรัพย์ การรับส่วนลดจากการซื้อรถยนต์ การรับรางวัลจากการแข่งขัน การรับของแจกในฐานะผู้ประสบภัยพิบัติ เป็นต้น

การดำเนินการกรณีที่เจ้าพนักงานของรัฐรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด ที่ไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์และจำนวนที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนด

โดยการรับนั้นเป็นการรับจากบุคคลทั่วไปซึ่งไม่ใช่ญาติที่มีราคาหรือมูลค่าในการรับจากแต่ละบุคคลแต่ละโอกาส เกิน 3,000 บาท ซึ่งเจ้าพนักงานของรัฐได้รับมาโดยมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องรับไว้ เพื่อรักษาไมตรี มิตรภาพ หรือความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล เจ้าพนักงานของรัฐจะต้องดำเนินการ ดังนี้

1. แจ้งรายละเอียดข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดนั้นต่อหัวหน้าส่วนราชการ ผู้บริหารสูงสุดของรัฐวิสาหกิจ หรือผู้บริหารสูงสุดของหน่วยงานอื่นของรัฐ สถาบัน หรือองค์การที่เจ้าพนักงานของรัฐผู้นั้นสังกัด ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่รับสิ่งนั้นไว้ เพื่อให้วินิจฉัยว่ามีเหตุผลความจำเป็น ความเหมาะสม และสมควรที่จะให้เจ้าพนักงานของรัฐผู้นั้นรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดนั้นไว้เป็นสิทธิของตนหรือไม่

2. กรณีที่หัวหน้าส่วนราชการ ผู้บริหารสูงสุดของรัฐวิสาหกิจ หรือผู้บริหารสูงสุดของหน่วยงานอื่นของรัฐ สถาบัน หรือองค์การที่เจ้าพนักงานของรัฐผู้นั้นสังกัด มีคำสั่งว่าไม่สมควรรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดดังกล่าว ก็ให้คืนทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดนั้นแก่ผู้ให้โดยทันที

ในกรณีที่ไม่สามารถคืนได้ ให้เจ้าพนักงานของรัฐผู้นั้นส่งมอบทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดดังกล่าวให้เป็นสิทธิของหน่วยงานที่เจ้าพนักงานของรัฐผู้นั้นสังกัดโดยเร็วเมื่อได้ดำเนินการแล้วให้ถือว่าเจ้าพนักงานของรัฐผู้นั้นไม่เคยได้รับทรัพย์สินหรือประโยชน์ดังกล่าว

3. กรณีเจ้าพนักงานของรัฐผู้ได้รับทรัพย์สิน เป็นผู้ดำรงตำแหน่งดังต่อไปนี้ ให้แจ้งรายละเอียดข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการรับทรัพย์สินหรือประโยชน์นั้นต่อผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอน

- (1) หัวหน้าส่วนราชการระดับกระทรวงหรือเทียบเท่า
- (2) กรรมการ หรือผู้บริหารสูงสุดของรัฐวิสาหกิจ
- (3) กรรมการ หรือผู้บริหารสูงสุดของหน่วยงานอื่นของรัฐ

ส่วนผู้ดำรงตำแหน่งประธานกรรมการและกรรมการในองค์การอิสระตามรัฐธรรมนูญหรือผู้ดำรงตำแหน่งที่ไม่มีผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจถอดถอน ให้แจ้งต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ทั้งนี้ เพื่อให้ดำเนินการตามข้อ 1. และข้อ 2.

4. ในกรณีที่เจ้าพนักงานของรัฐผู้ได้รับทรัพย์สินเป็นผู้ดำรงตำแหน่งดังต่อไปนี้ ให้แจ้งรายละเอียดข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดนั้นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภาที่เจ้าพนักงานของรัฐผู้นั้นเป็นสมาชิก เพื่อให้ดำเนินการตามข้อ 1. และข้อ 2.

- (1) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- (2) สมาชิกวุฒิสภา

5. ในกรณีที่เจ้าพนักงานของรัฐได้รับทรัพย์สินเป็นผู้ดำรงตำแหน่งดังต่อไปนี้ ให้แจ้งรายละเอียดข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดนั้นต่อผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอน เพื่อให้ดำเนินการตามข้อ 1. และข้อ 2.

- (1) ผู้บริหารท้องถิ่น
- (2) รองผู้บริหารท้องถิ่น
- (3) ผู้ช่วยผู้บริหารท้องถิ่น
- (4) สมาชิกสภาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สำหรับการรายงานการรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด ให้รายงานตามแบบรายงานที่ปรากฏอยู่ในแนบท้ายประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เรื่อง หลักเกณฑ์การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดโดยธรรมจรรยาของเจ้าพนักงานของรัฐ พ.ศ. 2563

ตัวอย่างการรายงาน

แบบรายงานทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้
ตามประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
เรื่อง หลักเกณฑ์การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดโดยธรรมจรรยาของเจ้าพนักงานของรัฐ
พ.ศ. 2563

วันที่ 5 มกราคม 2564

เรียน อธิบดี....

ข้าพเจ้า นายสะอาด นามสกุล สุจริต
ตำแหน่ง นักวิชาการพัสดุชำนาญการ สังกัดกรม .....

ขอรายงานการรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้
ที่ไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์หรือมีราคาหรือมีมูลค่ามากกว่าที่กำหนดไว้ในข้อ 6 ซึ่งข้าพเจ้า
ได้รับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ได้รับเมื่อวันที่ 5 มกราคม 2564 เวลา 20.00 น.

ได้รับเนื่องจากกรณี เทศกาลปีใหม่

สถานที่รับ บ้านพัก

ชื่อ-นามสกุล ของผู้ให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้

นายร่ำรวย ทรัพย์อนันต์

ที่อยู่ ตำบลตลาดขวัญ อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี

มีความเกี่ยวข้องเป็น เพื่อนสนิท

รายละเอียดและมูลค่าโดยประมาณของทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดอันอาจ
คำนวณเป็นเงินได้ และแนบรูปถ่ายทรัพย์สินหรือเอกสารหลักฐานเกี่ยวกับประโยชน์อื่นใด
มาพร้อมนี้ด้วย

กระเช้าของขวัญ มูลค่าโดยประมาณ 3,500 บาท

เหตุผล หรือความจำเป็นที่จะต้องรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณ
เป็นเงินได้

เพื่อรักษาไมตรีมิตรภาพ เนื่องจากเป็นบุคคลที่สนิทสนมกันมาช้านาน
และเคยช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต

ลงชื่อ.....สะอาด สุจริต.....ผู้รายงาน
(นายสะอาด สุจริต)

/ อนุญาต ...

- อนุญาต** เนื่องจากมีเหตุผล และความจำเป็นที่จะต้องรับไว้เพื่อรักษาไมตรี มิตรภาพ หรือความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล โดยสมควรรับไว้เป็นทรัพย์สินหรือสิทธิส่วนบุคคล
- ไม่อนุญาต** โดยให้ส่งคืนแก่ผู้ให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้ โดยทันที ในกรณีที่ไม่สามารถคืนให้ได้ ให้เจ้าพนักงานของรัฐผู้นั้นส่งมอบทรัพย์สิน หรือประโยชน์ดังกล่าวให้เป็นสิทธิของหน่วยงานที่เจ้าพนักงานของรัฐผู้นั้นสังกัดโดยเร็ว

ลงชื่อ .....

ตำแหน่ง อธิบดีกรม .....

วันที่ 31 พฤษภาคม 2564

คำเตือน เจ้าพนักงานของรัฐผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 128
ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี
หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

תכונות

No Corruption as Norm
No Corruption as Norm
No Corruption as Norm

ประกาศกระทรวงสาธารณสุข

เรื่อง เกณฑ์จริยธรรมการจัดซื้อจัดหาและการส่งเสริมการขายยา
และเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยาของกระทรวงสาธารณสุข

พ.ศ. ๒๕๖๔

การจัดซื้อจัดหาและการส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยาที่ขาดจริยธรรม และการใช้ยาที่ไม่สมเหตุสมผลส่งผลให้เกิดปัญหาการบริโภคยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยาเกินจำเป็น ราคาแพงเกินควร เป็นปัญหาส่วนหนึ่งของการเข้าถึงยาที่จำเป็นของผู้ป่วย และมีภาระค่าใช้จ่ายด้านการรักษาพยาบาลของประเทศที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง การส่งเสริมการขายที่ขาดจริยธรรมได้ดึงเอาบุคลากรสาธารณสุขเข้าร่วมรับผลประโยชน์ทับซ้อนในรูปแบบต่าง ๆ จากบริษัทยาหรือเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยา ซึ่งเป็นผลประโยชน์ทางตรง และผลประโยชน์แอบแฝงในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เงินตอบแทน ของกำนัล การเดินทางไปต่างประเทศ เป็นต้น การส่งเสริมการขายในกระบวนการจัดซื้อจัดหา ตลอดจนการใช้ยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยาในลักษณะดังกล่าว กลายเป็นส่วนหนึ่งของสถานการณ์ปกติของสังคมไทย ทำให้บุคลากรสาธารณสุขบางส่วนเข้าใจผิดและเชื่อว่าผลประโยชน์เหล่านี้เป็นสิทธิที่พึงได้รับหรือใช้ประโยชน์ได้ โดยมีได้ตระหนักว่าจะส่งผลกระทบต่องบประมาณแผ่นดิน ธรรมภิบาลของระบบยาและระบบสุขภาพโดยรวม

กระทรวงสาธารณสุข ออกประกาศกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยเกณฑ์จริยธรรมการจัดซื้อจัดหา และการส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยาของกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๖๔ เพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติอย่างมีธรรมภิบาลสำหรับส่วนราชการ หน่วยงาน และหน่วยบริการของกระทรวงสาธารณสุข ตลอดจนผู้สั่งใช้ยา ผู้ประกอบวิชาชีพ และบุคลากรสาธารณสุขที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดซื้อจัดหา จนกระทั่งถึงการใช้ยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยา

สำนักงาน ป.ป.ช. ได้ศึกษามาตรการป้องกันการทุจริตในกระบวนการเบิกจ่ายยา ตามสิทธิสวัสดิการรักษายาบาลข้าราชการเมื่อเดือนมิถุนายน ๒๕๖๐ พบว่าหน่วยงานและหน่วยบริการในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข มีการกำหนดแนวปฏิบัติที่สอดคล้องกับเกณฑ์จริยธรรมการจัดซื้อจัดหาและการส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยาของกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๕๗ เกือบทุกหน่วยงาน และพบอีกว่า ประเด็นเงินบริจาคของบริษัทยา หน่วยงานและหน่วยบริการในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข มีการปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการรับเงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้ราชการ พ.ศ. ๒๕๒๖ และระเบียบกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยเงินบำรุงของหน่วยบริการในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๖ และที่แก้ไขเพิ่มเติม มีการดำเนินการอย่างเคร่งครัด แต่ไม่มีระบบการจัดเก็บข้อมูลหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้โรงพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข และจากการสอบสวนของ สำนักงาน ป.ป.ท. และกรมสอบสวนคดีพิเศษ พบการกระทำในลักษณะเป็นกระบวนการที่โยงใยเป็นเครือข่ายการทุจริต แบ่งออกเป็น ๓ กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ใช้สิทธิและเครือข่าย กลุ่มบุคลากรในโรงพยาบาล และกลุ่มบริษัทจำหน่ายยา นอกจากนี้ คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้เสนอคณะรัฐมนตรีประเด็นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับ

พฤติกรรมการกระทำความผิดในกระบวนการเบิกจ่ายยา ๓ ประเภท คือ การสวมสิทธิ การยักยอก และการซื้อป้อนยา เพื่อใช้เป็นแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตในกระบวนการเบิกจ่ายยา ตามสิทธิสวัสดิการรักษายาพยาบาลข้าราชการ ดังนี้

๑. ข้อเสนอแนะเชิงระบบ

๑.๑ เสนอให้ผลักดันยุทธศาสตร์การใช้ยาอย่างสมเหตุสมผล (Rational Drug Use: RDU) ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ของกระทรวงสาธารณสุข เพื่อให้บุคลากรทางการแพทย์คำนึงถึงเหตุผลทางวิชาการในการตัดสินใจจ่ายยามากกว่าคำนึงถึงผลประโยชน์จากบริษัทฯ

๑.๒ ให้มีศูนย์ประมวลข้อมูลสารสนเทศด้านยา ซึ่งเชื่อมโยงกับโรงพยาบาลทุกสังกัด และกรมบัญชีกลาง เพื่อตรวจสอบการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต และในระหว่างที่ยังไม่มีศูนย์ประมวลข้อมูลสารสนเทศด้านยาดังกล่าว กรมบัญชีกลางต้องมีมาตรการควบคุมค่าใช้จ่ายผู้ป่วยนอกในระบบสวัสดิการรักษายาพยาบาลข้าราชการ

๑.๓ กำหนดหลักเกณฑ์การจัดซื้อยา

๑.๓.๑ ห้ามไม่ให้หน่วยงานที่ทำการจัดซื้อทำการหารายได้ในลักษณะผลประโยชน์ต่างตอบแทนทุกประเภทจากบริษัทฯ เข้ากองทุนสวัสดิการสถานพยาบาล

๑.๓.๒ ให้หน่วยงานที่ทำการจัดซื้อต้องคำนึงถึงปัจจัยด้านต้นทุน (cost) มาตรฐาน (standard) ระยะเวลาในการส่งมอบ (time) การให้บริการ (service) และราคา (price) ประกอบการตัดสินใจ

๑.๓.๓ ให้หน่วยงานที่ทำการจัดซื้อกำหนดคุณสมบัติของบริษัทคู่ค้าในร่างขอบเขตของงานหรือรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะของพัสดุ (Term of Reference) ให้บริษัทคู่ค้าต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ตามมาตรา ๑๗๖ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑ และมีระบบอบรมเกณฑ์จริยธรรมแก่พนักงาน โดยให้เป็นคะแนนบวกในคะแนนในหลักเกณฑ์การประเมินประสิทธิภาพต่อราคา (price performance)

๑.๓.๔ ให้หน่วยงานที่ทำการจัดซื้อใช้กลไกต่อรองราคาตามที่คณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติกำหนด

๑.๔ ให้เพิ่มความเข้มงวดของระบบตรวจสอบภายใน ทั้งในระดับสถานพยาบาลและระดับหน่วยงานต้นสังกัดของสถานพยาบาล

๒. ข้อเสนอแนะเชิงภารกิจ

๒.๑ ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายดำเนินการอย่างเข้มงวด

๒.๒ ผลักดันให้มีการปฏิบัติตามเกณฑ์จริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการขายยา

๒.๒.๑ ให้กระทรวงสาธารณสุข และคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ บังคับใช้เกณฑ์จริยธรรมอย่างเป็นรูปธรรม ประชาสัมพันธ์ และปลูกฝังให้บุคลากรและภาคประชาชน มีความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการเสนอขายยาอย่างเหมาะสม

๒.๒.๒ ให้สภาวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการสาธารณสุข จัดให้มีเกณฑ์จริยธรรมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเสนอขายยา และการส่งจ่ายในจรรยาบรรณวิชาชีพ

๒.๒.๓ ให้เกณฑ์จริยธรรมเป็นกลยุทธ์เสริมสร้างธรรมาภิบาลระบบจัดซื้อและควบคุมค่าใช้จ่ายด้านยาของสถานพยาบาล

๒.๓ ปลุกจิตสำนึกของบุคลากรที่มีความเกี่ยวข้อง และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน

๒.๓.๑ ให้หน่วยงานต้นสังกัดประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับเกณฑ์จริยธรรมให้บุคลากรทราบ และประกาศเจตนารมณ์ร่วมกันในการปฏิบัติตนตามเกณฑ์จริยธรรม

๒.๓.๒ ให้สถานพยาบาลประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับเกณฑ์จริยธรรมการส่งเสริมการขายยา และการใช้ยาอย่างสมเหตุสมผลให้ประชาชนได้รับทราบในรูปแบบของสื่อที่มีความเข้าใจง่าย สร้างเครือข่ายที่ประกอบไปด้วยบุคลากรในสถานพยาบาลและประชาชน ทำการเฝ้าระวังและตรวจสอบการส่งเสริมการขายยา และการใช้ยาอย่างไม่เหมาะสม รวมถึงมีช่องทางในการร้องเรียนและแจ้งข้อมูลการกระทำผิดให้แก่หน่วยงานที่มีความรับผิดชอบโดยตรง

๒.๓.๓ ให้กรมบัญชีกลางประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการใช้สิทธิรักษาพยาบาลในระบบสวัสดิการข้าราชการ ให้ผู้ใช้สิทธิมีความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และไม่ใช้สิทธิของตนโดยไม่สุจริต

๒.๔ การสร้างมาตรฐานการควบคุมภายในที่เหมาะสมของภาคเอกชน เพื่อป้องกันการส่งเสริมการขายยาที่ไม่เหมาะสม

คณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๐ มีมติเห็นชอบตามข้อเสนอของคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติให้กระทรวงสาธารณสุขเป็นหน่วยงานหลักร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการผลักดันให้มีการปฏิบัติตามเกณฑ์จริยธรรมการจัดซื้อจัดหาและการส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยาของกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๕๗ รวมถึงการบังคับใช้ เพื่อป้องกันการทุจริตในลักษณะดังกล่าวข้างต้น

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงเกณฑ์จริยธรรมการจัดซื้อจัดหาและการส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยาของกระทรวงสาธารณสุขตามมติคณะรัฐมนตรี และบังคับใช้กับส่วนราชการหน่วยงาน และหน่วยบริการในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ให้ปฏิบัติตามเกณฑ์จริยธรรมนี้อย่างเคร่งครัด เพื่อป้องกันมิให้มีผลประโยชน์ทับซ้อนในกิจกรรมการจัดซื้อจัดหาและการส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยา ป้องกันการทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ และเป็นแบบอย่างที่ดีงามให้หน่วยงานอื่นต่อไป

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๐ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๕ ประกอบกับเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของมาตรา ๑๒๘ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑ รัฐมนตรีว่าการ

กระทรวงสาธารณสุข จึงออกประกาศเกณฑ์จริยธรรมการจัดซื้อจัดหาและการส่งเสริมการขายยา และเวชภัณฑ์ที่มีโซยาของกระทรวงสาธารณสุข ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ประกาศนี้เรียกว่า “ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง เกณฑ์จริยธรรมการจัดซื้อจัดหา และการส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีโซยาของกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๖๔”

ข้อ ๒ ประกาศนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ยกเลิกประกาศกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยเกณฑ์จริยธรรมการจัดซื้อจัดหา และการส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีโซยาของกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๕๗

ข้อ ๔ ในประกาศนี้

“ส่วนราชการ” หมายความว่า กรม หรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น และมีฐานะเป็นกรม ในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข

“หน่วยงาน” หมายความว่า หน่วยงานระดับกอง หรือเทียบเท่าในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งมีการดำเนินการในการจัดหาหรือควบคุมการใช้ยาและเวชภัณฑ์ที่มีโซยา

“หน่วยบริการ” หมายความว่า หน่วยบริการตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยเงินบำรุง ของหน่วยบริการในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข

“เกณฑ์จริยธรรม” หมายความว่า เกณฑ์จริยธรรมการจัดซื้อจัดหาและการส่งเสริมการขายยา และเวชภัณฑ์ที่มีโซยาของกระทรวงสาธารณสุข

“ธรรมาภิบาลระบบยา” หมายความว่า การบริหารจัดการระบบยาที่ดี ตั้งแต่การคัดเลือก จัดหา กระจายการใช้ยา และการปฏิบัติตามเกณฑ์จริยธรรม ซึ่งเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลของ การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ ที่คณะรัฐมนตรี มีมติเห็นชอบเมื่อวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๕๕

“ยา” หมายความว่า ยาตามกฎหมายว่าด้วยยา ยาเสพติดให้โทษตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติด ให้โทษ และวัตถุออกฤทธิ์ตามกฎหมายว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท

“เวชภัณฑ์ที่มีโซยา” หมายความว่า วัสดุการแพทย์ วัสดุทันตกรรม วัสดุวิทยาศาสตร์การแพทย์ วัสดุเอกซเรย์ วัสดุอื่น ๆ ที่ใช้ในทางการแพทย์ และหมายความรวมถึงอุปกรณ์ทางการแพทย์ที่ใช้กับผู้ป่วย เฉพาะราย

“การส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีโซยา” หมายความว่า การที่ผู้ขายต้องการให้ข้อมูล ข้อความ การชักชวน จูงใจหรือการกระทำด้วยวิธีอื่นใดที่มุ่งหมายให้มีการสั่งใช้ การสั่งซื้อ หรือการใช้ยา และเวชภัณฑ์ที่มีโซยาเพื่อประโยชน์ทางการค้า

“การโฆษณา” หมายความว่า การกระทำไม่ว่าด้วยวิธีใด ๆ ให้ประชาชนเห็นหรือทราบข้อความ เกี่ยวกับยาและเวชภัณฑ์ที่มีโซยาเพื่อประโยชน์ทางการค้า

“ข้อความ” หมายความว่า เรื่องราวหรือข้อเท็จจริง ไม่ว่าจะปรากฏในรูปแบบของตัวอักษร ตัวเลข ภาพ ภาพยนตร์ แสง เสียง เครื่องหมายหรือรูปแบบอื่นใด ที่สื่อความหมายได้โดยสภาพของสิ่งนั้นเอง หรือโดยผ่านวิธีการหรือสื่อใด ๆ

“ของขวัญ” หมายความว่า ประโยชน์อันเป็นทรัพย์สิน สิ่งของ ของชำร่วย ที่บริษัทฯ หรือเวชภัณฑ์ที่มีไชยา มอบให้แก่บุคคลเพื่อประโยชน์ทางการค้า

“ตัวอย่างยาและเวชภัณฑ์ที่มีไชยา” หมายความว่า ตัวอย่างยาและเวชภัณฑ์ที่มีไชยาที่แจกแก่บุคคล ส่วนราชการ หน่วยงาน หรือหน่วยบริการ เพื่อให้เกิดความคุ้นเคยกับรูปแบบและลักษณะของยา และเวชภัณฑ์ที่มีไชยา หรือเพื่อเพิ่มประสบการณ์การใช้ทางคลินิก โดยยกเว้นเพื่อการศึกษาหรือวิจัย (กรณีที่น่าตัวอย่างยาและเวชภัณฑ์ที่มีไชยามาใช้ประกอบการพิจารณาในการจัดซื้อจัดหา)

“ประโยชน์อันได้อาจคำนวณเป็นเงินได้” หมายความว่า สิ่งที่มีมูลค่า และให้หมายความรวมถึง การลดราคา การรับความบันเทิง การรับบริการ การรับการฝึกอบรม หรือสิ่งอื่นใดในลักษณะเดียวกัน หรือการอื่นใดซึ่งเป็นการกระทำที่ทำให้ผู้นั้นได้รับประโยชน์อันอาจคำนวณเป็นเงินได้ หรือไม่ต้องออกค่าใช้จ่าย ทั้งนี้ ตามประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เรื่อง หลักเกณฑ์การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดโดยธรรมจรรยาของเจ้าพนักงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๖๓ กำหนด

“ปกติประเพณีนิยม” หมายความว่า เทศกาลหรือวันสำคัญซึ่งอาจมีการให้ของขวัญกัน ให้หมายความรวมถึงโอกาสในการแสดงความยินดี การแสดงความขอบคุณ การต้อนรับ การแสดงความเสียใจ หรือการให้ความช่วยเหลือตามมารยาทที่ถือปฏิบัติกันในสังคมด้วย

“ผู้สั่งซื้อ” หมายความว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ประกอบวิชาชีพทางการแพทย์ หรือบุคลากรทางการสาธารณสุขอื่น ที่มีสิทธิหรือหน้าที่ในการสั่งไชยาและเวชภัณฑ์ที่มีไชยา

“ผู้ประกอบวิชาชีพ” หมายความว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ทันตกรรม เภสัชกรรม การพยาบาล เทคนิคการแพทย์ กายภาพบำบัด การแพทย์แผนไทย การสาธารณสุขชุมชน และผู้ประกอบวิชาชีพหรือผู้ประกอบโรคศิลปะสาขาอื่นตามพระราชกฤษฎีกาที่ออกตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบโรคศิลปะ

“ผู้แทนบริษัทฯ” หรือพนักงานขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีไชยา หมายความว่า ตัวแทนของบริษัทฯ และบริษัทผู้จัดจำหน่ายเวชภัณฑ์ที่มีไชยาที่มีหน้าที่เข้าพบผู้ประกอบวิชาชีพเพื่อนำเสนอข้อมูลยา และเวชภัณฑ์ที่มีไชยา

“บริษัทฯหรือเวชภัณฑ์ที่มีไชยา” หมายความว่า บริษัท บุคคลธรรมดา หรือนิติบุคคล หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการผลิต นำเข้าและจำหน่ายยาและเวชภัณฑ์ที่มีไชยาทั้งในและต่างประเทศ (รวมถึงบริษัทฯหรือเวชภัณฑ์ที่มีไชยาที่เกี่ยวข้องกับมูลนิธิ สมาคม องค์กร ฯลฯ) ทั้งนี้ รวมถึงองค์การเภสัชกรรม

“ผู้บริหาร” หมายความว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ที่มีอำนาจตัดสินใจลงนามหรือมีอำนาจสั่งการ ในการคัดเลือก จัดซื้อ จัดหาและเวชภัณฑ์ที่มีไชยาของสถานพยาบาลหรือหน่วยงาน

“ผู้มีอำนาจ” หมายความว่า กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ทำหน้าที่คัดเลือก เสนอ จัดหา หรือ ดำเนินการสั่งซื้อยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้ในหน่วยบริการหรือหน่วยงาน

“บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดหา” หมายความว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐโดยตำแหน่ง หรือที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดหาของหน่วยบริการหรือหน่วยงาน

“นักศึกษา” หมายความว่า ผู้ที่กำลังศึกษาระดับก่อนปริญญาในสถานศึกษา

“สถานศึกษา” หมายความว่า สถาบันการศึกษาระดับวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย หรือสถาบัน ร่วมสอนในสาขาทางการแพทย์และสาธารณสุข สถาบันพระบรมราชชนก โรงพยาบาลศูนย์ หรือโรงพยาบาลทั่วไป หรือสถาบันการศึกษาในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขที่มีการเรียนการสอนบุคลากร ทางการแพทย์

ข้อ ๕ ให้ส่วนราชการ หน่วยงาน และหน่วยบริการ ดำเนินการดังต่อไปนี้

(๑) จัดทำแนวทางปฏิบัติตามเกณฑ์จริยธรรมฉบับนี้ และประกาศเป็นลายลักษณ์อักษร ไว้ในที่เปิดเผย ภายในหกสิบวันนับตั้งแต่วันที่ประกาศนี้มีผลบังคับใช้

(๒) ประกาศเจตนารมณ์ร่วมกันในการปฏิบัติตามแนวทางปฏิบัติที่สอดคล้องกับเกณฑ์ จริยธรรมฉบับนี้

(๓) นำเกณฑ์จริยธรรมนี้มาใช้ในการเสริมสร้างธรรมาภิบาลระบบยา ปลุก และปลูกจิตสำนึกบุคลากรที่เกี่ยวข้องตามเกณฑ์จริยธรรมนี้ ให้มีความเข้าใจในเรื่องการขัดกันระหว่าง ผลประโยชน์ส่วนตัวกับผลประโยชน์ส่วนรวม และขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การส่งเสริมการใช้ยา อย่างสมเหตุสมผลให้เป็นรูปธรรม

ข้อ ๖ ให้ปลัดกระทรวงสาธารณสุขรักษาการ และให้มีอำนาจในการออกระเบียบเพื่อปฏิบัติ ตามประกาศนี้ และในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามประกาศนี้ให้ปลัดกระทรวงสาธารณสุข เป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาด

หมวด ๑

ผู้สั่งใช้

ข้อ ๗ ผู้สั่งใช้ต้องไม่รับประโยชน์จากบริษัทยาหรือเวชภัณฑ์ที่มีใช้ในลักษณะ ดังต่อไปนี้

(๑) เงินไม่ว่ากรณีใด ๆ ยกเว้นเงินค่าตอบแทนวิทยากรบรรยายทางวิชาการ ค่าพาหนะเดินทาง และค่าที่พักสำหรับวิทยากรเท่านั้น และเงินที่เป็นทุนวิจัยจากบริษัทยาหรือเวชภัณฑ์ที่มีใช้ใน

(๒) ของขวัญ ของที่ระลึก ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้ ที่มีผู้มอบให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมถึงคู่สมรสหรือญาติของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เว้นแต่

(๑.๑) สิ่งที่ได้รับตามกฎหมายหรือกฎ หรือเป็นสิ่งที่ได้รับตามจำนวนที่สมควร ตามปกติประเพณีนิยมในการปฏิบัติหน้าที่ หรือเป็นการรับการให้ในลักษณะให้แก่บุคคลทั่วไป หรือตามที่ คณะกรรมการ ป.ป.ช. ประกาศกำหนด

(๑.๒) สิ่งที่ทำให้เกิดประโยชน์แก่งานด้านวิชาการที่ส่งผลถึงการบริการทางการแพทย์และสาธารณสุขที่ยังประโยชน์แก่ผู้ป่วย ให้ได้รับในนามของสถานพยาบาลหรือหน่วยงาน

ข้อ ๘ ผู้สั่งใช้ต้องไม่แสดงตนในการโฆษณาหรือการส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยาใด ๆ ต่อสาธารณชนในเชิงธุรกิจ

ข้อ ๙ ผู้สั่งใช้ต้องไม่รับการสนับสนุนโดยตรงจากบริษัทยาหรือบริษัทเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยาในการไปประชุม สัมมนา อบรม ศึกษาน ทักษะทางวิชาการ ทั้งในและต่างประเทศ

ข้อ ๑๐ ผู้สั่งใช้ต้องเปิดเผยว่าตนมีส่วนเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์กับบริษัทยาหรือเวชภัณฑ์ที่มีใช้นั้นในสถานะใด เมื่อแสดงความเห็นต่อสาธารณะโดยการพูด การเขียน หรือโดยวิธีการอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้ในทางวิชาการ

ข้อ ๑๑ ผู้สั่งใช้ สามารถรับการสนับสนุนการวิจัย โดยผ่านระบบการรับสิ่งสนับสนุนและการกำกับดูแลของหน่วยบริการหรือหน่วยงาน

ข้อ ๑๒ ในการนำตัวอย่างยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยามาจ่ายให้กับผู้ป่วยหรือหน่วยงาน ผู้สั่งใช้ต้องคำนึงถึงประโยชน์และความปลอดภัยของผู้ป่วยเป็นสำคัญ ไม่มุ่งหวังเพื่อเป็นการส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยาหรือประโยชน์ส่วนตัว โดยผ่านระบบกำกับดูแลการรับและการจ่ายตัวอย่างยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยาของส่วนราชการ หน่วยงาน หรือหน่วยบริการ ซึ่งควรเป็นระบบที่ตรวจสอบได้

ข้อ ๑๓ ผู้สั่งใช้ต้องสั่งใช้ยาด้วยชื่อสามัญทางยา

หมวด ๒

ผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจ

ข้อ ๑๔ ผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจต้องกำชับให้หน่วยงานในสังกัดดำเนินการให้เป็นไปตามเกณฑ์จริยธรรมอย่างเป็นรูปธรรม โดยจัดทำแนวทางปฏิบัติที่สอดคล้อง และมีมาตรฐานไม่ต่ำกว่ากับเกณฑ์จริยธรรมฉบับนี้ และประกาศเป็นลายลักษณ์อักษรไว้ในที่เปิดเผยให้แก่บุคลากรรับทราบ

ข้อ ๑๕ ผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจ ต้องกำหนดนโยบายและจัดระบบที่มีธรรมาภิบาลและป้องกันมิให้มีผลประโยชน์ทับซ้อนในกิจกรรม ดังต่อไปนี้

(๑) การคัดเลือกยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยา เพื่อให้ได้ยาและเวชภัณฑ์ที่มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

(๒) การจัดซื้อยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยาเป็นไปตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. ๒๕๖๐ กฎกระทรวง ระเบียบ และที่ออกตามความในพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. ๒๕๖๐ โดยสามารถนำเกณฑ์จริยธรรมของผู้จำหน่ายมาพิจารณาประกอบการคัดเลือกบริษัทยาหรือเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยาก็ได้ และต้องจัดซื้อยาหรือเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยาด้วยราคาสุทธิ

(๓) การรับเงินสนับสนุนจากบริษัทจากการซื้อขายและเวชภัณฑ์มีไชยา ต้องไม่เป็นการหารายได้ในลักษณะผลประโยชน์ต่างตอบแทนทุกประเภท

(๔) การรับและการสั่งซื้อตัวอย่างยาและเวชภัณฑ์ที่มีไชยาต้องคำนึงถึงประโยชน์และความปลอดภัยของผู้ป่วยเป็นสิ่งสำคัญ ไม่มุ่งหวังเพื่อเป็นการส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีไชยา หรือประโยชน์ส่วนตัว

(๕) การควบคุมกิจกรรมส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีไชยาในส่วนราชการ หน่วยงาน หรือหน่วยบริการ เช่น การกำหนดบริเวณและกำหนดเวลาที่อนุญาตให้ทำกิจกรรม เกณฑ์การรับสิ่งสนับสนุนของส่วนราชการ หน่วยงาน หรือหน่วยบริการ การห้ามจัดกิจกรรมที่มีโฆษณาแอบแฝง ดังนี้

(๕.๑) อนุญาตให้ผู้แทนบริษัทฯ พนักงานขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีไชยา ดำเนินกิจกรรมตามเวลาและสถานที่ที่กำหนด

(๕.๒) ห้ามรับสิ่งสนับสนุนจากบริษัทฯ หรือเวชภัณฑ์ที่มีไชยาเป็นการส่วนตัว เว้นแต่เป็นการให้แก่หน่วยบริการหรือหน่วยงานโดยกำกับดูแลให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนราชการ หน่วยงาน หรือหน่วยบริการ

(๕.๓) ไม่อนุญาตให้จัดกิจกรรมที่มุ่งให้ความรู้ด้านสุขภาพแก่ประชาชนที่เชื่อมโยงถึงชื่อทางการค้าของยาและเวชภัณฑ์ที่มีไชยาหรือการอื่นใดที่เป็นการโฆษณาแอบแฝง

(๕.๔) ผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจ ต้องจัดให้มีระบบการบริหารความเสี่ยงด้านทุจริต ความเสี่ยงด้านผลประโยชน์ทับซ้อน ระบบตรวจสอบภายใน และระบบควบคุมภายใน อย่างเข้มงวดและมีประสิทธิภาพ

ข้อ ๑๖ ผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจต้องปฏิบัติตามเกณฑ์จริยธรรมเช่นเดียวกับผู้สั่งใช้ในหมวด ๑ โดยเคร่งครัด

หมวด ๓

เภสัชกรหรือผู้ประกอบวิชาชีพอื่นและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดหา การจ่าย และส่งมอบยาและเวชภัณฑ์ที่มีไชยา

ข้อ ๑๗ เภสัชกรหรือผู้ประกอบวิชาชีพอื่น และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดหา การจ่ายและส่งมอบยาและเวชภัณฑ์ที่มีไชยา ปฏิบัติตามเกณฑ์จริยธรรมฉบับนี้ โดยดำเนินการ ดังนี้

(๑) ต้องปฏิบัติตามเกณฑ์จริยธรรม เช่นเดียวกับผู้สั่งใช้ในหมวด ๑ โดยเคร่งครัด

(๒) ดำเนินกิจกรรมตามนโยบายและระบบที่กำหนด เพื่อให้เกิดความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน

(๓) จัดทำและนำเสนอข้อมูลที่มีหลักฐานทางวิชาการที่เชื่อถือได้เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจคัดเลือกยาและเวชภัณฑ์ที่มีไชยาแก่คณะกรรมการเภสัชกรรมและการบำบัดหรือ คณะกรรมการที่มีชื่อเรียกอื่นที่มีหน้าที่รับผิดชอบคัดเลือกกรายยาและเวชภัณฑ์ที่มีไชยาของหน่วยบริการหรือหน่วยงาน โดยไม่กีดกันบริษัทใดบริษัทหนึ่ง หรือมุ่งหวังเพื่อประโยชน์ส่วนตัวหรือผู้อื่น

ข้อ ๑๘ ไม่ประชาสัมพันธ์หรือเผยแพร่เอกสาร แผ่นพับ แผ่นป้าย หรือสื่อชนิดอื่นใดที่มีเนื้อหาเชิงโฆษณาอวดอ้าง หรือเป็นการส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยาแก่ผู้ป่วยและประชาชน

หมวด ๔

ส่วนราชการ หน่วยงาน หน่วยบริการ

ข้อ ๑๙ กำหนดแนวปฏิบัติที่สอดคล้องกับเกณฑ์จริยธรรมฯ และบริบทของส่วนราชการ หน่วยงาน หรือหน่วยบริการ โดยมีมาตรฐานไม่ต่ำกว่าเกณฑ์จริยธรรมฯ และประกาศเป็นลายลักษณ์อักษร ตีพิมพ์ในที่เปิดเผยให้แก่บุคลากรรับทราบ

ข้อ ๒๐ ดำเนินการตามนโยบายและจัดระบบที่มีธรรมาภิบาล และป้องกันมิให้มีผลประโยชน์ทับซ้อนตามกิจกรรม ดังต่อไปนี้

(๑) การคัดเลือกยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยา เพื่อให้ได้ยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยาที่มีคุณภาพ เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

(๒) การจัดซื้อยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยา เป็นไปตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้าง และการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. ๒๕๖๐ กฎกระทรวง ระเบียบ และที่ออกตามความในพระราชบัญญัติ การจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. ๒๕๖๐ โดยสามารถนำเกณฑ์จริยธรรมของผู้จำหน่าย มาพิจารณาประกอบการคัดเลือกบริษัทยาหรือเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยาก็ได้ และต้องจัดซื้อยาหรือเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยาด้วยราคาสุทธิ

(๓) การรับเงินสนับสนุนจากบริษัทยาจากการซื้อยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยา ต้องไม่เป็นการหารายได้ในลักษณะผลประโยชน์ต่างตอบแทนทุกประเภท

(๔) การรับและการสั่งใช้ตัวอย่างยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยา ซึ่งคำนึงถึงประโยชน์และความปลอดภัยของผู้ป่วยเป็นสำคัญ ไม่มุ่งหวังเพื่อเป็นการส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยา หรือประโยชน์ส่วนตน

(๕) การควบคุมกิจกรรมส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยาในส่วนราชการ หน่วยงาน หรือหน่วยบริการ ดังนี้

(๕.๑) อนุญาตให้ผู้แทนบริษัทยา พนักงานขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยา ดำเนินกิจกรรมตามเวลาและสถานที่ที่กำหนด

(๕.๒) ห้ามรับสิ่งสนับสนุนจากบริษัทยาหรือเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยาเป็นการส่วนตัว เว้นแต่เป็นการให้แก่ส่วนราชการ หน่วยงาน หรือหน่วยบริการ โดยให้กำกับดูแลให้เกิดประโยชน์แก่หน่วยบริการหรือหน่วยงาน

(๕.๓) ห้ามจัดกิจกรรมให้ความรู้ด้านสุขภาพแก่ประชาชนที่เชื่อมโยงถึงชื่อทางการค้าของยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยาหรือการอื่นใดที่เป็นการโฆษณาแอบแฝง

(๖) การรับการสนับสนุนจากบริษัทหรือบริษัทเวชภัณฑ์ที่มีขายยา เพื่อจัดประชุมวิชาการ โดยรับการสนับสนุนงบดำเนินการ วิทยากร หรือข้อมูลวิชาการจากบริษัทหรือเวชภัณฑ์ที่มีขายยา ให้รับได้แต่ต้องเปิดเผยการสนับสนุนดังกล่าวให้ผู้เข้าร่วมประชุมรับทราบทุกครั้ง

(๗) การรับการสนับสนุนจากบริษัทหรือบริษัทเวชภัณฑ์ที่มีขายยาไปประชุม สัมมนา อบรม ดูกงานหรือบรรยายทางวิชาการทั้งในและต่างประเทศ กระทำได้เฉพาะกรณี ดังต่อไปนี้

(๗.๑) เป็นการประชุมอบรมทางวิชาการอันก่อประโยชน์ให้ส่วนราชการ หรือหน่วยงาน หรือหน่วยบริการ และไม่มีเงื่อนไขข้อผูกมัดเพื่อส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีขายยา

(๗.๒) ให้รับการสนับสนุนในนามส่วนราชการ หน่วยงานหรือหน่วยบริการให้ส่วนราชการ หน่วยงานหรือหน่วยบริการ จัดทำระบบการรับการสนับสนุนและกำหนดเกณฑ์คัดเลือกบุคลากรที่สมควร ให้ไปประชุม สัมมนา อบรม ดูกงาน หรือบรรยายทางวิชาการ ทั้งในและต่างประเทศ โดยให้การสนับสนุนได้เฉพาะค่าเดินทาง ค่าลงทะเบียน ค่าวิทยากร ค่าอาหาร และค่าที่พักสำหรับตนเองเท่านั้น และจำกัดเฉพาะช่วงเวลาและสถานที่ของการดูงาน การประชุม หรือการบรรยายทางวิชาการ

หมวด ๕

สถานศึกษา

ข้อ ๒๑ สถานศึกษาต้องดำเนินการ ดังนี้

(๑) ห้ามผู้แทนบริษัทยา หรือพนักงานขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีขายยาเข้าพบนักศึกษา เพื่อการโฆษณาและเวชภัณฑ์ที่มีขายยา

(๒) ห้ามจัดกิจกรรมให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับยาและเวชภัณฑ์ที่มีขายยาแก่นักศึกษาที่เชื่อมโยงถึง ชื่อทางการค้าของยาและเวชภัณฑ์ที่มีขายยา หรือบริษัทยาและเวชภัณฑ์ที่มีขายยาเพื่อป้องกันการโฆษณาแอบแฝง

(๓) ห้ามนักศึกษารับเงิน ของขวัญ ของบริจาคม หรือการสนับสนุนอื่น ๆ จากบริษัทยา หรือเวชภัณฑ์ที่มีขายยาโดยตรง เว้นแต่เป็นการให้เพื่อสนับสนุนการศึกษาผ่านสถานศึกษาโดยไม่มีข้อผูกมัด และต้องกระทำการโดยเปิดเผย

(๔) จัดระบบการรับการสนับสนุนและการกำกับดูแลการสนับสนุนการศึกษาและกิจกรรม ทุกประเภทจากบริษัทยาหรือเวชภัณฑ์ที่มีขายยาให้มีความโปร่งใส เพื่อป้องกันการโฆษณาและส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีขายยา

(๕) กำกับและควบคุมให้อาจารย์และบุคลากรของสถานศึกษานั้น ประพฤติตนเป็นแบบอย่างอันดี แก่นักศึกษา ทั้งในแง่จริยธรรมของบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกระดับ และความสัมพันธ์ที่เหมาะสมกับบริษัทยา และเวชภัณฑ์ที่มีขายยา หรือผู้แทนบริษัทยาหรือพนักงานขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีขายยา

(๖) หลักสูตรการเรียนการสอน ที่มุ่งเน้นการให้ความรู้และเจตคติเกี่ยวกับการใช้ยาและเวชภัณฑ์ที่มีขายยาอย่างสมเหตุสมผล และการเข้าถึงแหล่งข้อมูลทางยาและเวชภัณฑ์ที่มีขายยาที่เชื่อถือได้ โดยปราศจากการชี้นำทางธุรกิจ

(๗) จัดหลักสูตรให้แก่นักศึกษาที่มุ่งเน้นจริยธรรมของบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกระดับ และความสัมพันธ์ที่เหมาะสมกับบริษัทฯ และเวชภัณฑ์ที่มีไช่ยา หรือผู้แทนยาหรือพนักงานขายยา และเวชภัณฑ์ที่มีไช่ยา

(๘) กำหนดนโยบายให้อาจารย์และบุคลากร เปิดเผยความเกี่ยวข้องกับบริษัทฯ หรือเวชภัณฑ์ที่มีไช่ยา เมื่อมีการแสดงความเห็นต่อสาธารณะ ไม่ว่าจะโดยการพูด การเขียน หรือวิธีการอื่นใด ในทางวิชาการ

หมวด ๖

บริษัทฯ หรือเวชภัณฑ์ที่มีไช่ยาและผู้แทนบริษัทฯ
หรือพนักงานขายยาและเวชภัณฑ์ที่มีไช่ยา

ข้อ ๒๒ บริษัทฯ หรือเวชภัณฑ์ที่มีไช่ยา และผู้แทนบริษัทฯ หรือพนักงานขายยา และเวชภัณฑ์ที่มีไช่ยา ให้ถือปฏิบัติตามประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ ลงวันที่ ๒๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๙ เรื่อง เกณฑ์จริยธรรมว่าด้วยการส่งเสริมการขายยาของประเทศ พ.ศ. ๒๕๕๙

ประกาศ ณ วันที่ ๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๔

อนุทิน ชาญวีรกูล

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข

บรรณานุกรม

- วีรวิท คงศักดิ์. เอกสารประกอบการประชุมรับฟังความคิดเห็นต่อร่างพระราชบัญญัติ
มาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ 5)
พ.ศ. .... : สำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. วันที่ 30 ตุลาคม 2561.
สำนักงาน ป.ป.ช.. คู่มือการปฏิบัติสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อมิให้ดำเนินกิจการที่เป็น
การขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลกับประโยชน์ส่วนรวม. นนทบุรี. 2561.
สำนักงาน ป.ป.ช.. คู่มือการป้องกันการกระทำความผิดเกี่ยวกับการขัดกันระหว่างประโยชน์
ส่วนบุคคลกับประโยชน์ส่วนรวม ตามมาตรา 128 แห่งพระราชบัญญัติประกอบ
รัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561. นนทบุรี :
สำนักการขัดกันแห่งผลประโยชน์, 2563.
สำนักงาน ป.ป.ช.. คู่มือการพัฒนาและส่งเสริมธรรมาภิบาลในภาคเอกชน. นนทบุรี :
สำนักพัฒนาและส่งเสริมธรรมาภิบาล. 2564.
สำนักงาน ป.ป.ช.. คู่มือแนวทางการกำหนดมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมสำหรับ
นิติบุคคลในการป้องกันการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ
ต่างประเทศ หรือเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ พิมพ์ครั้งที่ 3.
นนทบุรี : ศูนย์ให้คำปรึกษาสำหรับนิติบุคคลเพื่อป้องกันการให้สินบน. 2563.

เอกสารออนไลน์

บารอมิเตอร์ทุจริตทั่วโลก <https://www.transparency.org/en/gcb/asia/asia-2020>

ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต
กระทรวงสาธารณสุข

www.stopcorruption.moph.go.th

0 2590 1330

แบบฟอร์มการขอเผยแพร่ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ของหน่วยงานในราชการบริหารส่วนกลาง
สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข

ตามประกาศสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข

เรื่อง แนวทางการเผยแพร่ข้อมูลต่อสาธารณะผ่านเว็บไซต์ของหน่วยงาน พ.ศ. ๒๕๖๑
สำหรับหน่วยงานในราชการบริหารส่วนกลางสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข

แบบฟอร์มการขอเผยแพร่ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข

ชื่อหน่วยงาน : ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงสาธารณสุข

วัน/เดือน/ปี : ๑๒ มิถุนายน ๒๕๖๔

หัวข้อ: คู่มือแนวปฏิบัติตามเกณฑ์จริยธรรมการจัดซื้อจัดหาและการส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์
ที่มีค่าใช้จ่ายของกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๖๔ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

รายละเอียดข้อมูล (โดยสรุปหรือเอกสารแนบ)

คู่มือแนวปฏิบัติตามเกณฑ์จริยธรรมการจัดซื้อจัดหาและการส่งเสริมการขายยาและเวชภัณฑ์
ที่มีค่าใช้จ่ายของกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๖๔ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

Link ภายนอก: ไม่มี

หมายเหตุ: .....

.....
.....

ผู้รับผิดชอบการให้ข้อมูล

สุชาภา วรินทร์เวช

(นางสาวสุชาภา วรินทร์เวช)

ตำแหน่ง นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ

วันที่ ๑๒ เดือน มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๔

ผู้อนุมัติรับรอง

สุชาภา วรินทร์เวช

(นางสาวสุชาภา วรินทร์เวช)

ตำแหน่ง นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ (หัวหน้า)

วันที่ ๑๒ เดือน มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๔

ผู้รับผิดชอบการนำข้อมูลขึ้นเผยแพร่

พศวีร์ วัชรบุตร

(นายพศวีร์ วัชรบุตร)

นักทรัพยากรบุคคลปฏิบัติการ

วันที่ ๑๒ เดือน มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๔